

نظارت و تحقيق سكتور امنيت

نظارت و تحقیق سکتور امنیت

سفارشات برای ادارات سمع شکایات
بمنظور رشد و حفظ حقوق بشری در
ساحة امنیت عامه

نویسندگان:

Katrin, Kinzelbach, UNDP
Eden Cole, DCAF

تیم محوری:

Dr. Philipp Fluri, DCAF
Marina Caparini, DCAF
Sergei Sirotkin, UNDP
Iona Mikoczy, UNDP
Amerei Müller, UNDP

مشاورین مستقل در رابطه با سفارشات:

Dean M. Gottehrer
Richard Carver
Mindia Vashakmazde

دفتر مرکزی ارتباطات محلی UNDP:

Leila Baishina
Natia Cherkezishvili
Angela Dumitrasco
Lina Jankauskiene
Irine Tsagareli

مترجم:

Abdul Bari Hakim

مصحح لسان:

Khalid Seddiqi

مترجمین در هفتمین میز مدور بین المللی
ادارات سمع شکایت کشورهای اروپای شرقی
و دولتهای مستقل مشترک المنافع:

Eva Koznarova, Milan Dvorak

© صاحب امتیاز: پروگرام انکشافی ملل متحد، ۲۰۰۷

همه حقوق محفوظ است. بدون اجازه کتبی صاحب امتیاز هیچکس حق چاپ، نشر و حفظ و انتقال در سیستم کمپیوتری (چه بصورت الکترونیکی، میخانیکی، مصور و یا به طرق دیگر) را ندارد.

ISBN:

UNDP RBRC Bratislava

Rigional Center

Grosslingova 35

811 09 Bratislava

Slovak Republic

Telephone: +421 (2) 59337 111

Fax: + 421 (2) 59337 450

Website:

<http://europeandcis.undp.org/>

Geneva Centre for Democratic

Control of Armed Forces (DCAF)

Rue de Chantepoulet 11

P.O.Box 1360, CH-1211 Geneva 1

Switzerland

Telephone : +41 (0)22 741 77 00

Fax : +41 (0)22 741 77 05

Website: <http://www.dcaf.ch/>

Cover and Layout design:

صفحه	عنوان و نویسنده مضمون
6	پیشگفتار Kathleen Cravero and Ambassador Dr. Theodor H. Winkler
8	مشوره میز مدور پیرامون روابط بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت در دولتهای بالتیک و دولتهای مستقل مشترک المنافع Iiona Mikoczy
14	ادارات سمع شکایات و نظارت بخش امنیت: نتایج یک سروی پرسشنامه یی در اتحاد شوروی سابق Amerei Müller
34	معلومات پسمنظری: اداره سمع شکایات نظامی گروه کاری اصلاحات سکتور امنیتی DCAF
42	اصلاح نظارت دیموکراتیک بر بخش امنیت: سفارشات به ادارات سمع شکایات UNDP/DCAF
59	منابع
60	اصول مربوط به موقف تأسیسات ملی (اصول پاریس) فیصله ۴۸/۱۳۴ بیستم دسمبر ۱۹۹۳ اجلاس عمومی ملل متحد
66	پروتوکول اختیاری ضمیمه منشور ضد شکنجه و دیگر سلوک بیرحمانه، غیر انسانی، تحقیرآمیز یا جزاء فیصله ۵۷/۱۹۹ هژدهم دسمبر ۱۹۹۳ اجلاس عمومی ملل متحد
80	ابزار ارزیابی UNDP/DCAF

پیشگفتار

Kathleen Cravero
and Ambassador Dr. Theoder Winkler

پیشگفتار

مسرت داریم که دومین شماره سلسله دیموکراتیک سازی امنیت را که مشترکاً توسط برنامه انکشافی ملل متحد (UNDP) و مرکز جینوا برای کنترل دیموکراتیک نیروهای مسلح (DCAF) به نشر رسیده است، تقدیم می‌داریم. این شماره روی نقش ادارات سمع شکایات (به اصطلاح سویدنی Ombudsman) مبنی بر نظارت و تحقیق بخش امنیت¹ متمرکز می‌باشد. در این شماره استدلال شده است که ادارات مستقل سمع شکایات می‌توانند در تحکیم نظارت دیموکراتیک و بسط حقوق و امنیت عامه نقش عمده داشته باشند.

با وجود این حقیقت که اکثر ادارات سمع شکایات از اختیارات وسیع و صلاحیتهای لازم برخوردار اند تا بتوانند در مورد مسائل حقوق بشری در بخش امنیت مداخله کنند، ولی وقتی به تحقیقات در این مورد شروع می‌کنند با مشکلات زیادی روبرو میشوند. تحقیقات پیرامون رابطه بین ادارات سمع شکایات و بخش امنیت که در این نشریه تقدیم شده است، نشان می‌دهند که امنیت تا هنوز هم یک ساحه دروازه بسته باقی مانده است و ایجاب تلاش‌های زیادی را می‌نماید تا بتوان در رابطه با نظارت بر بخش امنیت، ادارت سمع شکایات را تحکیم بخشید.

ادارات سمع شکایات می‌توانند برای تحقیق و حل نقض‌های حقوق بشری ایکه توسط ارگانهای بخش امنیت صورت می‌گیرد، نهاد مستحکم برای بحث قرار گیرند؛ آنها می‌توانند در تطابقت بین قوانین ملی و معیارهای بین‌المللی کمک کنند؛ آنها می‌توانند بخش امنیت را نظارت نمایند و سرانجام آنها می‌توانند مأمورین بخش امنیت را در باره مکلفیت‌ها و حقوق عامه‌شان آموزش دهند.

تا کنون برای ادارات سمع شکایات راهنمایی‌های اندکی وجود دارد که چگونه آنها بتوانند به بهترین وجه کار شانرا در قسمت امنیت بشری و عامه سازماندهی نمایند. با نشر این رساله تلاش شده است تا این خلاء پر گردد و سفارشات که از تجارب عملی ادارات سمع شکایات اروپای شرقی و دولتهای مستقل مشترک المنافع جمع‌آوری شده، تقدیم شود.

با در نظر داشت بسط و تحکیم دیموکراتیک سازی امنیت ما به ادارات سمع شکایات توصیه می‌نماییم تا از حقایق و سفارشات که در رساله به نشر رسیده است، استفاده نمایند. ما همچنان از حکومتها و سازمانهای کمکی می‌طلبیم تا با ادارات سمع شکایات همکاری نموده و آنها را در کارشان پیرامون نظارت بر بخش امنیت یاری نمایند.

Kathleen Cravero
معاون اداری و مدیر
برنامه انکشافی ملل متحد
دفتر جلوگیری بحران و بهبود بخشی

Theodor H. Winkler سفیر دکتور
مدیر
مرکز جینوا برای کنترل دیموکراتیک
نیروهای مسلح

¹ - اصطلاح Ombudsman سویدنی بوده و به مأموری اطلاق میشود که به نقض‌های وظایف اداری رسیدگی می‌نماید، این نهاد اولین بار در سویدن در قرن هژدهم ایجاد گردید. از اینکه پسوند این اصطلاح "man" در زبان انگلیسی تنها به مأمور مرد اطلاق می‌شود و دربرگیرنده تساوی جنسیت نمی‌باشد، آنچه UNDP منحصیث یک سازمان بین‌المللی در راه رشد آن تلاش می‌ورزد، بناءً اصطلاح "Institution" به اصطلاح "Ombudsman" علاوه شده است که ترجمه تقریبی آنها در زبانهای دیگر بشمول دری «اداره سمع شکایات» میباشد. در چنین اداره امور آن از طرف یک زن یا مرد رهبری شده می‌تواند. در تمام متن این رساله اصطلاح Ombudsman Institution «اداره سمع شکایات» ترجمه شده است.

مشوره میز مدور پیرامون روابط
بین ادارات سمع شکایات و
ارگانهای بخش امنیت در دولتهای
بالتیک و دولتهای مستقل مشترک
المنافع

گزارش هفتمین میز مدور در Karlovy Vary پیرامون
ادارات سمع شکایات مؤرخ ۱۸ الی ۲۲ نومبر ۲۰۰۶

Iiona Mikoczy

مقدمه

نظارت بخش امنیت در دولتهای بالتیک و دولتهای مستقل مشترک المنافع (CIS) یکی از موضوعاتی میباید که تازگی خود را از دست نداده، و از زمان انهدام اتحاد شوروی، وقتی این کشورها بسوی دیموکراسی رو آوردند، تا هنوز هم از اهمیت برخوردار است. مرکز منطقوی برنامه انکشافی ملل متحد (UNDP) در Bratislava با مرکز جینوا برای کنترل دیموکراتیک نیروهای مسلح (DCAF) مشارکتی را ایجاد نموده اند تا در منطقه، در نظارت دیموکراتیک بر بخش امنیت کمک نمایند. یکی از نتایج کلیدی از یک بحث میز مدور پارلمانی پیرامون نظارت بر بخش امنیت که در اکتوبر ۲۰۰۵ دایر گردید این بود که نمایندگان پارلمانی ادارات سمع شکایات را منحیث میکانیزم متمرکزی برای تلافی نقض های حقوق بشری ایکه توسط بخش امنیت صورت میگردد، تشخیص نمودند.

از اینکه رابطه بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت تا هنوز هم بصورت تفصیلی جستجو نشده است، UNDP و DCAF یکجا با کارشنان بین المللی ادارات سمع شکایات و حقوق بشری موافقه نمودند تا به این ادارات در رابطه با نقش آنها در نظارت بر بخش امنیت سفارشات لازمی را ارائه نمایند. برای اطمینان از ناحیه عملی بودن و مناسبت داشتن این سفارشات، نظر اندازی بر ضرورت های عاجل و یک بررسی از فحوای وضعیت عمومی و همچنان مشوره با اطراف ذیدخل ضروری پنداشته شد.

وضعیت عمومی

در حال حاضر اکثریت جمهوریت های اکنون مستقل اروپا و دولتهای مستقل مشترک المنافع (CIS) یک نوعی از تأسیسات حقوق بشری مستقل را با این هدف ایجاد نموده اند تا مأموریت حقوق بشری را در کشورهای شان رشد داده و از آن حمایت نمایند. مرکز منطقوی UNDP در براتیسلاوا در صدد آن است تا در اروپای شرقی و CIS با کمک این سازمانها حفاظت از حقوق بشری و رشد آن تحکیم یابد. در طول چهار سال گذشته این مرکز با همکاری حکومت جمهوریت چک پیرامون ادارات سمع شکایات بحث های میز مدور را دایر نموده است تا آنها تجارب شانرا باهم تبادل نمایند.¹ موضوعات این بحث های میز مدور مختلف بودند طوریکه از قضایای تبعیضی گرفته تا به میکانیزمهای تحقیقاتی و طرز کار روی شکایات را دربر میگرفت. از اینکه UNDP قبلاً با ادارات سمع شکایات منطقه روابطه فعالانه داشت، برایش ساده و سهل بود تا روی این همکاری حساب نموده و آنرا رشد دهد و از طریق شبکه منطقوی با اعتماد موجود بین اعضای آن موضوعات خیلی حساس را مطرح و عنوان نماید. در نتیجه در سال ۲۰۰۶ روی نقش ادارات سمع شکایات مبنی بر جلوگیری از نقض های حقوق بشری که ارگانهای بخش امنیت مرتکب شده اند و یا میشوند و نیز تلافی آنها در هفتمین میز مدور ادارات سمع شکایات دولتهای بالتیک و CIS مورد بحث قرار گرفت.

هدف از این میز مدور این بود تا روی نتایج یک سروی ایکه توسط پرسشنامه ای انجام یافت، در بین اعضای این شبکه بحث صورت گیرد، مهمترین فرصتها و چالشهایی تحت غور قرار گیرد که ادارات سمع شکایات در تعامل با ارگانهای بخش امنیت در CIS به آنها روبرو میشوند و نیز با اطراف ذیدخل پیرامون مسوده سفارشات مشوره صورت گیرد.

مسوولین سمع شکایات و مقامات بلند پایه ادارات سمع شکایات کشور های ذیل درین میز مدور شرکت داشتند: ارمنستان، آذربایجان، گرجستان، قزاقستان، قرغزستان، لاتویا، لتوانیا، مولداوی، روسیه و

¹ - http://europeandcis.undp.org/?wspc=subpractice-622_h

ازبکستان. هیأت های این کشورها و منسوبین UNDP و کار شناسان بین المللی نیز در بحث شرکت نموده بودند.

موضوعات عمده

مشوره روی رابطه بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت با سخنرانی داکتر فلیپ فلوری، معاون مدیر DCAF، که نقش مسوولین سمع شکایات نظامی را در آلمان و کانادا مورد بررسی قرار داد و بحثی را پیرامون نقش ادارات سمع شکایات در نظارت بخش امنیت ابتکار نمود، شروع شد.

نقش مسوول سمع شکایات نظامی در آن کشورها خیلی مشخص می میباید. مسوول سمع شکایت نظامی تنها بر بخش دفاعی اعمال نظارت کرده و در امر مراعات اصول و عملکرد های خوب حکومتداری کمک میکند. مسوول سمع شکایات نظامی به سلوک نا مناسب و تخطی ها در داخل نظام عسکری و همچنان سهل انگاری ها در روشهای نظامی توجه کرده و برای اصلاح عملکرد سفارشات پیشکش میکند. معلومات پسمنظری DCAF راجع به ادارات سمع شکایات نظامی ایکه در این رساله نیز شامل ساخته شده است، راجع به این ادارات معلومات بیشتری را ارائه میکند.¹

در دولتهای بالیتک یا در CIS اداره سمع شکایات نظامی وجود ندارد. ولی از اینکه ارگانهای بخش امنیتی جزئی از تأسیسات عامه میباید، شرکت کنندگان میز مدور روی این مسأله بحث کردند که چگونه تجارب مسوولین سمع شکایات نظامی را در ساحة کار ادارات سمع شکایات این منطقه، وقتی با ارگانهای بخش امنیت داخل معامله میشوند، مورد تطبیق قرار داد. توافق صریح و روشنی که از بحث بدست آمد این بود که ادارات سمع شکایات باید به تخطی و نقض های حقوق بشری ایکه ارگانهای امنیتی مرتکب آن میشوند، شدیداً توجه کرده و برای رسیدگی به آن جداً سعی و تلاش کنند.

همکاری با ارگانهای مختلف بخش امنیت در منطقه از کشور تا کشوری تفاوت دارد. ولی بعضی موضوعات، مثلاً چالشهایی که از ناحیه سابقه محرمیت و دسترسی محدود به معلومات، بشمول معلومات سری و داخلی، بروز می کنند، تقریباً در همه مشترک اند. بصورت عمومی این مفکوره پذیرفته شد که از تجارب مسوول شکایات نظامی باید استفاده کرد، نه تنها بنابر ملحوظات حقوق بشری، بلکه به مقصد مؤثریت در نظارت بر بخش امنیت نیز. آقای Richard Carver، کارشناس حقوق بشری بین المللی، همچنان یاد آور شد که ادارات سمع شکایات باید قوانین بخش امنیت را مورد غور قرار دهند، که آیا با قوانینی که اداره سمع شکایات را ایجاد میکنند در توافق اند و یا خیر؟ زیرا بر اساس آن زمینه همکاری بین اداره سمع شکایات و بخش امنیت فراهم میشود.

¹ - DCAF Backgrounder: http://www.dcaf.ch/publications/bg_military_ombudsman.cfm?nav1=4&nav

جدول اول: چالشهایی که ادارات سمع شکایات در وقت نظارت و تحقیق پیرامون بخش امنیت به آن روبرو اند.

<p>در بحث میز مدور منعقدہ Karlovy Vary اعضای ادارات سمع شکایات چالشهای نهایت مهمی را که آنها در وقت تعامل با بخش امنیت روبرو اند، مشخص ساختند:</p> <ol style="list-style-type: none">
۱- عدم دانش مسوولین نظامی و ملکی بخش امنیت در باره حقوق بشری.
۲- بخش امنیت از تأسیسات نهایت بسته ای متشکل میباشد؛ محرمیت در اینجا حاکمیت دارد، تبادلہ معلومات با ادارت سمع شکایات به ندرت صورت گرفته و اکثر نا منظم میباشد.
۳- ادارات سمع شکایات درین منطقه برای استخدام کارمندان کارشناس و متخصصین مستقل با کمبود منابع مالی روبرو اند.
۴- همه ادارات سمع شکایات از ابتکار قانون سازی برخوردار نیستند.
۵- برای حفاظت حقوق بشری مسوولین ارگانههای بخش امنیت، بنیاد های قانونی کافی وجود ندارند.
۶- کمبود همکاری بین ادارات سمع شکایات و اکادمیهای پولیسی و نظامی در باره حقوق بشری.
۷- وقتی ادارات سمع شکایات در صدد دسترسی به تأسیسات مربوطه شوند محدودیت هایی بر آنها وضع میگردد.
--

1

مثالهایی از ساحة عمل

با در نظر داشت این حقیقت که هیأت ها با همدیگر از جلسات قبلی میز مدور آشنایی داشتند، این بحث آزاد روی موضوعات حساس سیاسی را سهولت بخشیده و زمینه را برای تبادلہ تجارب بیشتر مساعد ساخت.

هیأت روسیه در گزارش خود گفت که همکاری آنها با ساختارهای بخش امنیت نسبتاً بهتر رشد یافته است. بعضی از کارمندان ادارات سمع شکایات باید سوگند یاد کنند، تا از معلوماتی که به آن دسترسی می یابند، استفاده سوء نکنند. طبق معلومات هیأت روسی همکاری با وزارت های دارای نیرو در اکثر حالات خوب بوده است. اگر عدم تفاهم وجود داشته باشد و عدم علاقمندی برای ارائه معلومات، مسوول سمع شکایات موضوع نقض حقوق بشری را یا به پارلمان و یا به رئیس جمهور اطلاع میدهد. البته در روسیه بحثی روی ایجاد یک نهاد خاص برای رسیدگی به شکایات نظامی در جریان بود، ولی تا هنوز چنین نهادی بوجود نیامده است.

هیأت قزاقستان در این نشست یاد آور شد که اداره سمع شکایات آنکشور نقش فعال در طرح قانوننامه جنایی داشت. در این قانون ابزار هایی شامل ساخته شده است که بر ضرورت براه اندازی نظارت بر بخش امنیت تأکید میکنند. اداره سمع شکایات توانسته است منحیث یک عنصر جدید، برای بازدید از

زندانها دسترسی پیدا کند. الی نومبر ۲۰۰۶ آنها ۳۳ دیدار را انجام دادند، یا با اطلاع قبلی و یا بدون اطلاع قبلی مسوولین زندان. هیأت اظهار داشت: باوجودیکه آنها شکایات راجع به نقض های حقوق بشری ایرا که ارگانهای بخش امنیت مرتکب شده اند، دریافت داشتند، نقض ها در مجموع نسبتاً کمتر بوده و تنها بعضی از تحقیقات به موفقیت تکمیل شده است. زندانهایی که از همه بیشتر مشکلات داشتند، زندان هایی بودند که با مجرمین جوان سروکار داشتند.

اداره سمع شکایات مولداوی نیز همکاری مناسبی را با اردو و نیروهای مسلح مختلف مدنظر دارد. از اینکه این ارگانهایی اند که مسوولیت جلوگیری از نقض حقوق بشری و حفاظت از امنیت عامه را در کشور بدوش دارند، لازم است که اعضای این اداره از حقوق ملکی بیشتر آگاهی داشته باشند. در نتیجه اداره سمع شکایات برای مأمورین بخش امنیت کورس و لکچر های آموزشی سازماندهی کرد. به عنوان نشانه مثبت از اداره سمع شکایات دعوت بعمل آمد تا کورس های آموزشی ایرا براه اندازد که از طرف خود ارگانهای بخش امنیت ابتکار شده بود.

جدول دوم:

فرصت هایی برای ادارات سمع شکایات تا به نقض های حقوق بشری ایکه ارگانهای امنیتی مرتکب شده اند توجه کنند.

در بحث میز مدور منعقدۀ Karlovy Vary، کارمندان ادارات سمع شکایات فرصتهایی را تشخیص دادند که با استفاده از آن آنها میتوانند در رابطه با بخش امنیت کارهای شانرا تقویه نمایند.

۱- ایجاد چوکاتهای کاری قانونی در همنوایی با نورمها و موافقات بین المللی.

۲- براه اندازی کمپاین معلوماتی راجع به مأموریت ادارات سمع شکایات بشمول جنبه های طرزعملی (در صورت امکان در همکاری با رسانه های گروهی).

۳- استفاده فعالانه از حق دسترسی به تمام تأسیسات به مقاصد نظارت.

۴- برای جلب توجه ارگانهای قضائی استفاده فعالانه از حق مسوول سمع شکایات و کارمندان او.

۵- براه اندازی تحقیقات فعالانه در مورد شکایات مربوط به ارگانهای بخش امنیت.

این نکات به نظر شرکت کنندگان در کوتاه مدت و متوسط مدت قابل تطبیق بود. آنها همچنان فعالیتهای دلخواهی را معرفی نمودند که البته در کوتاه مدت جنبه عملی نداشتند، و آنها عبارت اند از:

۱- حق برای ابتکار پروسه قانون سازی.

۲- وسعت بخشیدن اختیارات ادارات سمع شکایات فراتر از موضوعات مربوط به بخش امنیت.

۳- تحکیم بخشیدن نظارت عامه منحصت یک شرکت با سازمانهای جامعه مدنی بر بخش امنیت.

نتیجه

هیأتها در بحث میز دور در رابطه با سفارشات فعالانه شرکت کردند و رضایت شانرا با موضوعات مورد بحث اظهار نمودند. البته آنها در رابطه با موضوعات مورد بحث و طرز بیان آنها تغییرات و تذکرات را ارائه کردند. بحث های میز مدور واضح ساخت که ادارات سمع شکایات در نظارت و

تحقیق بخش امنیت تجربه دارند و این را جزء مهمی از مأموریت شان می دانند، ولی آنها در عین زمان با چالشها روبرو اند و از حمایت هدفمندانه پیرامون نظارت بر بخش امنیت مستفید خواهند شد.

جدول سوم: صندوق مالی کمکی جمهوری چک

UNDP میخواهد از این طریق از صندوق کمکی جمهوری چک برای مهیا ساختن کمکهای مالی برای تدویر چنین بحثهای میز مدور اظهار امتنان و قدردانی کند. همکاری نزدیک بین UNDP و صندوق کمکی جمهوری چک در سال ۲۰۰۰ منحصی نخستین نمونه «بنیاد اعانه» همکاری در اروپای مرکزی ایجاد گردید. از آن زمان تا کنون مشارکت بین UNDP و صندوق کمکی چک نه تنها در ساحه های مورد نظر منتج به دانش های مسلکی شده، بلکه در ایجاد یک شبکه تماس بین کارشناسان چکی و نمایندگان ملی از کشورهای مختلف در منطقه و اعضای سازمانهای بین المللی نیز کمک کرده است.

ادارات سمع شکایات و نظارت بخش
امنیت:
نتایج یک سروی پرسشنامه یی در
اتحاد شوروی سابق

Amrei Müller¹

---

¹ - آقای ریچارد کارور این فصل را منحصیث یک کارشناس مستقل مورد غور قرار داده و در این قسمت سهم ارزشمندی داشته است. نظریاتی که در این مقاله بیان شده اند، مربوط شخص نویسنده بوده و حتماً از نظریات ملل متحد، UNDP یا DCAF نمایندگی نمیکند.

۱ - مقدمه

مأموریت ادارات سمع شکایات مبنی بر رشد و حفاظت از حقوق بشری، نقش مهمی است که ادارات مذکور در رابطه با نظارت بر بخش امنیت بازی می کنند. با وجودیکه ارگانهای بخش امنیت مسوولیت ضمانت و حفاظت حقوق بشری را بعهده دارند، در حقیقت امر آنها غالباً مسوولیت های نقض حقوق بشری را نیز عهده دار میباشند. ادارات سمع شکایات با داشتن صلاحیت نظارت قوی و مستقل میتوانند جلو اعمال نادرست دولت را در این ساحه بگیرند و حکومتداری بخش امنیت را اصلاح کنند.

این فصل کشورهای سرزمین اتحاد شوروی سابق را مورد مطالعه قرار میدهد. همه آنها به استثنای تاجکستان و ترکمنستان، اداره سمع شکایات یا اداره حقوق بشر ملی معادل آنرا ایجاد کرده اند.¹

نقش این تأسیسات در این است تا آن حقوق بشری را رشد داده و از آن حفاظت کند که در قانون ملی و میثاقهای حقوق بشری بین المللی تصریح شده اند.² بسیاری از ادارات سمع شکایات همچنان وظیفه دارند تا از مردم در برابر سوء استفاده اداره ها، بی غوریها و یا هم اشتباهات حفاظت کنند، آنچه به نقض حقوق بشری بصورت مستقیم ارتباط نمیگیرد. بصورت کل ادارات سمع شکایات وظایف ذیل را بعهده دارند:

- ❖ دریافت و تحقیق شکایات از اشخاص انفرادی، مراجع قانونی و یا گروهها؛
- ❖ نظارت وضعیت عمومی حقوق بشری در داخل کشور؛
- ❖ آموزش دادن مردم عامه و مأمورین حکومتی در باره حقوق بشری؛
- ❖ توسعه یا اصلاح قانونمندی برای حفاظت حقوق بشری.³

در بعضی از کشورها تأسیساتی برای سمع شکایات نظامی وجود دارد که دارای صلاحیت خاصی برای اعمال نظارت بر حقوق بشری و موضوعات اداری در داخل نظام عسکری میباشد.⁴ در کشورهای شوروی سابق چنین ادارات وجود ندارد و تحقیقاتی که در این فصل خلاصه شده است روی ادارات سمع شکایات یا تأسیسات حقوق بشری ملی معادل با داشتن یک صلاحیت عمومی حقوق بشری متمرکز میباشد.

معمولاً ادارات سمع شکایات صلاحیت ندارند تا در جواب به شکایات نقض های حقوق بشری تصامیم مرعی الاجراء را اتخاذ کنند، ولی مخصوصاً در دولتهای انتقالی، جایکه نظامهای قضائی شاید ضعیف بوده و یا بیشتر جنبه های سیاسی داشته باشد یا به شکلی از اشکال توانمند نباشد، آنها میتوانند با مهیا ساختن یک میکانیزم عملی برای تحقیق و رسیدگی به شکایات حقوق بشری نقش مهمی را در حفظ حقوق بشری و نظارت تأسیسات حکومتی داشته باشند. ادارات سمع شکایات میتوانند قانونیت و

¹ -OHCHR, 1993: Fact sheet No. 19: National Institutions for the Protection of Human Rights, available at: <http://www.ohchr.org/english/about/publications/docs/fs19.htm>

این نوشتار تفاوت بین ادارات سمع شکایات و دیگر انواع کمیسیون های حقوق بشری را نشان میدهد. همچنان این نوشتار بیانگر آنست که صلاحیت های ادارات سمع شکایات بیشتر مشابه به صلاحیت کمیسیون های حقوق بشری میباشد.

² Ibid

³ Ibid

و اصولیکه به موقف و کارکرد تأسیسات برای حفاظت و رشد حقوق بشری ارتباط می گیرند (اصول پاریس)، اصول C2؛ UN Doc A/RES/48/134(20 Dec 1993), available at: <http://www.ohchr.org/english/law/parisprinciples.htm>

⁴ - برای معلومات بیشتر راجع به صلاحیت، طرز کار و غیره مسائل مربوط به مسوول سمع شکایات نظامی، لطفاً به پسمنظرهای معلوماتی DCAF راجع به اداره سمع شکایات نظامی در فصل سوم این رساله مراجعه کنید!

شفافیت یک اداره حکومتی را اصلاح کنند و به این ترتیب خود حکومت و ارگانهای امنیتی اش را اصلاح کرده و حساسده بسازند.¹ علاوه بر این ادارات سمع شکایات از طریق فعالیتهای آموزشی شان در ایجاد یک فرهنگ قوی حقوق بشری در داخل یک کشور سهم بسزایی دارند. ازین طریق میتوان در دولتهای انتقالی به پروسه عمومی دیموکراتیک سازی کمک نمود، البته بشمول دیموکراتیک سازی بخش امنیت.

حکومتداری بخش امنیت و نظارت دیموکراتیک بر بخش امنیت در دولتهای مستقل مشترک المنافع (CIS) هنوز هم ضعیف است.² در اکثر این کشور ها نیرو های امنیت داخلی پولیس، اردو، خدمات استخباراتی و محافظین سرحدی تا هنوز هم دروازه بسته اند که مورد کدام نظارت قابل اهمیت ملکی قرار ندارند. بر اهمیت این موضوع در گزارشهای اداره حقوق بشری ملل متحد³ و سازمان های غیر حکومتی حقوق بشری بین المللی مانند Amnesty International یا سازمان عفو بین المللی و Human Rights Watch⁴ یا نظارت حقوق بشری پیرامون وضعیت حقوق بشری در CIS تأکید شده است. نقض های حقوق بشری معمولاً زمانی بیشتر به وقوع می پیوندد که شفافیت و حکومتداری امنیتی ضعیف باشد.

در برابر این پسمنظر ضعیف طرز حکومتداری بخش امنیت و اینکه ادارات مستقل سمع شکایات میتوانند در ایجاد ارگانهای بخش امنیتی نقش حساسده و در برابر قانون نقش مسوول را بازی کنند، لازم است تا در این منطقه ادارت سمع شکایات را بیشتر از پیش تقویه کرد. در جواب به پرسشنامه ای راجع به نظارت بخش امنیت در کشور های CIS که در آستانه آمادگی میز مدور پارلمانی

¹ - See, for example: Kumar, raj, 2004: National Human Rights Institution: Good Governance Perspectives on the Institutionalisation of human Rights, in: American University International Law Review, Vol 19, p.259-300, (esp. p. 284); and Reif, Linda, C., 2000: Building Democratic Institutions: The Role of National Institutions in Good Governance and Human rights Protection, in: Harvard Human Rights Journal, Vol. 13, p.1-69, here p. 16-19.

² - Cole, Eden and Kinzelbach, Katrin (eds), 2006: Democratising Security in Transition States, Bratislava: UNDP/DCAF; see especially the contribution by Cole, Eden on „The Statues of the Current Security Sector Governance in he CIS and the Relevance to Parliamentarians”, p. 17-37, available at: <http://europeandcis.undp.org/?menu=pcms/show&contentid=FA70484D-F203-1EE9B20B2E43F39E>; and OECD-DAC, 2005: Security System Reform and Governance, DAC guidelines and reference series, OECD Publishing. The Contribution by Petovar, Tanja on Security Sector Reform in the Baltics, the Commonwealth of Independent States, and Sotheast Europa, p.125-141, is of particular interest; available at: <http://www.oecd.org/dataoecd/8/39/31785288.pdf>.

³ - See, for example: Concluding Observation by the UN Human Rights Committee: on Uzbekistan, UN Doc. CCPR/Co/83/UZB, 26/04/2005, especially paras. 11 and 17; on Kyrgyzstan, UN Doc. CCPR/CO/69/KGZ, 24/07/2000, especially paras. 7, 11, and 18; on Azerbaijan, UN Doc. CCP/CO/73/AZE, 12/11/2001, especially paras. 9-13 and on the Russian Federation, UN Doc. CCPR/CO/79/RUS,06/11/2003, especially para. 12; and Concluding Observations of gthe Committee against Torture: on the Republic of Moldava, UN Doc. CAT/CR/30/7, 27/05/2003, especially para 5; on Armenia: UN Doc. A/56/44, (paras. 23ö39), especially paras 37/38; on Kazakhstan, UN Doc. A/56/44 (paras.121-129), especially para.128 and the Report of the UN Special Rapporteur on Torture and his Mission to Georgia, UN Doc. E/CN. 4/2006/6/Add.3, 23/11/2005; and the General UN Assembly Resolution on “The Situation of Human Rights in Uzbekistan”, UN Doc. A/60/147, 16/12/2005.

⁴ - See, for example, Amnesty International, 2006; Russian Federation: Tortue and forced „Confessions“ in Detention, avialble at: <http://web.amnesty.org/library/index/ingeur450562006>; or Amnesty International, 2005: Blood on the Streets- the Aftermath of the Killings in Andzhan, available at: <http://web.amnesty.org/library/index/ENGACT600242005open&of=ENG-KGZ>; or Human Rights Watch, 2004: Cycle of Repression- Human Rights Violations in Armenia, available at: <http://www.hrw.org/backgrounder/eca/aremenia/0504/>; Human Rights Watch, 2006: Undu Punishment-Abuses against Prisoners in Georgia, available at: <http://hrw.org/reports/2006/georgia0906/>.

UNDP/DCAF پیرامون نظارت بر بخش امنیت منعقدۀ اکتوبر ۲۰۰۵ به اعضای پارلمان تسلیم داده شد، ضعف های ادارات سمع شکایات منحصیث دلیلی برای ضعف نظارت دیموکراتیک بر بخش امنیت در CIS تشخیص شد.¹

برای انکشاف ستراتیژی جهت تقویه و تحکیم توانمندی ادارات سمع شکایات به مقصد نظارت بر بخش امنیت لازم است تا در بارۀ روابط فعلی این ادارات با ارگانهای بخش امنیت حقایق بیشتری دریافت شود.

۲- میتودولوجی

نتایجی که درین فصل تقدیم میشوند بر بنیاد یک پرسشنامه ای استوار اند که توسط دفتر منطقوی UNDP در براتیسلاوا همراه با DCAF طرح ریزی شده است.² یک نسخه این پرسشنامه در اخیر این رساله ضمیمه شده است. این پرسشنامه روی نقش ادارات سمع شکایات در نظارت بر بخش امنیت متمرکز میباشد و توسط CIS و دولتهای بالتیک تکمیل گردیده است: ارمنستان، آذربایجان، گرجستان، قزاقستان، قرغزستان، لتویا، لتوانیا، مولداوی، فدراسیون روسیه و ازبکستان. نتایج این پرسشنامه با اعضاء و کارمندان ادارات سمع شکایات کشورهای CIS و دولتهای بالتیک در هفتمین بحث میز مدور بین المللی UNDP برای ادارات سمع شکایات در اروپای شرقی و CIS که در Karlovy Vary جمهوری چک از تاریخ ۱۸ الی ۲۱ نومبر ۲۰۰۶ برگزار گردید، مورد بحث قرار گرفت. روسیه سفید، استونیا، تاجکستان، ترکمنستان و اوکراین در این میز مدور یا شرکت نکرده و یا اینکه به این پرسشنامه جواب نداده بودند.

این پرسشنامه به سه بخش تقسیم بندی شده است. **بخش اول «تحلیل وضعیت»:** ارگانهای بخش امنیت و ادارات سمع شکایات (سوال اول الی پنجم)، هدف از این قسمت جمع آوری ارقام و اعدادی میباشد که بیانگر سطح تعامل بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت است. **بخش دوم راجع به «تحقیق شکایات»** راجع به آن نقض های حقوق بشری میباشد که ارگانهای امنیتی مرتکب شده اند (سوال ششم الی چهاردهم)، هدف از این بخش تشخیص مشکلات مشخصی میباشد که ادارات سمع شکایات در وقت تحقیق و جستجو پیرامون نقض های حقوق بشری با آن روبرو میشوند. بخش اخیر این پرسشنامه (سوال پانزدهم الی بیست و دوم) در بارۀ فعالیت هایی میباشد که ادارات سمع شکایات برای جلوگیری از تخطی های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت رویدست میگیرند.

بخشهای ذیل جوابهای دریافت شده را خلاصه می کنند. بعض اوقات این جوابها توسط معلوماتی تکمیل شده که در گزارشهای سالانۀ ادارات سمع شکایات در یافت شده اند.³ معلومات دیگر در جریان بحثها با هیأت های مختلف در هفتمین بحث میز مدور بین المللی برای ادارات سمع شکایات کشورهای اروپای شرقی و CIS در Karlovy Vary بدست آمده است.⁴

¹ The questionnaire can found in Cole, Eden and Hinzlebach, Katrin (eds), 2006: Democratizing Security in Transition States, Bratislava: UNDP/DCAF.

نتایج این تحقیق در نوشتار Cole, Eden تحت عنوان ذیل خلاصه شده است:

The Status of Current Security Sector Governance in the CIS and its Relevance to Parliamentarians, p.17-37.

² - The questionnaire was elaborated by Eden Cole, Dean Gotherer, Katrin Kinzelbach, Iilona Mikoczy; Amerei Müller and Sergei Sirotkin.

³ گزارشهای سالانۀ ادارات سمع شکایات کشور های ذیل مدنظر گرفته شده است: ارمنستان، گرجستان، قزاقستان، لتوانیا، مولداوی، روسیه و ازبکستان.

⁴ - نویسنده مقاله از Iilona Mikoczy بخاطر براه اندازی مشوره ها اظهار امتنان میکند.

۳- نتایج سروی پرسشنامه

ارگانهای بخش امنیت در CIS تا حدود زیادی منحصیث تأسیسات دروازه بسته باقی مانده است. این امر در مشکلاتی که اکثر ادارات سمع شکایات در تعامل شان با این ارگانها گزارش داده اند، منعکس یافته است.

الف - بخش اول: تحلیل وضعیت: ارگانهای بخش امنیت و ادارات سمع شکایات

بصورت اوسط فقط ۲۷ درصد دوسیه های سالانه^۱ ادارات سمع شکایات در رابطه با ارگانهای امنیتی و پرسونل آنها میباشند. البته در کشورهای مختلف ارقام چنین فیصدی ها از هم فرق دارند. بطور نمونه، ۵۹ درصد قضایای اداره سمع شکایات گرجستان مربوط به ارگانهای امنیتی و پرسونل آنها میشوند، در حالیکه در قضایای اداره سمع شکایات لاتویا تنها ۱۱،۹ درصد آن مربوط به ارگانهای امنیتی و پرسونل آنها میشود. جزئیات بیشتر راجع به چنین فیصدی را میتوان در جدول شماره یک دریافت کرد.

هدف از «بخش امنیت» در اینجا، تمام آن خدمات و ادارات دولتی تعریف شده که از لحاظ قانون اجازه استفاده از قوه، امر به استفاده از قوه یا تهدید به استفاده از قوه را دارند. معمولاً نیرو های اردو، واحد های شبه نظامی، پولیس، محافظین سرحدی و دیگر خدمات مجری قانون صلاحیت استفاده از قوه را دارند.

از جدول ذیل^۲ معلوم میشود که در اکثر کشور ها حجم بزرگ قضایایی که از ناحیه ارگانهای امنیتی به ادارات سمع شکایات راجع شده است، بیشتر به پولیس تعلق میگیرد.

جدول اول: فیصدی حجم کلی دوسیه ها یا قضایای ادارات سمع شکایات از ناحیه دخالت ارگانهای بخش امنیت که یا متهم به نقض حقوق بشری اند و یا تخطی شان به اثبات رسیده است.

کشور	فیصدی حجم کلی که در آنها ارگانهای بخش امنیت و پرسونل آنها دخیل اند
قفقاز	
ارمنستان	20%
آذربایجان	21,6%
گرجستان	59,0%
آسیای میانه	
قرزاقستان	17,5%
قرغزستان	33,0%
ازبکستان	16,0%
CIS غربی	
مولداوی	23,5%
اوکراین	46,0%
دولتهای بالتیک	
لاتویا	11,9%
لتوانیا	20,0%

^۱ - حجم کلی مساوی است به شمار دوسیه ها یا قضایایی که در حقیقت توسط یک اداره سمع شکایات تعقیب شده است (بشمول شکایات تحریری، خواسته های شفاهی و دیگر انواع تماس ها).

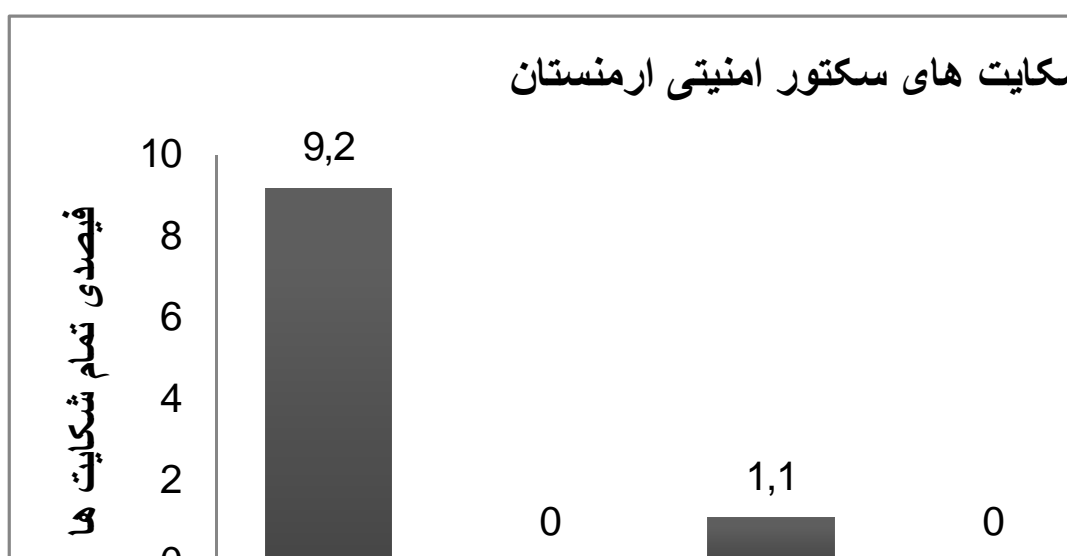
^۲ - این اطلاعات اساسی از اداره سمع شکایات قزغزستان بدست نیامده است، زیرا این اطلاعات در یک کتگوری دیگر جمع آوری شده است. ولی اداره سمع شکایات قزغزستان به مؤلف معلومات را تهیه نموده است که نشان میدهد: رقم بلند قضایا از ناحیه ارگانهای بخش امنیت به پولیس تعلق میگیرد، در درجه دوم اردو و در درجه سوم محافظین امنیتی قرار دارند. اداره شکایات قزغزستان نگفته است که شکایات راجع به مراکز توقیف، تأسیسات اصلاحی یا زندانها و نیروهای شبه نظامی را دریافت کرده است یا خیر.

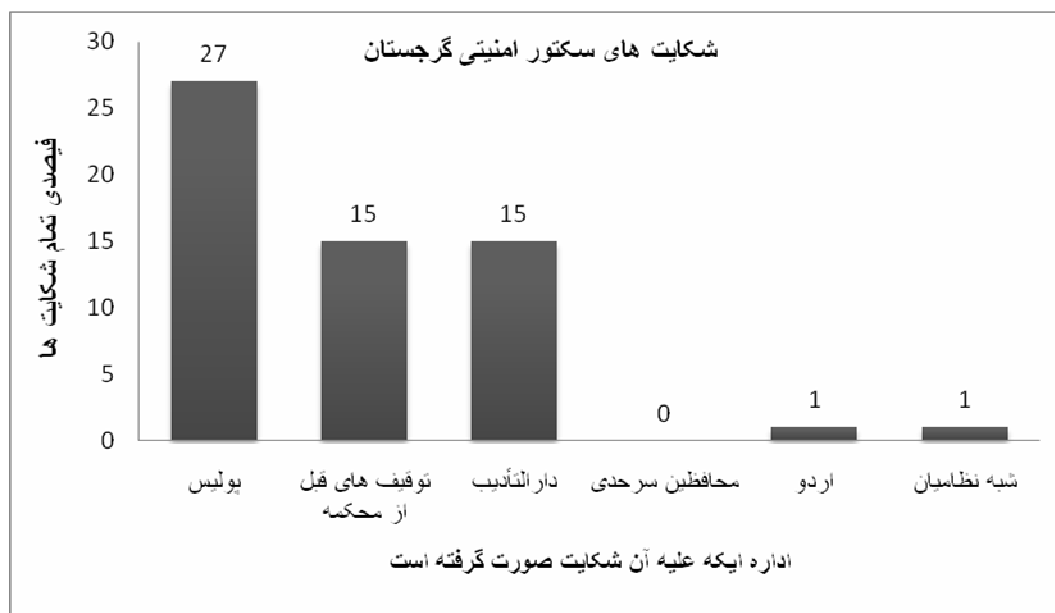
جواب دهندگان سه کشور قفقاز و کشورهای قزاقستان، قرغزستان، فدراسیون روسیه و ازبکستان نشان دادند که پولیس آن ارگان بخش امنیت است که بیشتر از همه در رابطه با نقض حقوق بشری مسوولیت بسیاری قضایاء را بعهدہ داشت. دو جواب دهنده دیگر بیان داشتند که در فهرست شکایات رسیده به آنها پولیس در درجه دوم قرار دارد. سه جواب دهنده دیگر یعنی مولداوی، لاتویا و لتوانیا نشان دادند که به آنها بزرگترین رقم نقض های مرتکب شده توسط بخش امنیت، از طرف تأسیسات اصلاحی بشمول زندانها رسیده است. در حالیکه چندین اداره سمع شکایات هرگز شکایاتی از طرف اشخاصی بدست نیآورده اند که در توقیف خانه ها بسر میبرند. گرجستان، مولداوی و روسیه این ارگانهای بخش امنیت را در درجه دوم مسوول نقض های حقوق بشری معرفی نموده اند. اینکه اردو منحیث یک ارگان بخش امنیت مرتکب نقض های حقوق بشری شده باشد، در جواب بسیاری از ادارات سمع شکایات کمتر سراغ میگردد. همچنان راجع به محافظین سرحدی و شبه نظامیان نیز یا کمتر شکایت دریافت شده و یا هیچ در یافت نشده است.

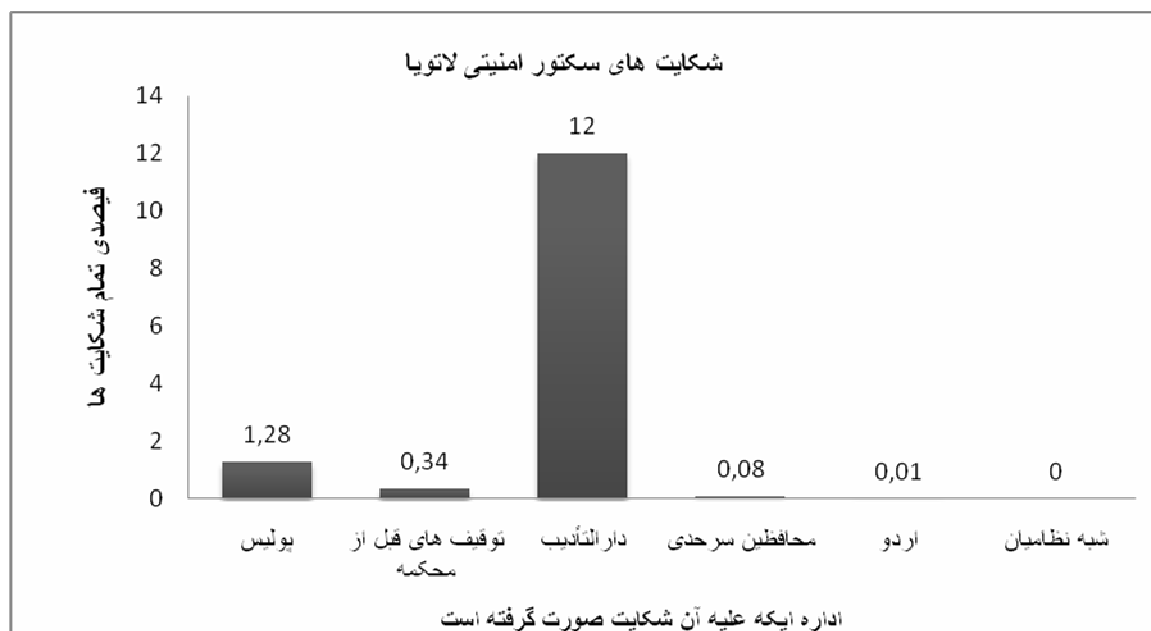
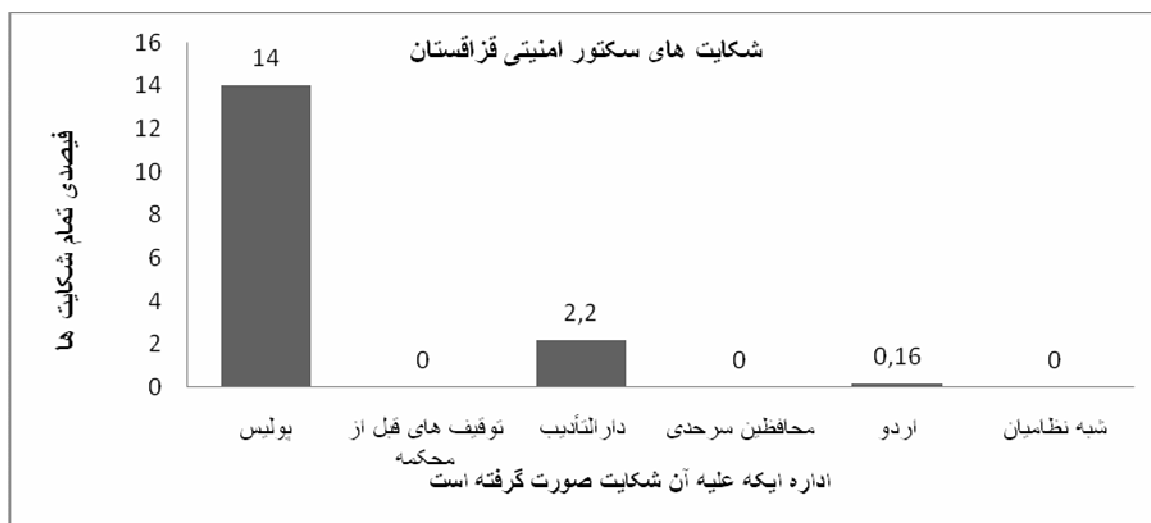
اطلاعاتی که در اینجا تقدیم شده است حتما از شمار حقیقی آنعه از نقض های حقوق بشری ایکه ارگانهای مختلف امنیتی مرتکب آن شده اند، نمایندگی نمیکند، زیرا نقض هایی که آنها مرتکب شده اند، ممکن است بنا بر دلایل مختلف گزارش داده نشده باشند. پولیس آن بخش ارگان امنیت میباشد که بیشتر از دیگران در سطح جامعه با مردم سروکار دارد. بناءً نباید تعجب کرد که بسیاری از ادارات سمع شکایات از ناحیه پولیس بیشتر نقض ها را ثبت نموده اند. اردو و محافظین سرحدی با گروههای محدودی از مردم در تماس اند، و چنان معلوم میشود که برای ادارات سمع شکایات مشکل است که فعالیتهای محافظین سرحدی را مراقبت کنند، بسیاری از آنها شاید کاملاً و یا هیچ تحت کنترول حکومت نباشند.

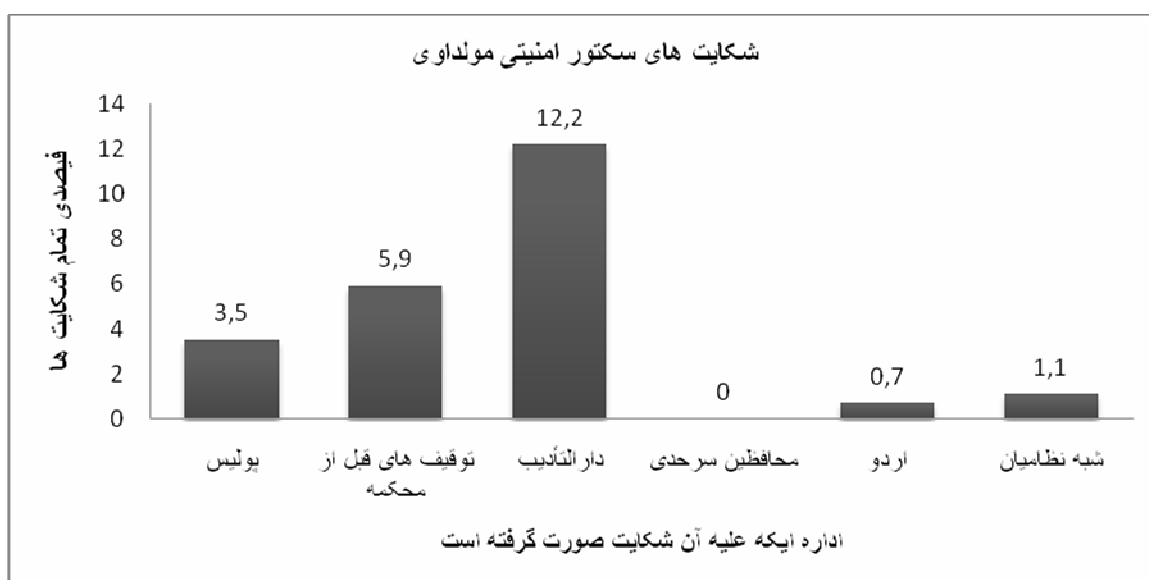
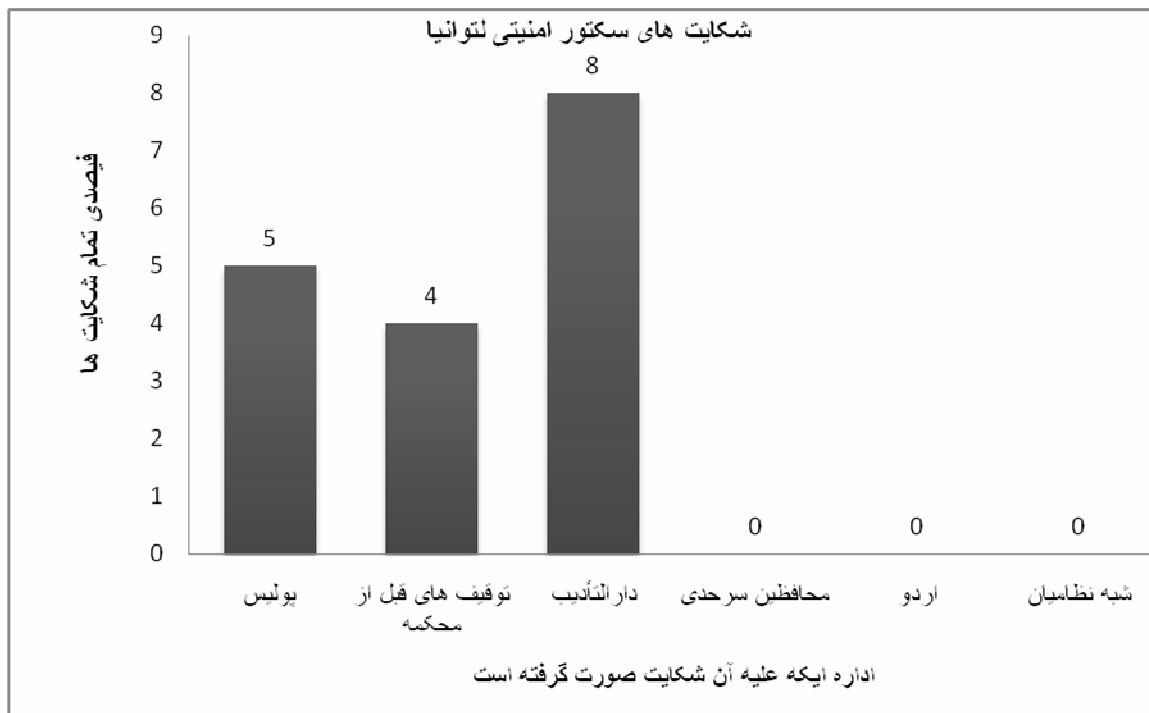
تغییر معتناهی در تناسب قضایای تأسیسات توقیفی شاید چندین دلیل داشته باشد. تجارب تأسیسات حقوق بشری ایکه میکانیزم های مؤثری برای دریافت شکایات از جانب زندانیان ایجاد نموده اند، این است که این قضایاء قسمت اعظم آن قضایای بخش امنیت را تشکیل میدهند، که آنها با آن سروکار دارند. تناسب نسبتاً پایینتر از ناحیه شکایات از تأسیسات توقیفی در کشورهایی که سروی صورت گرفته است، نشان دهنده این واقعیت است که زندانیان نمیتوانند به سهولت شکایات شانرا عنوان کنند.

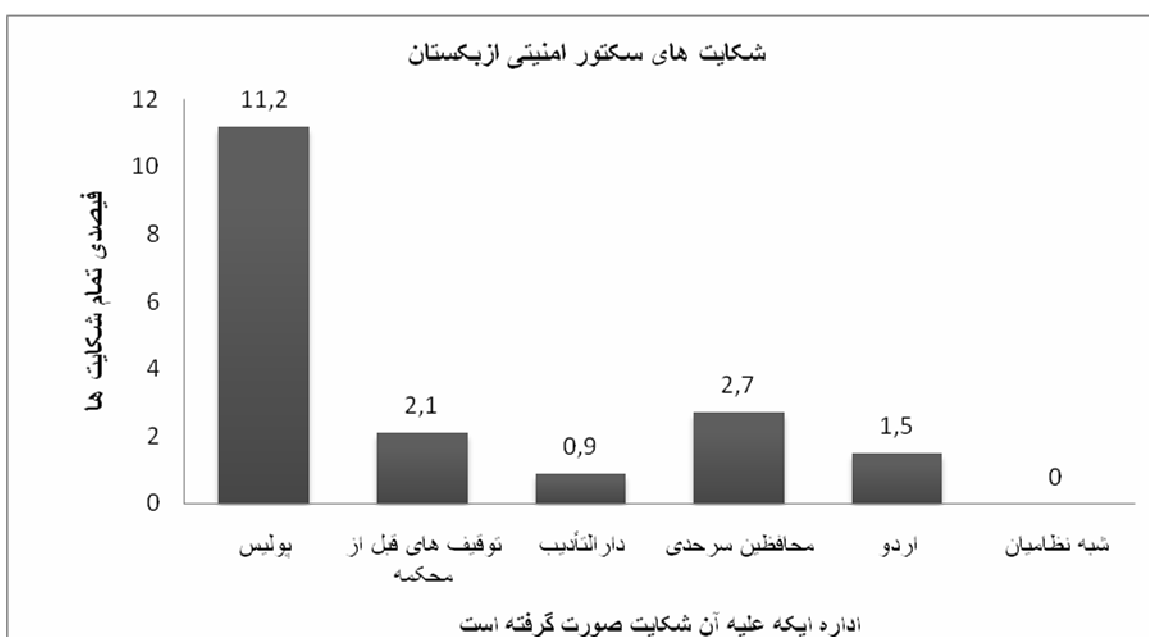
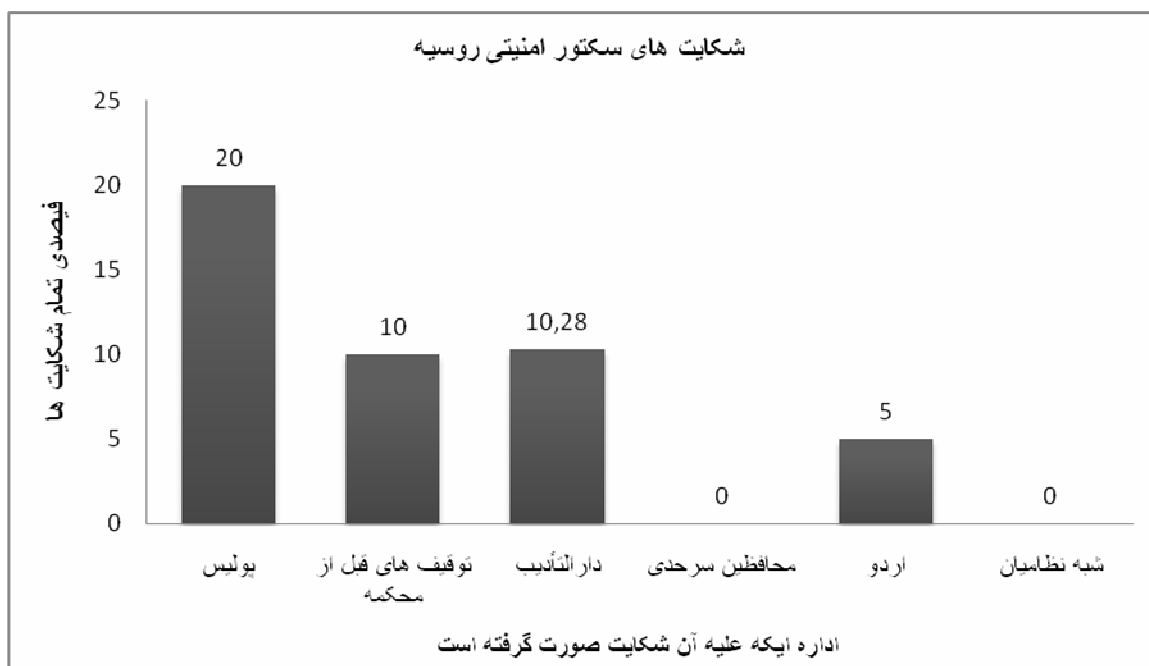
چارت گرافیک: قضایایی که مسوولیت آن بعهدہ ارگانها اند و برای حل و فصل آن ادارات سمع شکایات کار می کنند:

جدول سوم: میزان همکاری بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت

میزان همکاری		اداره بخش امنیت
میزان	کشورها	پولیس
۱۰	گرجستان	
۹	لتوانیا	
۸	آذربایجان، قزاقستان، ازبکستان	
۶	لاتویا	
۵	قرغزستان، فدراسیون روسیه	
۴	ارمنستان، مولداوی	
میزان	کشورها	توقیف
۱۰	گرجستان	
۹	آذربایجان	
۸	قزاقستان، لتوانیا، فدراسیون روسیه	
۷	قرغزستان، لاتویا	
۵	مولداوی	
۴	ارمنستان	
میزان	کشورها	بشمول زندان و تأسیسات اصلاحی برای زندانیان
۱۰	گرجستان، قزاقستان، لتوانیا	
۹	آذربایجان، قرغزستان، فدراسیون روسیه	
۸	لاتویا، مولداوی	
۵	ارمنستان	
میزان	کشورها	اردو
۸	آذربایجان، مولداوی، فدراسیون روسیه	
۶	ارمنستان، قزاقستان، ازبکستان	
۴	قرغزستان، لاتویا	
۳	گرجستان	
*	لتوانیا	
میزان	کشورها	محافظین سرحدی
۷	ارمنستان، لتوانیا	
۵	قزاقستان، لاتویا، ازبکستان	
۴	قرغزستان	
۲	آذربایجان، گرجستان	
۰، ۵	قرغزستان	
**	فدراسیون روسیه	
میزان	کشورها	شبه نظامیان یا نیروهای ملیشه
۴	ازبکستان	
۲	مولداوی	
۰	گرجستان	
***	ارمنستان، آذربایجان، قزاقستان، قرغزستان، لاتویا، لتوانیا، روسیه	

- * اداره سمع شکایات لتوانیا هرگز راجع به اردو شکایت دریافت نداشته است.
- ** اداره سمع شکایات روسیه برمحافظین سرحدی صلاحیت ندارد.
- *** ادارات سمع شکایات این کشورها روی شکایات از ناحیه شبه نظامیان کار نمیکنند.

از این جدول واضح میشود که برای بسیاری از ادارات سمع شکایات ایجاد روابط همکاری با پولیس، تأسیسات اصلاحی برای زندانیان و مراکز بازداشت قبل از محاکمه (توقیف) آسانتر است، در حالیکه ایجاد یک همکاری فعال با اردو، محافظین سرحدی و شبه نظامیان با دشواریها روبرو میباشد و یا بین آنها اصلاً تعاملی وجود ندارد. برای این نتایج دو توضیح ممکنه وجود دارد. یکی اینکه، آنها گرایش عمومی در سطح دیموکراتیک سازی ارگانه‌های مختلف امنیت در CIS را تصدیق مینمایند: اردو یا نظام عسکری عبارت از آن ارگانی میباشد که از لحاظ سنتی دارای خصوصیت محرمیت و جدا زیستن میباشد و بناءً تا هنوز هم در برابر میکانیزم های نظارت عامه مانند اداره سمع شکایات، از همه بیشتر مقاومت می نماید. از طرف دیگر پولیس و تأسیسات اصلاحی بصورت عمومی بیشتر در برابر نظارت عامه باز میباشند. در نتیجه در کشورهایی که اراده و خواست سیاسی برای رشد دیموکراتیک سازی ارگانه‌های بخش امنیت وجود دارد، ادارات سمع شکایات توانسته اند روابط همکاری با این ارگانه‌ها ایجاد کنند.

از طرف دیگر معلوم میشود که ادارات سمع شکایات از میزان همکاری بیشتر با آن ارگانه‌های بخش امنیت برخوردار است که بر ضد آنها بیشتر شکایات ارائه شده است. از اینکه سطح تعامل با اردو، محافظین سرحدی و شبه نظامیان پایینتر است، میزان شکایات از ناحیه آنها نیز پایینتر میباشد. آیا این سطح همکاری بنابر این دلیل ضعیف است که ادارات سمع شکایات روی قضایای شکایت آمیز از ناحیه این ارگانه‌ها کمتر کار میکنند؟ و یا اینکه آنها بنابر سطح پایین همکاری، کمتر شکایت دریافت میکنند؟

در آخرین سوال بخش اول، از ادارات سمع شکایات خواسته شده است تا برای توسعه و افزایش همکاری بین خودشان و ارگانه‌های بخش امنیت امکاناتی را جستجو نمایند. جوابدهندگان تذکرات شانرا به ترتیب ذیل پیشکش کردند:

- ❖ سازماندهی بحثهای میز مدور، بحثها و ملاقات های منظم بین ارگانه‌های امنیتی و ادارات سمع شکایات. در چنین ملاقاتها میتوان روی عملکرد های خوب مسوولین امنیتی برای رشد و حفاظت حقوق بشری، همکاری بین ادارات سمع شکایات و ارگانه‌های بخش امنیت و همچنان مشکلات در رابطه با حقوق بشری و بخش امنیت بحث کرد؛
- ❖ آموزشدهی به مأمورین ارگانه‌های بخش امنیت بشمول مقامات بلند پایه راجع به اساسات قانونی ملی و بین المللی و طرز کار ادارات سمع شکایات؛
- ❖ براه اندازی مأموریت نظارتی و تحقیقاتی مشترک پیرامون نقض های ادعا شده حقوق بشری (پرسونل بخش امنیت همراه با کارمندان ادارات سمع شکایات)؛
- ❖ ایجاد روابط یاتماس ها بمنظور همکاری نه تنها بین دفتر مرکزی اداره سمع شکایات و ارگانه‌های بخش امنیت، بلکه در سطوح پایینتر هم، بطور مثال بین دفاتر منطوقی ادارات سمع شکایات و سطوح مختلف ساختار فرماندهی ارگانه‌های بخش امنیت، هم در سطح منطقه و هم در سطح محل. از طریق این تماسهای کاری جریان متدوام معلومات بین ادارات بخش امنیت و اداره سمع شکایات تأمین میگردد.

ب - بخش دوم: تحقیقات شکایات در مورد نقض های حقوق بشری ایکه بخش امنیت مرتکب شده اند

هدف از بخش دومی، جمع آوری جزئیات بیشتر راجع به مشکلات خاصی اند که ادارات سمع شکایات در وقت تحقیقات روی نقض های حقوق بشری توسط بخش امنیت با آن روبرو میشوند و اینکه چگونه با آن باید مقابله کرد.

در این پرسشنامه راجع به صلاحیتها و اختیارات ادارات سمع شکایات سوال شده است. به استثنای ازبکستان، همه ادارات سمع شکایات سروی شده دارای اختیارات گسترده اند. به آنها اجازه میدهند تا راجع به شکایات و نقض های حقوق بشری ای که توسط ارگانهای مختلف بخش امنیت صورت گرفته اند است، تحقیقات کنند. به استثنای ازبکستان، همه ادارات سمع شکایات سروی شده به تأسیسات بخش امنیت¹ دسترسی دارند، با و یا بدون اطلاع قبلی. آنها صلاحیت دارند تا با بازداشت شده گان بدون حضور مأمورین امنیتی به مصاحبه کنند و آنها به همه اسناد مورد ضرورت در آنجا دسترسی دارند بشمول معلومات سری و محرم² و مقررات و قوانین فرعی داخلی ای که برخورد و سلوک پرسونل بخش امنیت را راهنمایی می کنند.

با وجود این حقیقت که اکثر ادارات سمع شکایات نسبتاً از صلاحیتهای گسترده ای برخوردار اند، آنها در وقت تحقیقات با دشواریهای زیادی روبرو میشوند. علو تأمکات ذیل نیز تشخیص شده است:

- ❖ ارگانهای بخش امنیت معمولاً حاضر نیستند تا قبول کنند که آنها مرتکب نقض های حقوق بشری شده اند، و غالباً میل زیاد برای عملی ساختن سفارشات ادارات سمع شکایات ندارند، مانند سفارشات مبنی بر آغاز تحقیقات و تعقیب یا مجزات مأمورینی که مسوول ارتکاب نقض های بشری شده اند؛
- ❖ پرسونل بخش امنیت معمولاً از وظایف و کار های اداره سمع شکایات اطلاع ندارند.
- ❖ ارگانهای بخش امنیت نسبتاً تأسیسات دروازه بسته ای اند که کمتر به نظارت ملکی اجازه میدهند؛
- ❖ در بسیاری از حالات برای ارگانهای بخش امنیت مشکل نیست که شواهد و اسناد راجع به تخطی های حقوق بشری را مخفی نگهداشته و از میان بردارند؛
- ❖ وقتی اداره سمع شکایات از ارگانهای بخش امنیت راجع به نقض های ادعا شده حقوق بشری طالب توضیحات شود، غالباً تنها جواب رسمی کوتاهی دریافت می دارد که بقدر کافی به دلایلی که توسط شکایت کننده ارائه شده است، اشاره نمیکند؛
- ❖ در داخل اکثر ارگانهای بخش امنیت شبکه های داخلی وجود دارد که در تلاش حفظ و تأمین منافع داخلی شان اند، چنین شبکه ها بر عدم افشاء گری نقض های حقوق بشری تأثیرات اساسی دارند؛
- ❖ مقامات بخش امنیت از دانش قناعت بخش در باره نورمهای قانونی ملی و بین المللی برخوردار نیستند؛
- ❖ با وجود این حقیقت که اکثر ادارات سمع شکایات حق دارند تا در تأسیسات بخش امنیت آزادانه داخل شوند، بعضی از ارگانهای بخش امنیت تنها مسوول سمع شکایات را اجازه میدهند تا از این حق استفاده کنند. آنها میل ندارند که هیأت سمع شکایات این حق را به اعضای آن اداره تفویض کند.
- ❖ ادارات سمع شکایات مخصوصاً زمانی به مشکل روبرو میگردند که در صدد دریافت معلومات قابل باور و بیطرفانه راجع به آن نقض های بشری شوند که اعضای خود ارگان را متأثر میسازند (بطور نمونه نقض های بشری در مورد کسانیکه جدیداً به خدمت نظام جلب میشوند)؛
- ❖ موفقیت تحقیقات بیشتر به خواست و میل مقامات بخش امنیت میباشد تا زمینه را برای پیشرفت تحقیقات مساعد سازند. وقتی از طرف مقامات بالا فشار باشد، غالباً تحقیقات زودتر و خیلی مؤثرتر انجام می یابد.

¹ - آنها عبارت اند از: مراکز بازداشت قبل از محاکمه یا توقیف، تأسیسات اصلاحی برای زندانیان (بشمول زندانها)، زندانهای نظامی، مراکز بازداشت نظامی قبل از محاکمه (البته در کشورهاییکه چنین مراکز وجود دارد) و تأسیسات جزائی دیگر.

² - تنها ادارات سمع شکایات ازبکستان و لاتویا حق ندارند تا به معلومات و اسناد محرم دسترسی آزاد داشته باشند. اداره سمع شکایات روسیه به معلومات محرم دسترسی دارد، به استثنای معلوماتی که در مراحل تحقیقات پولیس قرار داشته باشد.

جوابها به سوالهای دیگر نشان میدهند که چگونه ادارات سمع شکایات تلاش دارند تا با این مشکلات مقابله کنند. اداراتی که سروی شده اند میتود های دریافت معلومات مربوطه را در تحقیقات بخش امنیت تشخیص و مؤثریت آنها را درجه بندی کرده اند. نتایج آن در جدول چهارم خلاصه شده است. در حالیکه ادارات سمع شکایات صلاحیت دارند تا برای انجام مصاحبه ها بدون حضور مأمورین امنیتی و بدون اطلاع قبلی آنها، از ارگانهای بخش امنیت بازدید کنند، این یکی از راه های مؤثر برای دریافت معلومات میباشد¹. دیدار از ارگانهای بخش امنیت با اطلاع قبلی منیحت میتودی شناخته نمیشود که بتوان بر اساس آن معلومات بدست آورد و بسیاری از ادارات سمع شکایات که از این میتود استفاده میکنند، آنرا میتود مؤثر نمیخوانند. ادارات سمع شکایات از ارگانهای بخش امنیت میخواهند تا به مستنطقین اسناد و شواهد را ارائه کنند. این میتود به مقایسه میتودیکه از ارگانهای بخش امنیت برای توضیحات درخواست میشود، از طرف آن اداراتیکه از هر دو میتود استفاده میکنند، مؤثر تر شناخته شده است.

این دریافت ها اهمیت ادارات سمع شکایات را مبنی بر اینکه برای براه اندازی تحقیقات در باره شکایات صلاحیت قانونی دارند، نشان می دهد.

جدول چهارم: میتود دریافت معلومات و مؤثریت آنها (این ارقام شماری از ادارات سمع شکایات را از جمله ده جواب دهنده ایکه جواب بخصوصی را گزیده اند، نشان میدهد):

از ارگان بخش امنیت بخواهید تا به مستنطق اسناد را تهیه نماید					
مراتب	غالباً	تا حدی غالباً	معمولاً	به ندرت	هرگز
مؤثریت	بسیار مؤثر	مؤثر	نسبتاً مؤثر	کمتر مؤثر	بسیار غیر مؤثر
	0	6	1	3	0
در خواست توضیحات از بخش امنیت					
مراتب	غالباً	تا حدی غالباً	معمولاً	به ندرت	هرگز
مؤثریت	بسیار مؤثر	مؤثر	نسبتاً مؤثر	کمتر مؤثر	بسیار غیر مؤثر
	1	4	5	0	0
دیدار از ارگان امنیتی بعد از اطلاعدهی در مورد هدف دیدار پلان شده، براه اندازی مصاحبه بدون حضور مأمور مربوطه و دیدار شخصی از مقرهای آن ارگان					
مراتب	غالباً	تا حدی غالباً	معمولاً	به ندرت	هرگز
مؤثریت	بسیار مؤثر	مؤثر	نسبتاً مؤثر	کمتر مؤثر	بسیار غیر مؤثر
	2	4	0	2	0
دیدار از ارگان امنیتی بعد از اطلاعدهی در مورد هدف دیدار پلان شده، براه اندازی مصاحبه بدون حضور مأمور مربوطه و دیدار شخصی از مقرهای آن ارگان					
مراتب	غالباً	تا حدی غالباً	معمولاً	به ندرت	هرگز
مؤثریت	بسیار مؤثر	مؤثر	نسبتاً مؤثر	کمتر مؤثر	بسیار غیر مؤثر
	6	2	0	1	0

¹ - در حقیقت تنها اداره سمع شکایات از پاکستان اجازه ندارد که بدون اطلاع قبلی از تأسیسات بخش امنیت دیدار بعمل آورد.

اداره سمع شکایات گرجستان مخصوصاً تأکید نمود که دیدار از ارگانهای امنیتی بدون اطلاع قبلی یکی از مؤثرترین میتود دریافت معلومات میباشد. علاوه برآن، اداره سمع شکایات گرجستان برای مراقبت منظم از مأموریتهای پولیس در سرتاسر آن کشور سیستمی را ایجاد نموده که براساس گفتارش از سال ۲۰۰۴ به این طرف منتج به کاهش بسیار زیاد وقایع شکنجه آمیز در آن مأموریتها و در مراکز بازداشت قبل از محاکمه (توقیف) گردیده است.^۱

بمنظور اینکه اداره سمع شکایات وظیفه نظارت خود را بطور مؤثر انجام داده بتواند، نه تنها مهم این است که به تحقیق نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت بپردازد، بلکه لازم است راجع به تحقیقات خود و راجع به وضعیت عمومی حقوق بشری در ارگانهای بخش امنیت به مراجع مربوطه حکومت، رسانه های گروهی، جامعه مدنی و مردم عامه نیز گزارش بدهد. بر اساس این گزارشها مراجع مسوول میتوانند برای مقابله با مشکلات حقوق بشری در ارگانهای بخش امنیت دست به اقدامات زنند و سازمانهای جامعه مدنی (CSOs) میتوانند حکومت را تحت فشار قرار دهند تا به اصلاحات در بخش امنیت بپردازد. بناءً در پرسشنامه یک سوال شامل ساخته شد تا راجع به تعامل بین ادارات سمع شکایات، مراجع حکومتی، رسانه های گروهی و سازمانهای جامعه مدنی در در رابطه با نظارت بخش امنیت بیشتر معلومات ارائه شود. بصورت کل، جوابهای رسیده به این سوال بیانگر آن است که ادارات سمع شکایات اکثر بصورت منظم به پارلمانها یا کمیته های پارلمانی گزارش داده اند و پارلمانها در عکس العمل به گزارشهای ادارات سمع شکایات فعال بوده اند. با در نظر داشت این نتایج همه ادارات سمع شکایات سروی شده در برابر پارلمان جوابگو اند، البته این قابل تعجب نیست. اکثر ادارات سمع شکایات به رئیس جمهور و وزیران خاص نیز گزارش میدهند، ولی این مراجع دولتی همیشه عکس العمل مثبت نشان نمیدهند.

اکثر ادارات سمع شکایات گزارش داده اند که روابط خوب با رسانه های گروهی دارند. غالباً وقتی ادارات سمع شکایات نتایج مطلوب از گزارشدهی شان به پارلمان بدست نیابند، آنها معلومات مربوطه را به رسانه های گروهی میدهند تا آنها به نشر سپارند. بعضی از ادارات سمع شکایات برنامه خاصی تلویزیونی و رادیویی خودشانرا دارند.

طوری معلوم میشود که چنین یک تعاملی بین ادارات سمع شکایات و سازمانهای جامعه مدنی، ضعیف میباشد، زیرا تنها مثالهای اندکی از عکس العملهای این سازمانها در برابر گزارشهای ادارات سمع شکایات ارائه شده است. ولی چندین اداره سمع شکایات نشان داده اند که آنها مدنظر دارند تا روابط شانرا با سازمانهای جامعه مدنی درآینده تحکیم بخشند. بصورت عمومی، تعامل بین ادارات سمع شکایات و سازمانهای جامعه مدنی در دولتهای بالتیک و درکشور گرجستان به مقایسه دیگر کشورهای اتحاد شوروی سابق در سطح عالیتری قرار دارد. جزئیات بیشتر در این رابطه در جدول پنجم خلاصه شده است.

همه ادارات سمع شکایات ادعا کرده اند که بسیاری از مقررات داخلی ایکه از طرف ارگانهای بخش امنیت وضع شده، بر اساس سفارشات آن ادارات بوده است. وقتی مأمورین و مقامات مختلف ارگانهای امنیتی (پولیس، منسوبین مراکز بازداشتها قبل از محاکمه یا توقیف ها، تأسیسات اصلاحی برای زندانیان و دفتر مدعی العموم یا لوی خانونالی) مرتکب تخطی از حقوق بشری شده اند، از طرف ارگان مربوطه سرزنش، سلب رتبه یا مقام و یا از وظیفه بر کنار شده و یا در محاکم عامه مورد تعقیب جنایی قرار گرفته اند. ولی اکثر ادارات سمع شکایات توضیح داده اند که تطبیق سفارشات شان بیشتر به اراده و خواست مقامات بلند پایه ارگانهای مربوطه امنیت وابسته میباشد. علاوه براین، اداره سمع

^۱ - گزارش سالانه مورخ ۲۰۰۴ اداره سمع شکایات گرجستان مطالعه شود، صفحه ۱۹، در صفحه انترنتی ذیل: <http://www.ombudsman.ge/download/annrep04E.pdf>؛ و گزارش اخیر دفتر مدافع حقوق عامه (اداره سمع شکایات) گرجستان پیرامون: وضعیت عمومی حقوق بشری در گرجستان و انکشاف تلسیسات حامی حقوق بشری. (on file with UNDP Bratislava)

شکایت مولداوی یادآوری نمود، سفارشات‌ای که مستلزم مصارف اند، چون اصلاحات در شرایط زندانها، کمتر به مرحله اجرا قرار گرفته اند. در این رابطه ادارات سمع شکایات باید راه‌هایی را سراغ کنند تا حکومت قانع شده، در زمینه سرمایه‌گذاری کند تا در مراکز بازداشت و زندانها جلو نقض‌های دایمی حقوق بشری گرفته شود.

جدول پنجم: گزارندهی توسط ادارات سمع شکایات

تأسیسات	گزارش بنابر خواست/ یا بر اساس ابتکار خود	عکس‌العملها در برابر گزارشهای ادارات سمع شکایات ¹
پارلمان: همه ادارات سمع شکایات به پارلمانتها گزارش داده اند؛ بعضی به کمیته حقوق بشری پارلمان، به کمیته بخش امنیت یا به فرد فرد اعضای پارلمان.	همه ادارات سمع شکایات بر اساس ابتکار خود شان گزارش داده اند.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ بحث عمومی راجع به گزارشهای ادارات سمع شکایات؛ ❖ موظف ساختن گروههای کاری با صلاحیت مبنی بر اینکه تا قانونمندی موجود را اصلاح کرده و بر اساس سفارشات ادارات سمع شکایات قانونمندی جدیدی را در رابطه با بخش امنیت طرح ریزی کند؛ ❖ پارلمان تغییرات قانونی ایکه توسط ادارات سمع شکایات سفارش شده مدنظر میگیرد؛ ❖ گزارشهای ادارات سمع شکایات توسط پارلمان برای ابتکار قانون جدید، در جریان استیضاح حکومت و در جریان جلسات مختلف پارلمانی با هر یک از وزیران مورد استفاده قرار میگیرد؛ ❖ ولی: حد اقل یک اداره سمع شکایات گزارش داده که عکس‌العمل مطلوب بدست نیامده است.
رئیس جمهور: شش اداره سمع شکایات از گزارندهی به رئیس جمهور خبر دادند؛ سه اداره هرگز این کار نکرده است.	چهار اداره بنابر ابتکار خودشان به گزارندهی پرداخته اند؛ یک اداره بنابر خواست؛ یک اداره دیگر بنابر ابتکار و همچنان بنابر خواست به گزارندهی پرداخته است.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ بصورت کل، خیلی کمی از ادارات سمع شکایات راجع به عکس‌العمل رئیس جمهور در برابر گزارشات شان خبر داده اند؛ ❖ یک اداره سمع شکایات گزارش داده است که در چندین مورد شخص رئیس جمهور به حکومت یا وزیران مربوطه هدایت داده است تا سفارشات اداره سمع شکایات را عملی کنند؛ ❖ یک اداره سمع شکایات تصور میکند که گزارشهایش به شخص رئیس جمهور نرسیده است، ولی توسط دفتر ریاست جمهوری به وزیران مربوطه راجع شده است.
به وزارت‌های خاص: همه ادارات سمع شکایات به وزارت‌های خاص، مثلاً دفاع، داخله و عدلیه گزارش داده اند.	همه ادارات سمع شکایات بر اساس ابتکارات خودشان به گزارندهی پرداخته اند.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ به دنبال سفارشات ادارات سمع شکایات وزارت‌ها دست به اقدام زده و مأمورینی را که مرتکب نقض حقوق بشری شده اند، سرزنش یا کسر رتبه و مقام نموده و یا از وظیفه برکنار می کنند؛ ❖ وزارت‌ها بر اساس سفارشات ادارات سمع شکایات بر تعدیل در قانون تأکید میورزند؛ ❖ وزارت‌ها بطور منظم گزارشها و سفارشات ادارات سمع شکایات را مورد ارزیابی قرار میدهند و به آنها دوباره راجع به تطبیق سفارشات گزارش میدهند؛ ❖ ولی چندین اداره سمع شکایات گزارش داده اند که وزارت‌ها بعد از دریافت گزارشهای نقض‌های حقوق بشری ایکه ارگانهای بخش امنیت مرتکب شده اند، برای تلافی آنها به اقدامات لازم دست نه زده اند.
رسانه‌های گروهی: همه ادارات سمع شکایات به رسانه‌های گروهی گزارش داده اند؛	همه ادارات بنابر ابتکار خودشان به گزارندهی پرداخته اند. علاوه بر آن بعضی بر اساس درخواست به این امر دست زده اند.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ بصورت عمومی، عکس‌العمل‌های محدود رسانه‌های گروهی از طرف ادارات سمع شکایات گزارش داده شده است؛ ❖ گزارشهای ادارات سمع شکایات در روزنامه‌ها یا در صفحات اینترنتی به نشر رسیده است.
به عامه (بشمول سازمانهای جامعه مدنی): هشت اداره سمع شکایات به عامه (بشمول سازمانهای جامعه مدنی) گزارش داده اند. دو اداره هرگز این کار را نکرده است.	پنج اداره سمع شکایات بنابر ابتکار خودشان به گزارندهی پرداخته اند، در حالیکه دوی دیگر بنابر درخواست به این امر دست زده اند.	<ul style="list-style-type: none"> ❖ سازمان‌های جامعه مدنی بطور کل راجع به فعالیت‌های ادارات سمع شکایات و نتایج تحقیق آنها در باره نقض‌های حقوق بشری ایکه ارگانهای بخش امنیت مرتکب شده اند، به مردم عامه معلومات میدهند؛ ❖ چندین اداره سمع شکایات نشان داده اند که بین آنها و سازمانهای جامعه مدنی تعامل قانونی برقرار بوده است که اجازه میدهد تا بین ادارات سمع شکایات و سازمانهای جامعه مدنی بصورت منظم تبادل معلومات صورت گیرد؛ ❖ یک اداره سمع شکایات گزارش داده است که سازمانهای جامعه مدنی راجع به گزارشهای ادارات سمع شکایات بین خود به بحث پرداخته اند و بعضی اوقات پیشنهادهایی مبنی بر تعدیل در قانونمندی را به ادارات سمع شکایات تقدیم کرده اند، و آن ادارات این پیشنهادها را به ارگانهای مربوطه دولت راجع ساخته اند.

¹ - این بخش از همه بیشتر جوابهای عام که توسط ادارات سمع شکایات بر اساس مراتب داده شده اند، خلاصه می نماید.

ج - بخش سوم: اقدامات و قایوی

در آخرین بخش پرسشنامه از ادارات سمع شکایات سوال شده است تا راجع به آن فعالیت های شان که مانع نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت میشوند، معلومات ارائه کنند. این بخش به نقش ادارات سمع شکایات در بحث، طرح و تطبیق اصلاحات بخش امنیت، سهم آنها در تسوید، تبصره و تعدیل در قانونمندی مربوط به ارگانهای بخش امنیت و همچنان آموزش و دیگر فعالیتهای تعلیمی پیرامون حقوق بشری برای منسوبین ارگانهای بخش امنیت، تماس میگیرد.

از جواب دهندگان سوال شده است تا نقش ادارات سمع شکایات شانرا در جلوگیری از نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت تعریف نمایند. در قدم اول، اکثر ادارات برای ایجاد یک کلتور سرتاسری در کشور از طریق آموزش و تعلیم عمومی به مردم عامه راجع به حقوق و میکانیزم ها برای حفاظت این حقوق، راجع به نقش و وظیفه ادارات سمع شکایات و همچنان از آموزش به مأمورین بخش امنیت راجع به وظایف و مکلفیت های شان یادآوری کرده اند. شمار دیگری از ادارات سمع شکایات علاوه کرده اند که توسعه و تحکیم فعالیتهای آنها (مانند مراقبت منظم ارگانهای بخش امنیت و رسیدگی مؤثر به شکایات) یکی از میتود های مهمی میباشد که در جلوگیری از نقض های حقوق بشری کمک می کند. این جوابها با جوابها به آن سوال تلفیق میشوند که از جواب دهندگان پرسیده شده است تا مهمترین موضوعاتی را نام گیرند که باعث نقض حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت میشوند. موضوعاتی که از آن نام گرفته شده قرار ذیل است:

- ❖ عدم علاقمندی مأمورین برای تطبیق نورمهای مربوطه قانونی؛
- ❖ عدم آگاهی و فهم مأمورین از قانون و یا چشم پوشی از آن؛
- ❖ این واقعیت که اکثر مرتکبین حقوق بشری در ارگانهای بخش امنیت مجازات نشده اند و یا نمیشوند؛
- ❖ بازداشت افراد برای مدت بیشتر از آنچه قانون اجازه میدهد؛
- ❖ عدم موجودیت یک اساس قانونی واضح برای تنظیم فعالیتهای ارگانهای داخلی حکومتی؛
- ❖ معاشات پایین

بسیاری از ادارات سمع شکایات (به استثنای ادارات سمع شکایات قرغزستان و مولداوی) در بحث، طرح یا تطبیق اصلاحات بخش امنیت سهم داشته اند. بطور مثال:

- ❖ اداره سمع شکایات ارمنستان در طرح و تسوید یک قانون راجع به پولیس سهم زیادی داشت؛
- ❖ اداره سمع شکایات گرجستان یکی از تأسیسات پیشتاز حکومتی بوده که برای اصلاحات قانون جنایی گرجستان ستراتیژی ایرا طرحریزی کرد؛
- ❖ اداره سمع شکایات قزاقستان در طرح یک پالیسی تأدیبی یا جزائی دراز مدت الی سال ۲۰۱۵ سهم فعال داشت؛
- ❖ اداره سمع شکایات لتوانیا در طرح و ایجاد نظام عدلی برای جوانان سهم داشت؛
- ❖ اداره سمع شکایات ازبکستان در کار کمیته کاری پارلمانی برای طرح و تسوید قانون جهت تنظیم فعالیت های ارگانهای داخلی دولت بشمول خدمات استخباراتی سهم داشت.

ولی جوابها این را هم واضح می سازند که اعانه دهندگان بین المللی که برای پروژه های بخش امنیت منابع مالی تهیه میکنند، به ندرت در ادارات سمع شکایات سهم دارند.

ادارات سمع شکایات همچنان در فعالیتهای مبنی بر تلفیق قوانین ملی با نورمهای حقوق بشری بین المللی به منظور جلوگیری از نقض حقوق بشری سهمین اند. باوجودیکه اکثر ادارات سمع شکایات

صلاحیت ابتکار پروسه قانون سازی را ندارند،¹ ولی آنها میتوانند مسوده قانون را به پارلمان پیشکش کنند و حق دارند تا روی لوایح تبصره کرده و تعدیلاتی را در تدوین قانون جاری سفارش دهند. همه ادارات سمع شکایات نشان داده اند که آنها از این صلاحیتها در موضوعات مختلف بشمول موضوعات مربوطه به بخش امنیت بطور فعال استفاده کرده اند. طور مثال:

- ❖ اداره سمع شکایات ارمنستان راجع به موضوعات اداری محاکم در ساحة قانون جنایی تبصره هایش را تقدیم کرده است؛
- ❖ اداره سمع شکایات آذربایجان راجع به قانون جنایی و طرز العمل آن، قانون تنظیم حالات اضطراری تبصره نموده و برای دسترسی آذربایجان به منشور ملل متحد بر ضد تبعیض در آموزش و به پروتوکول ۱۲ و ۱۴ منشور اروپایی راجع به حقوق بشری سفارشات ارائه کرده است؛
- ❖ اداره سمع شکایات گرجستان راجع به مقررات زندان به وزارت عدلیه تبصره هایی را تقدیم کرده است؛
- ❖ اداره سمع شکایات قزاقستان راجع به یک لایحه وزارت داخله پیرامون اقدامات خاص برای حفظ نظم عامه در حالات اضطراری تبصره هایی را تقدیم کرده است؛
- ❖ اداره سمع شکایات لاتویا در باره قوانین مسوده شده زندان و طرز العمل قانون جنایی تبصره کرده است؛
- ❖ اداره سمع شکایات مولداوی تصویب یک ماده جدید در قانون جنایی که اعمال شکنجه را جنایت میخواند، سفارش کرد؛
- ❖ اداره سمع شکایات روسیه در تصریح یک قانون راجع به حفاظت قربانیان و شاهدان سهم داشت.

مطابق به توضیحات جوآبدهندگان سفارشات و تبصره های اکثریت ادارات سمع شکایات توسط پارلمان به تصویب رسیده است.

یک میتود مهم دیگر برای تلفیق قوانین ملی بخش امنیت با قانون حقوق بشری بین المللی همانا صلاحیت ادارات سمع شکایات است که بر اساس آن میتوانند در صورت عدم چنین یک تلفیق به محکمه قانون اساسی مراجعه کنند. همه ادارات سمع شکایات سه کشور قفقاز و لاتویا، مولداوی و روسیه این حق را دارند که به محکمه قانون اساسی رجوع کنند. علاوه بر این، پارلمان لتوانیا در حال حاضر در صدد آنست تا صلاحیت های اداره سمع شکایات را گسترده تر سازد و این حق را نیز به آن اداره بدهد. تقریباً همه اداراتی که از چنین حقی برخوردار اند، از این حق استفاده موفقیت آمیز کرده اند² و در آینده نیز در نظر دارند تا از آن کار بگیرند. تنها ادارات سمع شکایات سه کشور آسیای میانه (قزاقستان، قرغزستان و ازبکستان) از این صلاحیتها برخوردار نیستند.

یک راه دیگری که بر اساس آن ادارات سمع شکایات معمولاً سعی میورزند تا جلو نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت را بگیرند، همانا مهیا ساختن کورسهای آموزشی نورمهای حقوق بشری ملی و بین المللی میباشد که باید فعالیتهای ارگانهای بخش امنیت را راهنمایی کنند. هفت اداره سمع شکایات قبلاً به تدویر چنین کورسهای آموزشی پرداخته اند، در حالیکه سه دیگر هرگز این کار نکرده اند. اداره سمع شکایات ارمنستان که در سال ۲۰۰۳ تأسیس شد،³ تصمیم دارد که چنین کورسهای آموزشی را دایر کند. همه ادارات سمع شکایات که در برنامه تدویر آموزشی سهم دارند، در

¹ - ادارات سمع شکایات گرجستان و لتوانیا از این امر مستثنی میباشند.

² - تنها اداره سمع شکایات روسیه از این حق استفاده نکرده است که به محکمه قانون اساسی مراجعه کند.

³ - مطالعه شود: وبسایت مدافع حقوق بشری ارمنستان: <http://www.ombduds.am/main/en/1/81/>

قدم اول به آموزش پولیس و کارمندان تأسیسات اصلاحی (بشمول زندانها) پرداخته اند. اکثر کورسهای آموزشی برای مأمورینی که در سطح متوسط کار می‌کردند، دایر شده است، ولی ادارات سمع شکایات آذربایجان و ازبکستان برای مأمورین سطح پایین و سطح رهبری چنین کورسهای آموزشی را دایر کردند. ادارات سمع شکایات آذربایجان، لتوانیا و روسیه به کارکنان مراکز بازداشت قبل از محاکمه نیز آموزش دادند و همچنان ادارات سمع شکایات آذربایجان، مولداوی و روسیه منسوبین اردو را نیز آموزش دادند. هیچ اداره سمع شکایات به محافظین سرحدی آموزش نداده است.

آن ادارات سمع شکایات که در آموزشدهی به مأمورین بخش امنیت سهیم اند، گزارش داده اند که از این آموزش بصورت عمومی برداشت مثبت شده است و بسیاری از شرکت کنندگان علاقمندی شانرا برای دوام منظم این آموزش ابراز کرده اند. علاوه بر آن، بسیاری از سهمگیرندگان یاد آور شده اند که تعداد زیادی از مأمورین را آموزش داده اند و از سازمانهای جامعه مدنی و کارشناسان برای شرکت در آن دعوت کرده اند.

علاوه بر این، هفت اداره سمع شکایات مواد تعلیمی دیگری راجع به حقوق بشری تهیه کرده اند. طور مثال، اداره سمع شکایات گرجستان در همه مأمورینهای پولیس و دیگر جاها بیکه مردم زندانی باقی مانده اند، یادداشت هایی راجع به حقوق اشخاصی که بر خلاف خواست و اراده شان بازداشت شده اند، گذاشته اند. اداره سمع شکایات مولداوی رساله ها و مواد تعلیمی راجع به حقوق بشری را به مأمورین حقوق بشری توزیع کرده است. اداره سمع شکایات قزاقستان یک کتابخانه دیجیتال حقوق بشری را ایجاد کرده است که مردم به کمک آن میتوانند، بصورت مجانی و آزاد راجع به موضوعات مختلف حقوق بشری معلومات کسب کنند.¹ چندین اداره سمع شکایت جلسه های منظم با ارگانهای مختلف بخش امنیت بشمول منسوبین ادارات استخباراتی برگزار کرده اند.

۴ - نتیجه

از نتایج خلاصه شده این سروی واضح میشود که ادارات سمع شکایات در اتحاد شوروی سابق در تحقیقات شکایات از ناحیه ارگانهای بخش امنیت و طرز کارکرد با این ارگانها که تا هنوز هم خصوصیت جدا زیستی و مخفی کاری شانرا حفظ کرده اند، با چالشهای بزرگی روبرو میباشند.

جوابهای داده شده به سوالهای پرسشنامه تحقیقاتی که در این مقاله مورد تحلیل قرار گرفت، نشان میدهند که در تمام CIS و دولتهای بالتیک که در این سروی سهم گرفتند بین ارگانهای بخش امنیت و ادارات سمع شکایات تا حدود معینی تعامل وجود دارد. همه ادارات سمع شکایات در منطقه تا حدود اندک یا زیادی به فعالیتهای ذیل مشغول اند:

- ❖ تحقیق مستقل شکایات در باره نقض های حقوق بشری ایکه ارگانهای بخش امنیت مرتکب میشوند؛
- ❖ نظارت بر بخش امنیت؛
- ❖ طرح و تسوید قانون مربوط به ارگانهای بخش امنیت در تطابقت با معیارهای حقوق بشری بین المللی؛
- ❖ آموزش دادن به مأمورین بخش امنیت.

¹ - این کتابخانه دیجیتال را میتوان در وب سایت ذیل پیدا کرد: <http://www.hrc.nabr.kz/>

ولی جوابهای ادارات مختلف سمع شکایات این را هم نشان میدهند که مؤثریت این ادارات در مراقبت ارگانهای بخش امنیت تا حدود زیاد به بنیاد قانونی برای فعالیتهای آنها وابسته میباشد. اگر این ادارات صلاحیتهای لازم نداشته باشند، وظیفه نظارت آنها مورد سازش قرار میگیرد و سهم آنها برای حسابه ساختن ارگانهای بخش امنیت خیلی اندک خواهد بود. اگر ادارت سمع شکایات از صلاحیتهای لازم برخوردار باشند، در حالاتی که یک دولت بطور فعالانه در صدد اصلاحات در بخش امنیت میباشد، ادارات سمع شکایات بیشتر از همه در این پروسه اصلاحی و در دیموکراتیک سازی بخش امنیت میتوانند سهم مؤثر داشته باشند. این مسأله مخصوصاً در قسمت دولتهای انتقالی ایکه سیستم های عدلی در آن ضعیف اند یا بعض موضوعات شاید مورد فیصله های قضائی قرار گرفته نتوانند، صدق می کند. از طرف دیگر، عدم خواست و علاقمندی برای پیشرفت در اصلاحات بخش امنیت همیشه مانعی است در برابر ادارات سمع شکایات که نمیتوانند برای حفاظت حقوق بشری مأموریت شانرا بطور مؤثر انجام دهند.

**معلومات پسمنظری:
اداره سمع شکایات نظامی**

گروپ کاری اصلاحات بخش امنیت DCAF

معلومات پسمنظری DCAF راجع به اداره سمع شکایات نظامی در این رساله شامل ساخته شده است تا پیرامون یک شکل خاص اداره سمع شکایات، که تنها و تنها برای نظام عسکری ایجاد شده، معلومات ارائه شود. هدف از ارائه این معلومات سفارش برای ایجاد چنین دفاتر مخصوص نمیباشد، بلکه هدف این است تا کشورهای در حال دیموکراسیهای انتقالی را از معلوماتی برخوردار ساخت که چگونه میتوانند با استفاده از این معلومات از حقوق بشری در ساحة نظامی حفاظت کنند و همچنان از تجارب ادارات سمع شکایات نظامی بیاموزند.

سلسله معلومات پسمنظری توسط گروپ کاری مرکز اصلاحات بخش امنیت در همکاری با کارشناسان DCAF و کارشناسان بیرونی تهیه شده است. این معلومات پسمنظری و معلومات پسمنظری روی موضوعات دیگر را میتوانید در وبسایت ذیل مطالعه نمایید:

www.dcaf.ch/publications/backgrounders.cfm.

اداره سمع شکایات نظامی چیست؟¹

در اینجا هدف از مسوول شکایات نظامی یا اداره سمع شکایات نظامی عبارت از آن میکانیزم مستقلی از ساختار نظامی میباشد که بر بخش دفاعی، نظارت کرده و در این راستا کمک میکند تا اصول و عملکرد حکومتداری خوب مراعات گردد. اداره سمع شکایات نظامی به شکایاتی که در رابطه با سلوک نامناسب و استفاده جویانه در نظام عسکری و همچنان قصور در عملکردهای نظامی عنوان میشود، غور میکند و برای اصلاح عمل سفارش میدهد. اداره سمع شکایات نظامی پالیسی دفاعی نمیسازد و نه راجع به موضوعات عملیاتی تصمیم میگیرد. درحالیکه هدف از اداره سمع شکایات نظامی در قدم نخست توجه به نابسامانیها و تشویق به اجراءات مناسب در داخل نظام عسکری بوده، به مفهوم گسترده تر نقش این مأموریت افزایش توانمندی و مؤثریت آن از طریق جوابده و حسابده ساختن نظام عسکری در برابر قانون اساسی میباشد.

چرا این اداره مهم است؟

اداره سمع شکایات نظامی کمک میکند تا....

- بالای بخش دفاعی کنترل دیموکراتیک اعمال شود
- در قوای مسلح پابندی به حاکمیت قانون تأمین گردد
- شفافیت و حسابدهی در ساختارهای دفاعی توسعه یابد
- در عملکرد نظامی که ایجاب عمل اصلاحی را میکند به مشکلات توجه شود
- توانمندی و مؤثریت بخش دفاعی افزایش یابد
- اعتماد مردم عامه و کارکنان بخش دفاعی نسبت به اردو تقویت یابد.

چگونه میتوان قوت و توانمندی کامل این اداره را تأمین کرد؟

¹ - نظریکه در این معلومات پسمنظری ارائه شده است مربوط شخص مؤلف آن بوده و حتماً از نظرات ملل متحد یا UNDP نمایندگی نمیکند.

برای اینکه مأموریت ادارهٔ سمع شکایات نظامی بتواند قوت و توانمندی خود را بصورت کامل انجام دهد، سه شرط اساسی را ایجاد میکند: استقلال عملیاتی، صلاحیت سیاسی و برخوردار بودن از مواد کافی/ زیربنای فهم و دانش.

توقع می‌رود که مأموریت ادارهٔ سمع شکایات نظامی باید:

- قانوناً در قانون اساسی یا مصوبهٔ قانونی تعریف شود
- ظرفیت تحقیقاتی خودش را داشته و صلاحیت داشته باشد که بصورت آزادانه در بارهٔ موضوعاتی که به یک فرد ارتباط می‌گیرد و یا در صورت لزوم در بارهٔ موضوعات دارای خصوصیت متحدالمال، تحقیقاتی را براه اندازد.
- به معلوماتی که برای تحقیقات لازم است دسترسی داشته باشد
- قادر به عملکرد در یک محیطی باشد که خواهان نهایت اعتماد است
- قادر به نشر گزارشها برای جلب توجه پارلمان و مردم عامه باشد
- قادر به ارائهٔ سفارشات به رهبری ملکی و نظامی باشد - سفارشات که ایجاب جواب رسمی و عامه را نماید.
- در عمارت مربوط به خودش مستقل از کارمندان عمومی مستقر باشد.

کارمندان دفتر ادارهٔ سمع شکایات بطور خاص قابل اهمیت می‌باشند. ایجاب می‌کند که این کارمندان متشکل از کارمندان ملکی ای باشند که بر اساس تخصص شان به درخواست دفتر مسوول شکایات نظامی به تحقیق می‌پردازند، نظریات قانونی را تدوین میکنند و مستقل از ادارات حکومت پالیسی رسانه‌ها را توسعه می‌دهند. برای جلوگیری از دسترسی به معلومات سری، کارکنان باید از لحاظ امنیتی به درجهٔ عالی تصفیه شده باشند.

میکانیزم نظارت آلمان و کانادا در این ارتباط چگونه عمل مینماید؟

ادارهٔ سمع شکایات نظامی آلمان که بنام کمیسیون پارلمانی قوای مسلح هم یاد میشود و ادارهٔ سمع شکایات نظامی کانادا از جملهٔ دقیق‌ترین میکانیزم‌ها برای نظارت بشمار می‌روند. بیشتر اوقات آنها منحیت نمونه برای کشورهای دیگر قرار داده میشوند، مثلاً برای ادارهٔ سمع شکایات نظامی آیرلند یا قوای مسلح جمهوری چک.

کمیسیون پارلمانی قوای مسلح آلمان در سال ۱۹۵۹ به دنبال تصمیمی مبنی بر تأسیس قوای مسلح آلمان ایجاد گردید. این مقام بر بنیاد ادارهٔ سمع شکایات نظامی سویدن که از لحاظ ساختار نخستین چنین مأموریت‌ها بحساب می‌رود و در سال ۱۹۱۵ تأسیس شد، ساخته شده است. مقام ادارهٔ سمع شکایات نظامی کانادا در سال ۱۹۹۸ به تعقیب تحقیق در قضیهٔ سومالیا ایجاد گردید.

هر دو مأموریت از تقریباً ۵۰ عضو برخوردار است. ادارهٔ سمع شکایات نظامی آلمان در سال ۲۰۰۴ جمعاً ۶۱۴۵ شکایت در رابطه به اردوی ۲۶۰ هزار نفری آلمان دریافت داشت. در عین مدت مسوولین شکایات نظامی کانادا ۲۲۷۴ شکایت در ارتباط به اردوی ۶۰ هزار نفری و ۲۰ هزار فرد ملکی ای که در چوکات وزارت دفاع ملی آنکشور مصروف کار می‌باشند، دریافت کرده‌اند. بودجهٔ سالانهٔ دفتر شکایات نظامی آلمان در سال ۲۰۰۴ در حدود ۳ میلیون و ۳۷۰ هزار ایلرو و بودجهٔ دفتر شکایات نظامی کانادا تقریباً به عین اندازه به ۵ میلیون دالر کانادایی تخمین شده است. چوکات شماره (۱) روی ساختارهای هر دو نوع اقدام نظارتی روشنی می‌اندازد.

جدول (۱) - مقایسه سیستم های مسوول شکایات نظامی کانادا و آلمان

مسوول شکایات نظامی کانادا	مسائل عمده	کمیسیون پارلمانی قوای مسلح آلمان
<ul style="list-style-type: none"> • اختیار مصلحتی ولی بدون کدام صلاحیت قانونی 	<p>صلاحیت قانونی این مقام چیست؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ماده 45b قانون اساسی • قانون راجع به کمیسیون پارلمانی قوای مسلح
<ul style="list-style-type: none"> • از طرف وزیر دفاع برای مدت ۵ سال (قابل تجدید) 	<p>مسوول شکایات نظامی از طرف کی مقرر میشود؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • از طرف پارلمان با رأی اکثریت بصورت مخفی برای مدت ۵ سال (قابل تجدید)
<ul style="list-style-type: none"> • اعضای فعلی و سابقه نیروهای کانادایی و DND و اعضای خانواده آنها • وزیر دفاع، قوماندانی نظامی، عضو پارلمان • مسوول شکایات نظامی با یادداشتی به وزیر دفاع 	<p>کی میتواند شکایتی را عنوان نماید و یا کی باعث تحقیق میشود؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اعضای نیروهای مسلح آلمان و اعضای خانواده آنها • پارلمان آلمان، کمیته دفاعی آن • کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح به صلاحیت خود
<ul style="list-style-type: none"> • هر نوع شکایتی که در قوای کانادا یا DND عنوان شود • موضوعات متحدالمال 	<p>چه نوع موضوعات را مسوول شکایات نظامی / کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح مورد توجه قرار میدهد؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • هر نوع شکایت انفرادی یا عرضی که توسط پرسونل نیروهای مسلح عنوان شود
<ul style="list-style-type: none"> • عارض باید سعی ورزیده باشد تا شکایت را به قوماندانی یا سیستم مرجع شکایت نظامی راجع ساخته باشد • مسوول شکایات نظامی میتواند یک شکایت را در صورتیکه در وقت معین ارائه نشود یا مناسبت نداشته باشد و یا ایجاب امکانات غیر قضائی را بنماید، رد کند. • مسوول شکایت نظامی میتواند در شرایط خاص یک شکایت را بصورت مستقیم بپذیرد 	<p>قبل از آنکه مسوول شکایات نظامی / کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح قضیه ای را برای غور بپذیرد، چه شرایط قبلی باید برآورده شود؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اعضای نیروهای مسلح آلمان حق دارند با کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح مستقیماً بدون عبور از ارگانهای دیگر نظامی تماس بگیرند
<ul style="list-style-type: none"> • به وزارت دفاع 	<p>مسوول شکایات نظامی / کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح به کی گزارش میدهد؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • به پارلمان آلمان

کمیسیون پارلمانی قوای مسلح آلمان	مسائل عمده	مسئول شکایات نظامی کانادا
<ul style="list-style-type: none"> • کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح آلمان میتواند سفارش دهد و هم میتواند در ارگانهای مربوطه سفارشات خود را تعقیب کند و از تطبیق آن مراقبت نماید 	<p>خصوصیت صلاحیتهای مسوول شکایات نظامی کانادا چه میباشد؟</p> <p>کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح آلمان چه وظایفی دارد؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اداره سمع شکایات نظامی سفارش میدهد و میتواند در ارگانهای مربوطه سفارشات خود را تعقیب کند و از تطبیق آن مراقبت نماید
<ul style="list-style-type: none"> • کمیسیون پارلمانی برای نیروهای آلمانی گزارش سالانه را نشر کرده که به رئیس پارلمان تقدیم میشود؛ رئیس پارلمان گزارش را به کمیته دفاع راجع ساخته که از وزیر دفاع میخواهد تا روی آن تبصره کند. • کمیسیون پارلمانی برای نیروهای مسلح آلمان راجع به دسپلین در اردوی ملی آلمان میتواند تقاضای گزارش را نماید و میتواند در یک محکمه جنایی یا انضباطی منحیث ناظر شرکت کند. 	<p>این مأموریت چه منابع برای اعمال نفوذ دارد؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اداره سمع شکایات نظامی گزارش سالانه را نشر کرده که در پارلمان توسط وزیر دفاع تهیه شده و در کمیته های مربوطه پارلمان مورد بحث قرار گرفته است. • اداره سمع شکایات نظامی راجع به تحقیقات خاص گزارشهای خاصی تهیه میکند، البته وقتی که وی تشخیص دهد که نشر آن به نفع عامه است
<ul style="list-style-type: none"> • کمیسیون پارلمانی برای نیروهای آلمان میتواند تقاضای دسترسی به چنین معلومات را بکند 	<p>موضوع معلومات محرم یا سری چطور است؟</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اداره سمع شکایات نظامی میتواند به تمام اسنادی که برای انجام وظیفه خود ضرورت دارد، دسترسی داشته باشد (البته در بعض حالات بنابر ملاحظات امنیتی میتواند از دادن معلومات به آن اداره ابااء ورزید)

اقدامات دیگری در این رابطه کدام ها اند؟

بر علاوه میکانیزم های نظارت نظامی مستقل آلمان و کانادا که در فوق از آن ها ذکر بعمل آمد، اساساً دو راه دیگر نیز وجود دارد: میکانیزم نظارت نظامی مدغم یا میکانیزمی که جزئی از سلسله مراتب نظامی میباشد و میکانیزم نظارت ملکی، مانند اداره سمع شکایات پارلمانی یا اداره سمع شکایات حقوق بشری که موضوعات نظامی و دفاعی نیز در صلاحیتهای او شامل است. هر کدام از این راه ها نقاط قوت و ضعف خود را دارند.

رهبری نظامی و رهبری اجراییه بیشتر بطرف میکانیزم نظارت نظامی مدغم میلان دارند، زیرا چنان معلوم میشود که این میکانیزم بیشتر به موضوعات قوماندانیهی و کنترولی ارتباط میگیرد و ملاحظات ضرورت حفاظت از مؤثریت عملیاتی را مدنظر دارد. مقتضای عمومی، طوریکه از نام اش پیدا است، معمولاً باموضوعات عملیاتی سروکار دارد و کسیکه در رأس این مقام قرار دارد بدون استثناء منحصراً عضو نظامی ایفای وظیفه میکند. نقص عمده این راه این است که در آن اردو عمل نظارت را خودش انجام میدهد. این امر ممکن است باعث اختلاف اطراف ذیدخل شود و اعتماد نسبت به سفارشات ارگان نظارت را خدشه دار سازد. قابل یادآوریست که این روش هم در کشورهای دیموکراسی و هم در کشورهای در حال دیموکراسی مروج میباشد.

سیستم هایی که در آن ها نظارت نظامی درست کار میکند، در مجموع از سیستم های نظارت ملکی تفاوت زیاد ندارد. تمرکز وظیفه مسوول شکایات در یک دفتر از لحاظ مصارف میتواند مناسبتر تمام شود، نسبت به اینکه به چندین دفتر تقسیم شود. در عین وقت میکانیزم نظارت ملکی شاید از آن تخصص لازمی برخوردار نباشد که برای نظارت بخش دفاعی ضروری پنداشته میشود و هم احتمالاً موفق نشود که به مشکلاتی توجه کند که پرسونل نظامی با آن روبرو میشوند. مثال این مودل در کشورهای اوکراین، پرتگال، لتوانیا و سویدن یافت میشود.

میکانیزم نظارت نظامی مستقل این مفاد را دارد که قادر به توجه بیشتر به موضوعات نظامی میباشد و نسبت به آنهایکه صلاحیت مراقبت را دارند با دست بازتر میتواند عمل کند. از اینکه این میکانیزم میتواند گزارشات عامه را نشر کند، ظرفیت نظارت پارلمانی را تقویت می بخشد و شفافیت و جوابدهی گسترده تر نظامی را تأمین می نماید. در حالیکه این میکانیزم ممکن است در سلسله مراتب نظامی و ساختار منجمنت دفاع ملکی ملاحظاتی را بیار آورد، در صورتیکه در سفارشات خود واقعاً غیر وابسته، مستقل، عادلانه و مؤثر باشد، میتواند از اعتماد و حمایت برخوردار شود.

روشهایی که در فوق ذکر شد باید با مرجع شکایاتی که یک عارض را در ارائه شکایت و حل آن کمک میکند، خلط نشود. این نوع میکانیزمها در سالهای اخیر در بخش شرکت ها و سیستم تعلیمی مروج شده است. البته این روش نمونه ای برای بخش دفاعی شده نمیتواند.

منحیث نقطه نهایی در باره روشهای مختلفی که در کار است باید یادآوری شود که نداشتن نظارت بر نظام عسکری یا عدم حسابدهی آن در حقیقت خصوصیت دولتهای مطلق العنان یا ناکام میباشد.

سوالات جواب داده نه شده

در جهان امنیت که خواهان همکاری های نزدیک دست اندرکاران امنیتی میباشد سوال اساسی مطرح شده این است که: مگر آیا امکان ندارد که تنها یک اداره سمع شکایات بر تمام دست اندرکاران بخش امنیت نظارت داشته باشد. ولی در هر حالت ضرورت مبرم برای افزایش نظارت بر دست اندرکاران

بخش امنیت به مقایسه نظارت بر نظام عسکری دیده میشود. در اینجا وظیفه نظارت به مقایسه نظارت بر بخش دفاعی حتی کمتر رشد نموده است.

- دست اندرکاران نظامی و دیگر بخشهای امنیت با سپری شدن وقت و زمان بیشتر در صحنه های فراتر از حدود کشوری شان و ساحه سنتی کار شان مصروف فعالیت میشوند. این گسترش ساحه کار تأثیر خیلی مهمی بالای وظیفه نظارت دارد.
- کشورهای محدودی تا کنون اداره سمع شکایات نظامی دارند ولی این رقم رو به افزایش است. آنها باید برای تبادل نظر و استفاده از تجارب یکدیگر دیدوبازدید هایی را مدنظر گیرند.
- میزبان تأسیسات منطقوی و بین المللی در ساحه نظارت مسوولیت مستقیم یا غیر مستقیم دارد. این تأسیسات باید تشویق و ترغیب گردند تا برای مسأله نظارت روشهای منطقوی و عمومی مدنظر گیرند، بشمول تدوین طرز العملی برای عملکرد نظارت.

معلومات اضافی

مقالات کارشناسان ذیل مطالعه شود:

نظارت پارلمانی بر بخش امنیت نوشته Fluri, P., Johnsson, A. : اصول، میکانیزمها و طرز العملها، کتاب راهنما برای نمایندگان پارلمانی.

IPU/DCAF:Geneva, 2003, pp.90-93

<http://www.dcaf.ch/oversight/proj-english.cfm?navsub1=12&navsub2=3andnav1=3>

Gleumes, Larl. The Parliamentary Commissioner for the Armed Forces. His Role in Exercising Parliamentary Control over Federal Armed Forces and Processing Petitions From, Service Personal. Berlin, German Bundestag, 2001.

Marin, Andre. The Way Forward-Action Plan for the Office of the Ombudsman. Report to the Minister of National Defence of Canada. Ottawa, 1999.

معلومات دیگر

اداره بین المللی سمع شکایات (IOI): www.law.ualberta.ca/centeres/ioi/

انجمن سمع شکایات فرانسه (AOMF):

www.mediateur-republique.fr/page.php?cible=citoyen&lg=fr&rub=07&srub=01&ssrub=01&ssrub=30

انجمن سمع شکایات (TOA):

web.mit.edu/negotiation/toa/

ادارات سمع شکایات نظامی در صفحه اینترنتی:

Australia: www.comb.gov.au

Canada: www.ombudsman.forces.gc.ca

Germany: www.bundestag.de/htdocs_el/orga/03organs/06armforce.html

Niederlands: www.mindef.nl/ministerie/igk/english/index.html

اصلاح نظارت دیموکراتیک
بر بخش امنیت:
سفارشات به ادارات سمع شکایات

UNDP/DCAF

پیشگفتار

اقدامات ذیل توصیه میشود تا اطمینان حاصل گردد که ادارهء سمع شکایات در نظارت دیموکراتیک بخش امنیت نقش مؤثر بازی میکند.

هدف این سفارشات در قدم اول راهنمایی به ادارات سمع شکایات است، تا عملکرد شانرا در بخش امنیت با کمک و همکاری و تلاشهای هماهنگ نمایندگان پارلمانی، جامعه مدنی و سازمانهای بین المللی بهبود بخشند.

قانونمندی ادارات سمع شکایات

۱ - اطمینان حاصل نمایید که قانونمندی ملی ایکه ادارات سمع شکایت را میسازد صلاحیتهای لازم به این ادارات بدهد تا بتوانند مطابق به نورم های بین المللی کار کنند. در صورت لزوم تعدیلات در قانونمندی ملی بیاورید تا ادارت سمع شکایات بتوانند به آسانی با ارگانهای بخش امنیت کار کنند.

برای کارکرد مؤثر، ادارات سمع شکایات باید از یک اساس قانونی برای فعالیتهاشان برخوردار باشند. دسترسی به محل های بازداشت و تأسیسات دروازه بسته، دسترسی به اسناد (بی تفاوت از اینکه آنها محرم اند، سری یا معتبر) از جمله این صلاحیتهای میباشند، و نیز این صلاحیتهای در حالات اضطراری باید قابل به تعویق انداختن نباشند. «اصول پاریس» که توسط کمیسیون ملل متحد برای حقوق بشری در سال ۱۹۹۲ تدوین شد، بیان میدارد که یک نهاد حقوق بشری ملی میتواند «به هر شخص گوش فرا دهد و هر سند و معلوماتی را دریافت نماید که در چوکات صلاحیت او میباشد»² پروتوکول اختیاری ضمیمه منشور ملل متحد بر ضد شکنجه و دیگر انواع سلوک بیرحمانه، غیر بشری و تحقیرآمیز یا جزاء ایجاد یک میکانیزم وقایوی ملی را مدنظر دارد. معمولاً تأسیسات ملی حقوق بشری ایکه از قبل موجود اند، صلاحیت دارند تا محل های بازداشت را

این سفارشات بر بنیاد اصول حقوق بشری و طرزالعملهای خوب ادارات سمع شکایات در سرتاسر جهان استوار میباشند. این سفارشات برای ادارات سمع شکایات به منظور برخورداری از یک اساس قانونی زمینه سازی می کنند، و نیز میتودهایی را برای دریافت شکایات، غور و رسیدگی به آنها، طرز تحقیق، تهیه کردن گزارشهای سالانه یا خاص، تعلیم و آموزش به کارمندان بخش امنیت و اینکه چگونه در صدد همکاری بین المللی شد و چگونه در نظارت بر بخش امنیت سهم گرفت، نشان میدهند.

بخش امنیت شامل تمام خدمات و ارگانهای دولتی ای اند که برای استفاده از قوه، امر به

استفاده از قوه و تهدید به استفاده از قوه صلاحیت قانونی دارند. در ارگانهای بخش امنیت معمولاً اردو، شبه نظامیان (مانند پولیس نظامی)، پولیس، محافظین سرحدی و دیگر خدمات مجری قانون شامل میباشند¹. نظارت دیموکراتیک با شفافیت و حسابدهی و همچنان حقوق آنهایکه در داخل بخش امنیت کار میکنند، مانند فرد فردی از سربازان و همچنان حقوق مردم عامه در رابطه با ارگانهای بخش امنیت ارتباط میگیرد.

نظارت دیموکراتیک بر بخش امنیت عبارت از طرح امنیتی ای میباشد که بیشتر بر امنیت بشری نسبت به «امنیت دولتی» تأکید میورزد. تأسیسات امنیتی در حقیقت نگهبان امنیت تمام اعضای جامعه میباشند.

² - اصولیکه به موقف و کارکرد تأسیسات ملی برای حفاظت و رشد حقوق بشری ارتباط میگیرند: (اصول پاریس)، اصل C2؛ UN Doc A/RES/48/134 (20 Dec 1993)

Available at:
<http://www.ohchr.org/english/law/parisprinciples.htm>

¹ - این تعریف از فهرست مصطلحات سند شماره ۴ DCAF اشتقاق شده است، در صفحه ذیل
http://dcaf.ch/docs/dcaf_doc4pdf

و مانع تطبیق مشوره های ادارات سمع شکایات میشود.

این تشنج در شماری از کشورها از طریق همنوایی بین قانونمندی ارگانهای بخش امنیت و ادارات سمع شکایات و یا از طریق معرفی قوانین جدید رفع شده است.

ادارات سمع شکایات باید قانونمندی بخش امنیت را تحت غور قرار دهند تا دریابند که همنوایی با قوانینی که ادارات سمع شکایات را ساخته اند ایجاب تعدیل را می نماید. مهیا ساختن یک فهرست عدم همنوایی و تشنج میتواند اساسی را برای تعدیلات در قانونمندی بخش امنیت تشکیل بدهد و به این ترتیب توانمندی ادارات سمع شکایات را برای استفاده از صلاحیت شان تقویه نماید.

۳ به ادارات سمع شکایات باید صلاحیت داد تا در باره نقض های ادعا شده حقوق بشری تحقیق و استفسار نمایند.

قوانینی که ادارات سمع شکایات را ایجاد میکنند، مشخص میسازند که کدام موضوع مورد شکایت قرار گرفته و باید در باره اش تحقیق صورت گیرد. این اداره برای حد اقل کارکرد اش در بخش امنیت به صلاحیت ضرورت دارد تا بتواند به نقضهای حقوق بشری رسیدگی نماید. ولی بعضی از موضوعاتی که مانع شفافیت و حسابدهی در بخش امنیت میشوند، شاید نقض حقوق بشری خوانده نشوند. علاوه نمودن رسیدگی به بی کفایتی ها و اداره ناسالم در صلاحیت های ادارت سمع شکایات در این جهت کمک مینماید که آن ادارات به نارسایی های اداری، مانند اختلاس، فساد اداری آنچه اکثر باعث تعامل غیر عادلانه و تبعیض میشوند، نیز رسیدگی نمایند.

۴ سعی نمایید تا ادارات سمع شکایات با میثاقهای حقوق بشری بین المللی همنوا ساخته شوند، به شمول حالات اضطرار و خصوصاً در کشورهایی که میثاقهای حقوق

تفتیش نمایند و با اشخاصیکه از آزادی شان محروم اند، صحبت نمایند.¹

اصلیکه این مواد بر آن تأکید میورزند این است که اداره سمع شکایات باید تمام صلاحیت های لازم را برای دریافت شکایات داشته باشد، آنها را مورد غور و بررسی قرار دهد و یا درباره آنها بطور بیطرفانه تحقیق نماید و نیز برمبنای نتایج بدست آمده به سفارشات پردازد.² آنها همچنان باید به ابتکار خود توان پرسش و استفسار در موضوعات مشخص را داشته باشند.

۲ حاکمیت قانونمندی ملی بر تأسیسات بخش امنیت را با قانونمندی ایکه بر اساس آن اداره سمع شکایات ایجاد شده است، همنوا سازید تا مطمئن شوید که ارگانهای بخش امنیت صلاحیتهای اداره سمع شکایات را برسمیت شناخته، آنرا محترم شمرده و برای استفاده از آن سهولت هایی را ایجاد مینمایند.

با آنکه قوانینی که بر اساس آن ادارات سمع شکایات ایجاد میشوند، اکثر بعد از قوانین ملی در بخش امنیت به تصویب میرسد، تصادم بین این قوانین و قوانینی که یک اداره سمع شکایات را میسازند باعث آن میشود که آن اداره نتواند مأموریتش را بصورت درست انجام دهد و یا صلاحیت هایش مراعات گردد. در CIS قانونیکه ادارات سمع شکایات را ایجاد کرده اند طور متواتر به قانونمندی غیر موجود اشاره می کند، آنچه در همکاری بین اداره سمع شکایت و ارگانهای بخش امنیت سبب مشکلات

¹ - لطفاً پروتوکول اختیاری ضمیمه منشور ملل متحد بر ضد شکنجه، سلوک غیر انسانی و تحقیر و جزاء، ماده های ۱۷ الی ۲۳ مطالعه شود.؛ این پروتوکول بتاريخ ۱۸ دسمبر ۲۰۰۲ در پنجاه و هفتمین مجمع عمومی ملل متحد بر اساس فیصنامه A/RES/57/199 تصویب شد. در صفحه انترنتی ذیل:

<http://www.ohchr.org/english/law/parisprinciples.htm>

² - در یک گزارش سال ۲۰۰۵ شورای بین المللی راجع به حقوق بشری که توسط کمیساری عالی حقوق بشر ملل متحد مورد تأیید قرار گرفت یک سلسله از «شاخص» ها برای تطبیق اصول پاریس طرح ریزی گردید. این شاخص ها عبارت بودند از: صلاحیت قانونی برای احضار شاهدان و دسترسی به مقر های مربوطه. ارزیابی مؤثریت تأسیسات حقوق بشری ملی، Versix, 2005, p. 21.

وقتی بنابر دلایل امنیت ملی محدود ساختن حقوق بشری مطرح میشود در معیارهای بین المللی برای جلوگیری از نظارت توسط ادارات سمع شکایات هیچ نوع استدالی وجود ندارد. ادارات سمع شکایات باید تلاشها برای محدود ساختن حقوق بشری را مورد آزمایش قرار دهند تا دریابند که آیا آنها با طرز عملها و شرایط قبلاً تصریح شده تطابقت دارند یا خیر. وقتی بخش امنیت بنابر دلایل امنیت ملی قصد محدود ساختن حقوق بشری را داشته باشد. ادارات سمع شکایات میتوانند با استفاده از نقش نظارتی شان دریابند که آیا اقداماتی که شرط قبلی برای چنین محدودیت ها اند، مدنظر گرفته شده اند.³

۵ اطمینان پیدا کنید که قانون ملی برای دفاتر منطقوی ادارات سمع شکایات، زمینه را برای دسترسی مساعد میسازد.

حضور منطقوی و محلی یک اداره سمع شکایات برای هر شخص زمینه را مساعد میسازد تا به سهولت از ناحیه ارگانهای امنیت شکایات شانرا عنوان و عرض نمایند. از همه مهمتر اینکه ادارات سمع شکایات باید اطمینان دهند که دفاتر شان عملاً قابل دسترسی اند.⁴ در جاییکه بنابر محدودیتهای بودجوی ممکن نیست که چنین دفاتری بطور همجانبه افتتاح شود، بعضی از ادارات راه حل های دیگری را سراغ نموده اند، مانند صلاحیت دادن به نمایندگان محلی، تا به نمایندگی از آن ادارات، شکایات مردم را جمع آوری کنند. ولی باید توجه نمود که مفاد و مضار چنین راه حل را باید مقایسه کرد، زیرا مبدا تفویض چنین صلاحیتی به یک شخص، باعث شود تا اصل اعتماد مورد سازش قرار گیرد.

۶ برای ادارات سمع شکایات تأمین بودجه کافی را سراغ نمایند تا آنها بتوانند وظایف شانرا طوریکه مأموریت ایجاب میکند انجام دهند.

بشری بین المللی در چوکات قوانین داخلی تطبیق مستقیم ندارند.

بعد از آنکه ادارات سمع شکایات راجع به وقایعی که در مورد آن ها ادعای شکایت شده است، شواهد و اسنادی را دریابند، در روشنایی قوانین حاکم بر آن، به تحلیل آن میپردازند. ادارات سمع شکایات باید به میثاقهای بین المللی حقوق بشر منحصی مراجع قانع کننده رجعت نمایند، خصوصاً در حالاتی که این میثاقها در چوکات قوانین داخلی موارد تطبیقی نداشته باشند یا قوانین داخلی به هیچ مرجع دیگر در رابطه با شواهد دریافت شده اجازه تحقیق را ندهند.

قانون بین المللی شرایطی را اجازه میدهد که در آن احتمالاً بخشی از حقوق بشری محدود ساخته شود، مانند حالات اضطراری اعلان شده که در آن خطر متوجه حیات یک ملت میباشد. بعضی حقوق دیگر شاید ذاتاً و صریحاً محدودیت هایی را در بر داشته باشند، مثلاً بنابر دلایل امنیت ملی. شرایطی که در آن حقوق بشری کاهش داده و یا محدود ساخته میشود در متون ابزار حقوق بشری بین المللی و همچنان در اصول Ciracusa راجع به محدودیت و کاهش مواد در منشور بین المللی پیرامون حقوق مدنی و سیاسی¹ و تبصره عمومی شماره ۱۹ ICCPR که توسط کمیته حقوق بشری ملل متحد صادر شده، بصورت دقیق تعریف شده است.²

۱- راجع به جلوگیری از تبعیض و حمایت از اقلیتها کمیته فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد: اصول Siracusa راجع به محدودیت و کاهش مواد منشور بین المللی در باره حقوق مدنی و سیاسی، ضمیمه، (1985) UN Doc E/CN.4/1985/4؛ در صفحه انترنتی ذیل:

<http://www1.umn.edu/humanarts/instreet/siracusaprinciples.html>

۲- کمیته حقوق بشری ملل متحد: تبصره های عمومی شماره ۱۹، حالات اضطراری (Art.4 ICCPR)، UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.1, 31 August 2001، در صفحه ذیل:

[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(\(Symbol\)/71eba4be3974f7c1256ae2005_17361?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/((Symbol)/71eba4be3974f7c1256ae2005_17361?Opendocument)

³ - Ibid

⁴ - سفارش شماره ۱۸ - Cp.

از اینکه ادارات سمع شکایات صلاحیت دارند راجع به نقض های حقوق بشری شکایات را دریافت داشته و مورد بررسی قرار دهند و طور بیطرفانه در مورد آن تحقیق کرده و سفارشات را پیشکش کنند، آنها در مقامی اند که میتوانند راجع به وضعیت حقوق بشری در کشورهای شان به ارگانهای نظارت حقوق بشری بین المللی تبصره های شانرا پیشکش کنند.

از آنجایی که آنها تأسیسات مستقل اند، نقش آنها در رابطه با گزارشهای وضعیت حقوق بشری در کشور عنوانی ارگانهای نامبرده مهم تلقی میشود، طوریکه آنها یا مستقیماً به آن ارگانها تبصره های شانرا ارسال مینمایند و یا این گزارشها را بیشتر تفصیل میدهند، ولی در تهیه گزارش سهم مستقیم نمیگیرند.

اصول پاریس بطور صریح نقش تأسیسات حقوق بشری را بمنظور گزارشدهی به میکانیزمهای بین المللی مشخص می نماید، این در حالیست که پروتوکول اختیاری منشور ضد شکنجه میکانیزم های وقایوی ملی را مدنظر دارد، این میکانیزمها با کمیته وقایوی فرعی بین المللی یکجا کار میکنند.

۹ در جایکه مناسب است، برای نظارت قانونی بر شرکتهای امنیتی خصوصی، در صورتیکه وظایفی در چوکات بخش امنیت انجام بدهند، اقدام نمایید.

سالهای اخیر شاهد توسعه و گسترش شرکتهای امنیتی خصوصی میباشد. این شرکت ها شماری از وظایفی را انجام میدهند که در گذشته توسط ارگانهای امنیتی اجراء می شدند. این وظایف شامل مراقبت از زندانیان، حفاظت از مقرهای حکومتی و تجارتی و حتی براه اندازی عملیات نظامی میباشد.

در بعض حالات شرکتهای خصوصی به این مقصد استخدام میشوند تا از مراقبت و تقویت ارگانهای نظارتی از جمله ادارات سمع شکایات گریز صورت گیرد. با خصوصی ساختن تأسیسات و خدمات، خصوصاً وظایف امنیتی،

تحقیقات ادارات سمع شکایات اکثر مغلق و پرمصرف میباشد، خصوصاً در ساحة امنیت جد و جهد ها و همکاریهای کارشناسان مختلف را ایجاب می نماید. بطور مثال، ادارات سمع شکایات نظامی آلمان و کانادا که مسوولیت تحقیقات راجع به شکایات منسوبین اردو را عهده دار اند، پنجاه نفر کارمند دارند. بودجه سالانه اداره سمع شکایات نظامی آلمان به سه ملیون و سه صد و هفتاد هزار ایلرو و بودجه سالانه اداره سمع شکایات نظامی کانادا به تقریباً پنج ملیون دالر کانادایی بالغ میگردد.¹

ولی در بسیاری از کشورهای CIS ادارات سمع شکایات بنابر کمبود بنیه مالی اکثر غیر مؤثر اند. بنابراین ادارات سمع شکایات باید تلاشهای پیگیر براه اندازند تا بتوانند از بودجه ملی بودجه کافی بدست آورده و وظایف شانرا بطور مؤثر انجام دهند.

۷ برای ادارات سمع شکایات در صدد تأمین اساس قانونی شوید تا آنها بتوانند مطابق قانون با تمام کمیته های پارلمانی، خصوصاً آن کمیته هاییکه از لحاظ قضایی با بخش امنیت، حقوق بشری، قوه مجری قانون، اصلاح قانون و کمیته های بودجوی ارتباط دارند، مفاهمه کنند. همچنان برای ادارات سمع شکایات در صدد تأمین اساس قانونی شوید تا بتوانند تحقیقات پارلمانی را براه اندازند.

ادارات سمع شکایات باید با کمیته های پارلمانی در تماس باشند، تا به آنها سفارشات شانرا در رابطه با بخش امنیت تقدیم دارند. اساس و بنیاد چنین تماس و تعامل باید در قانون ملی صراحت داشته باشد. برای تلافی و جبران نقض های بزرگ حقوق بشری، ادارات سمع شکایات باید حق براه اندازی تحقیقات پارلمانی را داشته باشند.

۸ با ارگانهای نظارت حقوق بشری در تماس باشید تا راجع به گزارشهای تناوبی کشور تبصره کرده و یا آنرا بیشتر توضیح نمایید.

¹ - برای معلومات بیشتر راجع به ادارات سمع شکایات مراجعه شود به معلومات پسمنظری DCAF در صفحات قبلی این رساله.

برای اینکه اطمینان حاصل کرد که از ناحیه ارگانهای امنیتی همه شکایات مورد رسیدگی قرار گرفته اند، میکانیزمی باید ساخت که حتی به شکایات فردی یا گروهی که خودشان از شکایت عرض شده مستقیماً متأثر هم نیستند، نیز اجازه دهد. چنین یک میکانیزم به اعضای خانواده، دوستان یا ارگانهای مربوطه اجازه میدهد تا به نمایندگی از اشخاص بازداشت شده یا پرسونل بخش امنیت شکایت کنند.

۱۲ شرایط قابل اطمینانی را از طریق میکانیزمهای قابل اعتماد مخابراتی با نمایندگان اداره سمع شکایات مساعد سازید. بر ضد آن مأمورین یا مقاماتی که برخلاف این اعتماد مخابراتی بانمایندگان سمع شکایات عمل مینمایند، بطور سیستماتیک برخورد انضباطی صورت گیرد.

اداره سمع شکایات هم از پرسونل بخش امنیت و هم از آنهاييکه در ارگانهای بخش امنیت بازداشت شده اند شکایات دریافت میدارند. افرادی که در تأسیسات دروازه بسته کار میکنند باید بدانند که برای تماس مخابراتی با اداره سمع شکایات، میکانیزم قابل اعتمادی موجود میباشد. این اصل اعتماد در قانونی تصریح میشود که اداره سمع شکایات را میسازد. برای اداره سمع شکایات لازم است که قابل اعتماد و باور باشد، آنهاييکه به شکایت میپردازند، ممکن از این ناحیه نگران باشند که مبادا در صورت شکایت، مورد انتقام جویی قرار گیرند، بناءً میخواهند مطمئن شوند که تماس های شان با اداره سمع شکایات محفوظ باقی میماند. این امر از اداره سمع شکایات میخواهد تا آناییکه برخلاف این اعتماد عمل می نمایند، بصورت سیستماتیک مورد تعقیب انضباطی قرار گیرند.

۱۳ با سازمانهای جامعه مدنی بصورت منظم تماس داشته باشید و برای نظارت بر نقضهای حقوق بشری در بخش امنیت در صدد کمک از آن سازمانها شوید، یا اعضای آنها و مردم عامه را تشویق نمایید تا شکایات را به ادارات سمع شکایت راجع سازند.

لازم است تا نظارت دیموکراتیک نیز محفوظ نگهداشته شود.

شکایات

۱۰ درتأسیسات امنیتی میکانیزمهای قابل دسترسی را ایجاد کنید تا برای آنهاييکه برخلاف خواست شان بازداشت شده اند، زمینه عرض شکایات، مساعد ساخته شود.

آنهاييکه برخلاف خواست شان بازداشت شده اند یا آنهاييکه در نیروهای ملی خارج از کشور مصروف خدمت اند، در مقایسه با آنهاييکه در چنین شرایط نیستند، به ادارات سمع شکایات دسترسی کافی ندارند، تا شکایات شانرا عرض کنند. برای تسهیلات در این زمینه ایجاب میکند تا میکانیزم های مساعد ساخته شود.

در کشورهای مختلف و شرایط مختلف میکانیزم های مختلفی برای عرض شکایات ساخته شده اند، مثلاً ایجاد صندوقهای قفل شده شکایات، که شکایات تحریری در آن انداخته میشود، یا دیدار ها و تفتیش های تناوبی و اعلان شده و غیراعلان شده و در بعض جا ها ایجاد خط تلیفون شکایات که برای پرسونل بخش امنیت قابل سمع نباشد.

هر اداره نظر به شرایط خودش یک یا چندین میکانیزمی را ایجاد میکند تا شکایات برایش موصلت نمایند. مثلاًهاييکه درکشور های CIS باهم مشترک اند: اداره سمع شکایات گرجستان از زندانها و دیگر مراکز جزایی بدون آگاهی قبلی دیدار بعمل می آورد. اداره سمع شکایات ازبکستان یک تیم سیار ساخته است تا شکایات در تأسیسات دروازه بسته را دریافت کرده و به آن رسیدگی نماید.

۱۱ به شکایات اشخاص یا ارگانهای اجازه دهید که خودشان از شکایات عرض شده مستقیماً متأثر نشده اند. همچنان شما به ابتکار خود حتی در یک موضوعی که اگر شکایتی هم عرض نشده، بنابر سفارش اداره سمع شکایات به تحقیق و تفتیش بپردازید.

تحقیقات و مصاحبه با آهاییکه شاهدان نقضهای حقوق بشری اند، احترام میگذارند.

ادارات جدید سمع شکایات شاید دریابند که مأمورین بخش امنیت به صلاحیتهای قانونی آنها اهمیتی نمیدهند. از اینکه این صلاحیت ها برای براه اندازی تحقیقات بیطرفانه و منصفانه در باره شکایات، خیلی زیاد مهم میباشند، ادارات سمع شکایات تخطی هایی را که توسط ارگانهای امنیتی در همه نقاط جهان صورت میگیرند، تهدیدی جدی برای بقاء و موجودیت و کار خود میدانند. از اینجاست که آنها باید برای مراعات این صلاحیت ها جد و جهد های پیگیری براه اندازند.

برای دفاع از این صلاحیتهای شماری از امکانات وجود دارد. مثلاً آن ادارات میتوانند مأمورین بخش امنیت را در بخش کار و فعالیتهای ادارات سمع شکایات تعلیم و آموزش دهند و نیز راجع به آن مأمورینی که به سرکشی از این صلاحیت ها میپردازند به آمرین مافوق در ارگانهای امنیتی اطلاع دهند و یا حتی به پارلمان و کمیته های مربوطه و همچنان به شخص رئیس جمهور، رسانه های گروهی و مردم عامه آنها را افشاء نمایند.

۱۶ در جا هاییکه ممکن است با مقامات بلند پایه و در سطح منطقه و یا محل با مسوولین امور و همچنان با ارگانهای بخش امنیت و بالاخره در مجموع با ارگانهای حکومتی روابط کاری را قایم سازید و بصورت منظم با آنها داخل مفاهمه شوید.

یکی از صلاحیت های عمده اداره سمع شکایات متقاعد ساختن است. این صلاحیت زمانی مؤثر تمام میشود که اداره سمع شکایات در تمام سطوح با ارگانهای بخش امنیت بصورت عمومی در حکومت روابط کاری را قایم سازد. در این طرز کار، این هم شامل است که اداره سمع شکایات شخص مناسبی را سراغ نماید تا یک سفارش را تطبیق نماید. ایجاد یک سلسله از روابط کاری با ارگانهای مختلف امنیتی میتواند در تطبیق سفارشات اداره سمع شکایات اهمیت کلیدی

ادارات مختلف سمع شکایات شماری از میکانیزمهایی را ساخته اند که بصورت منظم با سازمانهای جامعه مدنی کار میکنند. یکی از آنها ایجاد انجمن مدنی یا سازمان شورای مشورتی میباشد. چنین یک شورا میکانیزمی را ایجاد میکند که در آن اداره سمع شکایات و سازمانهای جامعه مدنی باهم به صحبت می پردازند و در باره اینکه آنها در بخش های امنیت چه کار هایی انجام میدهند و یا اینکه چه پلانها و فعالیتهایی را رویدست دارند، باهم تبادل معلومات میکنند. این میکانیزم مشورتی محلی نیست که آنها به یکدیگر هدایت دهند و یا در صدد تأیید و یا رد کار و فعالیت یکدیگر شوند.

تحقیقات

۱۴ یک سلسله از اولویت هایی را منحصرتاً از پلان ستراتیژیک مشخص نمایید که بر مبنای آن با استفاده از منابع محدود در قدم نخست نقضهای بزرگ حقوق بشری در بخش امنیت مورد تحقیق قرار گیرد. موضوعاتی که زندگی، صحت و مصونیت بشری را متأثیر میسازد باید در صدر تحقیقات قرار گیرند.

ادارات سمع شکایات معمولاً بقدر کافی از منابع مالی برخوردار نیستند تا بتوانند طبق مأموریت شان تمام کار ها را انجام دهند، پلان ستراتیژیک میتواند است که میتوان بر اساس آن با در نظر داشت منابع مالی محدود اولویتهای را مشخص ساخته و با اطراف دیدخل مشوره کرد که کدام کارها در قدم اول باید انجام داده شود.

ادارات سمع شکایات معمولاً به شکایات براساس نوبت رسیدگی می نمایند. ولی وقتی زندگی، صحت و مصونیت بشری در خطر باشد، آنها باید اولویتهایی را در رسیدگی به شکایات مدنظر گیرند.

۱۵ اطمینان یابید که مأمورین بخش امنیت به صلاحیت های ادارات سمع شکایات مبنی بر دیدار با آهاییکه بر خلاف خواست شان بازداشت شده اند یا ملاحظه اسناد مربوط به

معمولاً برای کارمند مسوول و اعضاء حفاظت و مصونیت را نیز دربردارند. در حالات جدی تر مناسب خواهد بود که برای حفاظت یک شاهد برنامه خاصی را طرح ریزی کرد.

دفاتر اداره سمع شکایات باید از هر دفتر عامه دیگر جدا باشند. بهتر است چنین دفاتری در جاهایی موقعیت داشته باشند که از طرف کسانی که از ناحیه آنها شکایت صورت میگیرد، به آسانی قابل دید و تشخیص نباشد.

مصاحبه ها در جاهایی انجام می یابد که دخول و خروج افراد در آن جا ها مورد مراقبت و شناسایی قرار نمیگیرد. در صورتیکه یک محل مورد مراقبت باشد، چنین مصاحبه ها در جای دورتر از دفاتر سمع شکایات انجام می یابد. در صورتیکه مصاحبه ها در محل بازداشت صورت بگیرند، باید از گوش فرادهی مأمورین زندان یا توقیف محفوظ باشند.

ریکارد ها بشمول مکاتیب و دیگر اسناد ثبت شده از تماس های مخابراتی در دفاتر ادارات سمع شکایات، باید در جاهایی محفوظ نگهداری شود تا از دسترسی اشخاص غیر مجاز دور بمانند. بطور مثال آنها را میتوان در سیف های قفل شده یا در اتاق های دروازه بسته و مصون نگهداری کرد.

مواد سری ای که در کامپیوتر محفوظ نگهداری میشود، باید با رمز کامپیوتری در اتاقهای قفل شده نگهداری شود.

۱۹ در صورتیکه در جریان تحقیق دوام وظیفه یک مأمور بخش امنیت باعث خدشه دار شدن نتایج تحقیق شود، تعلیق وی را از وظیفه اش سفارش نمایید.

تحقیقات در سلوک و روش ارگانهای بخش امنیت و پرسونل آنها با تحقیقات در بخشهای دیگر تفاوت دارد. دوام کار مأمور امنیتی که تحت تحقیق قرار دارد شاید تهدیدی برای شکایت کنندگان و یا شاهدان باشد. در صورتیکه اداره سمع شکایات چنین یک حالتی را دریابد، باید صلاحیت داشته باشد تا تعلیق این مأمور را از وظیفه اش سفارش نماید، البته با پرداخت

داشته باشد و خصوصاً اینکه ادارات سمع شکایات اکثر انتقادی عمل مینمایند.

مثالهای خوب همکاری بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای امنیتی و همچنان مشکلات از ناحیه حقوق بشری، همانا جلسات منظم و میزهای مدور خاصی میباشد که طی آنها میتوان روی این مسائل به بحث پرداخت. همچنان طرزالعملهای خوبی که توسط بخش امنیت برای حفاظت و رشد حقوق بشری بکار گرفته شده است، نیز مورد بحث قرار گیرد. تبادل منظم بین اداره سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت، اعتماد متقابل را رشد میدهد.

۱۷ برای نظارت منظم محل های بازداشت و موافقت ها با ارگانهای امنیتی مربوط که زمینه را برای چنین تفتیش هایی مساعد سازند، پروتوکول هایی را طرح ریزی نمایید.

نظارت بر محل های بازداشت زمانی مؤثریت بیشتر دارد که اداره سمع شکایات قبلاً راجع به حد و حدود تفتیش و طرزالعمل بازدید از آن جاها با ارگانهای امنیتی مربوط به توافق رسیده باشد. بطور خاص، ادارات سمع شکایات باید اطمینان حاصل کنند که کارمندان آنها رسماً اجازه دارند در آن جاها به تفتیش بپردازند. این امر سبب کاهش ممانعتها از جانب مأمورین ساحه میشود. علاوه برآن، داشتن پروتوکول واضح و صریح به کارمندان ادارات سمع شکایات کمک می نماید تا کفایت معیاری نظارت را تأمین کنند.

۱۸ حفاظت و امنیت شکایت کنندگان، شاهدان و مستنطقین ادارات سمع شکایات را در جریان تحقیقات و بعد از آن تأمین کنید. رازداری مصاحبه ها، ریکاردها و تماسهای مخابراتی بین شکایت کنندگان و ادارات سمع شکایات را تأمین کنید.

رازداری در قانونمندی ادارات سمع شکایات از جمله مواد عام میباشد. ادارات سمع شکایات برای حفظ رازداری مسوولیت دارند. قوانینی که ادارات سمع شکایات را ایجاد می کنند،

آن ادارات سمع شکایات که از بودجه مالی کافی برخوردار نباشند، به کمکهای مالی بیرونی ضرورت دارند تا استخدام کارشناسان بیرونی را تمویل نمایند. ادارات سمع شکایات همچنان کارشناسانی را در جامعه تحقیقی محلی یا در سازمانهای جامعه مدنی سراغ نموده اند که حاضرند طور داوطلبانه برای این مقصد کار کنند، البته بعد از آنکه آنها تصادم منافع منافع موفقانه بدرآیند.

مخصوصاً ضرورت چنین تحقیقات در ساحة طب عدلی بیشتر دیده میشود. در حالیکه حلقه دانشمندان طب عدلی کوچک میباشد، احتمال آن موجود است که بسیاری از آنها قبلاً در هر کشور در ساحة بخش امنیت استخدام شده باشند. در چنین شرایطی مهم است که ادارات سمع شکایات قادر به استخدام کارشناسان بیرون از کشور باشند.

۲۲ برای تحقیق روی موضوعات بلند سویی

امنیتی که باعث خدشه دار شدن حقوق بشری قسمت اعظمی از مردم شده اند، یک تیم خاص مربوط به اداره سمع شکایات را ایجاد کنید و یا اگر قبلاً ایجاد شده است آنرا مؤظف سازید.

موجودیت چنین یک تیم و یا ایجاد آن زمانی مفید است که: یک موضوع جدی و حساس با منافع بلند سویی عامه مطرح باشد؛ اسناد و شواهد پیچیده و مغلق باشند؛ و یا روی آن توافق نظر موجود نباشد. تیم تحقیقاتی خاصی از مستنطقین مجرب و متعهد ساخته میشود که به تحقیقات در مورد موضوعات خیلی پیچیده با یک ضرب الاجل معین و پلان تحقیقاتی مشخص به کار شروع کند. این تیم از تیمی که برای رسیدگی به مسائل عاجل گماشته میشود فرق دارد، تیم عاجل کارش تنها و تنها رسیدگی به شکایاتی است که ایجاب جواب عاجل را مینماید.

۲۳ در جاییکه مناسب است و اداره سمع شکایت صلاحیت دارد به استماعیه های عامه بپردازید. از این استماعیه ها نه تنها برای جمع آوری اسناد و شواهد استفاده کنید، بلکه آنانی را هم تشویق نمایید که در صورت خدشه

معاش مکمل و بدون پیش قضاوتی راجع به نتیجه تحقیق.

۲۰ اسناد و شواهد یک تحقیق را در روشنایی قانونمندی ملی، قراردادها و تعهدات بین المللی که توسط معیار های ملی و بین المللی پذیرفته شده است، مورد ارزیابی قرار دهید.

این ابزارها صلاحیت های قانونی ادارات سمع شکایات اند، و معیار هایی را بوجود می آورند که بر اساس آن غور و بررسی همه شکایات صورت میگیرد. با وجودیکه تا حد امکان منحیث ریفرینس به عالی ترین معیارهای حفاظت کننده حقوق بشری اشاره خواهد شد، ولی نهایتاً ادارات سمع شکایات باید بر اولویت معیارهای حقوق بشری بین المللی تکیه کنند، بی تفاوت از اینکه آنها در قانون ملی گنجانیده شده اند یا خیر.¹

۲۱ پرسونل کارشناس با تخصص و تجربه در تحقیقات نقض های حقوق بشری را در بخش امنیت آموزش دهید. در صورتیکه منسوبین اداره سمع شکایات از داشتن یک مهارت یا دانش کاری عاجز باشند، باید از کارشناسان بیرونی استفاده بعمل آید تا بتوان تحقیقات مؤثری را براه انداخت. اطمینان حاصل نمایید که کارشناسانی که برای این امر استخدام میشوند چه در بدل حق الزحمه یا بدون حق الزحمه باید با هیچ یک از تأسیسات یا اشخاصی که تحت تحقیق قرار دارند، درگیری شخصی نداشته باشند.

اندک ادارات سمع شکایات اند که کارمند کافی با مهارتها و دانش های مختلف داشته باشند تا بتوانند تحقیقات مؤثری را براه اندازند. ادارات سمع شکایات باید کارمندان و منسوبین شانرا در مهارت های مختلف آموزش دهند و یا به استخدام کارشناسان بیرونی بپردازند تا خلای موجود را پر سازند.

¹ - CP: سفارش شماره یک

۲۵ مقامات را تشویق نمود تا سفارشات را تأیید و تطبیق نمایند.

از اینکه ادارات سمع شکایات نمیتوانند از ارگانهای بخش امنیت تقاضای پیگیری سفارشات شانرا نمایند، باید فعالانه مقامات را تشویق کنند تا برای تطبیق این سفارشات دست به اقدامات بزنند. شاید صرف ارسال سفارشات کفایت نکند.

تجربه نشان داده است که سفارشات ایجاب مصارف را مینماید، مانند اصلاحات در شرایط زندانها، آنچه به ندرت پیگیری میشود. بناءً ادارات سمع شکایات باید راه هایی را سراغ کنند تا مقامات حکومتی برای سرمایه‌گذاری در این بخش قانع ساخته شوند و جلو نقض های متداوم حقوق بشری در تأسیسات جزایی (زندانها) گرفته شود.

۲۶ گزارشهای تحقیقی را به وقت معین پخش و صادر نمایید. نتایج را به شکایت کنندگان و همچنان به مأمورین و کارمندان ملکی ایکه عملکرد های شان موضوع تحت تحقیق میباشد، ارسال دارید.

تعویق در گزارشدهی به مثابه انکار از عدالت میباشد. سیستم های راجستری برای ثبت قضایا در کامپیوتر در این جهت کمک می نمایند تا کارمندان سمع شکایات به وقت معین به شکایات رسیدگی کنند.

وقتی یک گزارش تکمیل گردید، باید به شکایت کننده و همچنان به آنانیکه عملکرد شان مورد شکایت یا تحقیق قرار گرفته ارسال گردد.

۲۷ از ارگان بخش امنیت که تحت تحقیق قرار میگیرد جوابهای قانع کننده و به وقت معین را تقاضاء کنید. مقامات و کارمندان ملکی ایرا که در وقت معین در دادن جواب سهل نگاری می کنند، شدیداً پیگیری نمایید.

قوانینی که ادارات سمع شکایات را ایجاد میکنند، اکثر چوکات زمانی ایرا برای ارائه

دار شدن حقوق شان، شکایات شانرا عرض کنند.

استماعیه های عامه ادارات سمع شکایات عامه را قادر می سازند تا در موضوعات اعلان تحقیقات نمایند و آنانرا که از نقض های حقوق بشری متأثر شده اند تشویق نمایند که به عرض شکایات بپردازند. چنین استماعیه ها مخصوصاً در چندین ولایت کشور کانادا مفید تمام شده است. بطور نمونه، آنهایکه حقوق بشری شان پامال شده است، دفعتاً قابل تشخیص نبوده اند. البته همه ادارات سمع شکایات صلاحیت قانونی ندارند تا استماعیه های عامه را براه اندازند. چنین استماعیه هایی میتوانند خصوصاً در تشخیص مردمانی کمک نمایند که حقوق بشری شان از روی خصومت توسط ارگانهای بخش امنیت خدشه دار شده است و به این ترتیب میتوان نقض های حقوق بشری را در بخش امنیت بطور منظم و سیستماتیک مورد ارزیابی قرار داد.

گزارشهای تحقیقی

۲۴ برای تلافی حقوق بشری نقض شده به ارگانهای بخش امنیت سفارشات ارائه دارید و تا جاییکه ممکن است به ترمیم آن بپردازید.

این میتود اداره سمع شکایات برای حل پیشنهادی مشکلات کشف شده در جریان تحقیقات میباشد. وقتی سفارشات طرح ریزی و تقدیم گردید، ادارات سمع شکایات باید آنها را مورد آزمایش قرار دهند که آیا این سفارشات یقیناً میتوانند مشکلات کشف شده در جریان تحقیق شکایات را حل کنند.

حق تلافی و جبران حقوق بشری یکی از عناصر اساسی و غیر قابل کم و کاست حفاظت حقوق بشری میباشد. سفارشات که برای تلافی و جبران خساره توسط ادارات سمع شکایات طرح ریزی و تقدیم می گردند باید بطور بیطرفانه و بدون تعصب برای اعاده نمودن حقوق قانونی قربانیان نقض های حقوق بشری در برابر محاکم باشند.

یا تطبیق سفارشات رو میگردانند. در سطح بین المللی ادارات سمع شکایات شماری از راه هایی را سراغ دارند که چگونه با چنین مشکلی مقابله کنند. اطلاع دهی به پارلمان یکی از این راه های مناسب است تا این اباء ورزی را که نباید تحمل شود، مورد توجه تأسیسات دیگر قرار داد. آن ها میتوانند با استفاده از صلاحیتهایی که دارند از بخش امنیت طالب جواب شوند. ازاینکه اداره سمع شکایات یک جنبه ای از نظارت پارلمانی میباشد، بهتر است این مسأله به پارلمان کشانده شود.

یک رابطه کاری با کمیته های مختلف پارلمان در این راستا مثمر میباشد، طوری که یکی از این کمیته ها میتواند آن مأمورین یا کارمندان ملکی بخش امنیت را احضار کند که از دادن جواب یا تطبیق سفارشات رو میگردانند. از این میکانیزم در شماری از دولت ها، از جمله در کانادا و دیگر کشورهای مشترک المنافع استفاده میشود. آنها از این راه مقامات را به حسابدهی می کشانند.

۳۰ گزارشهای تحقیقی را طوری که مناسب است در اختیار رسانه ها قرار دهید و به این ترتیب بالای آن مأمورین بخش امنیت فشار عامه را افزایش بخشید که به صلاحیتهای ادارات سمع شکایات احترام نمیگذارند و یا از تطبیق سفارشات آنها رو میگردانند. وقتی با رسانه های گروهی داخل معامله میشوید، مقررات محرمانه و رازداری را شدیداً مراعات کنید.

متقاعد ساختن طرف مقابل زمانی مؤثر تمام میشود که سفارشات مورد تطبیق قرار گیرند و یا صلاحیتهای ادارات سمع شکایات مراعات شود. در صورتیکه این امر ناکام گردد، میتود دیگر باید سراغ شود. قدرت نهایی ادارات سمع شکایات همانا تبلیغات میباشد. برای این هدف آن ادارات به رابطه خوب با رسانه های گروهی نیاز دارند تا گزارشهای شانرا به وقت معین به نشر بسپارند.

جواب نیز تعیین می نمایند. بسیاری از ادارات سمع شکایات سهل نگاری در جوابدهی به وقت معین را تهدید جدی برای مؤثریت کاری شان تلقی می نمایند. ادارات سمع شکایات میتوانند سیستمهای منجمنت ثبت کامپیوتری قضایاء و میتود های دیگری را مورد استفاده قرار دهند تا دریابند که چه وقت گزارشی یا شکایتی تحریری به آنها مواصلت ورزیده و چه مدت زمانی برای جواب به آنها تعیین شده است.

۲۸ در صورتیکه مقامات بخش امنیت بدون دلیل از جواب به گزارشهای تحقیقی یا تطبیق سفارشات ادارات سمع شکایات انکار ورزند، با مقامات بلند پایه حکومت در تماس شوید. در صورت امکان و در صورتیکه چانس موفقیت زیاد باشد، ادارات سمع شکایات میتوانند به محاکم اداری عارض شوند و در صدد تطبیق سفارشات شان گردند.

مانند دیگر ارگانهای تحت صلاحیت اداره سمع شکایات، در صورتیکه جوابها ارائه نشوند، اداره سمع شکایات باید از آنها فعالانه پیگیری کند. این امر شاید ایجاب نماید تا به مراجع بالاتر در داخل آن ارگان مراجعه شود و احتمالاً هم در سطوح عالیتر تا برای سفارشات ادارات سمع شکایات جوابی دریافت شود. اگر این هم موثر واقع نشد، اداره سمع شکایات مجبوراً در خارج از آن ارگان در صدد مراجعه به مقامات بلند پایه شود.

۲۹ گزارشهای تحقیقی را به کمیته های مناسب پارلمانی و دیگر تأسیسات تقدیم کنید و خصوصاً در صورتیکه ارگانهای امنیتی مورد تحقیق از دادن جواب و یا از تطبیق سفارشات ادارات سمع شکایات اباء ورزند. از پارلمان در شرایط مناسب تقاضاء کنید تا آنانرا که از جواب دادن و یا تطبیق سفارشات رو گردانده اند، در برابر کمیته های مربوط احضار نمایند تا آنها راجع به عملکرد شان توضیحات ارائه دهند.

در بعضی از کشورها بعض ارگانها و مقامات امنیتی ای اند که از دادن جواب به گزارشها و

(تفویض چنین صلاحیت به یک اداره سمع شکایت یگانه راهیست تا در چنین حالات شهروندان را در جریان محکمه دخیل ساخت، بدون اینکه شخصی به تنهایی اش برای عارض شدن به محکمه قانون اساسی عارض شود.)

اداره سمع شکایات کشور پولند، تاجاییکه معلوم شده است، از جمله فعالترین اداراتی میباشد که میتواند به محکمه قانون اساسی عرضش را ارائه نماید. البته در بعض کشور های دیگر نیز چنین ادارات فعالی وجود دارند.

ادارات سمع شکایات بعضی از کشور ها، وقتی دریابند حقوق نقض شده بشری توسط مأمورین امنیتی لزوم به اعاده شدن دارند، به محاکم اداری نیز مراجعه میکنند.

گزارشهای سالانه و خاص

۳۳ یک بخشی از گزارش سالانه اداره سمع شکایات را برای توضیح و تحلیل وضعیت حقوق بشری در بخش امنیت و فعالیت های اداره سمع شکایات در بخش امنیت تخصیص دهید.

این مسأله به اداره سمع شکایت موقع میدهد تا راجع به وضعیت حقوق بشری در بخش امنیت بیانات عامه ارائه نماید. همچنان با این میتود اداره سمع شکایات میتواند به فعالیتهایی در بخش امنیت اشاره نماید.

۳۴ از عملکرد های خوب مأمورین بخش امنیت برای رشد و حفاظت حقوق بشری تمجید نمایید.

توجه را به آن عملکرد های خوبی معطوف دارید که ارزش تکرار را دارند. چنین امر از دید انتقادی نسبت به اداره سمع شکایات جلوگیری مینماید و ادارات بخش امنیت را برای عملکرد های خوب بیشتر تشویق مینماید.

۳۵ آن ارگانهایی را تشخیص نمایید که از آنها بنابر نقض های حقوق بشری بیشتر شکایت صورت میگیرد. اقداماتی را تشخیص

۳۱ هر قضیه یا مسأله ایرا که بر عمل و سلوک جنایی دلالت کند، به مدعی العموم (خارنوال) اطلاع دهید و در صورتیکه شرایط اجازه دهد، خصوصاً در حالاتی که مدعی العموم بدون دلیل از تعقیب مسأله انکار ورزد، برای تعقیب آن توصیه نمایید.

اکثر ادارات سمع شکایات، در صورتیکه دریابند که یک قضیه خصوصیت جنایی دارد، می توانند معلومات را به مدعی العموم ارسال نمایند. با دریافت معلومات لازم مدعی العموم تصمیم میگیرد که آیا قضیه را از لحاظ جنایی تعقیب نماید و یا خیر. شمار خیلی اندکی از ادارات سمع شکایات، مانند مدافع عمومی گرجستان صلاحیت دارند که امر تعقیب جنایی را صادر نمایند.

از اینکه بعضی از مدعی العمومان (لوی خارنوال) مستقل نیستند و شاید هم میل نداشته باشند که به مسائل ارسال شده از طرف ادارات سمع شکایات توجه نمایند، آن ادارات باید خود به تعقیب قضیه بپردازند. این هدف بعض اوقات از طریق افزایش صلاحیتها در چوکات دفتر مدعی العموم برآورده شده میتواند. اگر موضوع خیلی جدی باشد، اداره سمع شکایات میتواند توجه بلندترین مراجع صلاحیتدار را، چه در داخل دفتر مدعی العموم، پارلمان و چه اجرائیه باشند، به آن جلب نماید.

۳۲ در صورتیکه اداره سمع شکایات دریابد که یک قانون یا مقرره با مواد قانون اساسی در تناقض میباشد، باید به محکمه قانون اساسی مراجعه کند.

اداره سمع شکایات در جریان تحقیقات در بخش امنیت در باره مسایل حقوق بشری ممکن حالاتی را دریابد که شاید قانونمندی و مقررات ملی با قانون اساسی مغایرت داشته باشد. اکثر کشور ها به ادارات سمع شکایات شان صلاحیت داده اند که در چنین حالاتی به محکمه قانون اساسی عارض شوند. این امر از این لحاظ هم قابل اهمیت است که ممکن افراد عادی جامعه چنین حق را نداشته باشند.

شده و ادارات دیگر نیز میتوانند آنرا جامعه عمل ببوشانند. افشار محروم جامعه و افراد صدمه پذیر بیشتر از دیگران قربانیان نقض های حقوق بشری میشوند. ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت هر دو باید برای حفاظت این طبقه از مردم اولویتهایی را قبول کنند.

۳۷ گزارشهای سالانه و خاص را بطور گسترده پخش و نشر نمایید. گزارش را به پارلمان و کمیته های مربوطه پارلمانی مخصوصاً به کمیته های حقوق بشری، دفاع، داخله و لوژستیک تسلیم نمایید. با پارلمان و کمیته های آن راجع به ضرورت های یک قانونمندی جدید یا تعدیلات جهت اصلاح مراعات حقوق بشری و نیز راجع به صلاحیت های ادارات سمع شکایات بحث کنید.

ادارات سمع شکایات گزارشهای شانرا به طور گسترده به پارلمان، ادارات و مقامات اجراییه، قضائیه و عامه ارسال میدارند. ادارات سمع شکایات همچنان باید گزارشهای شانرا در اختیار رسانه های گروهی نیز بگذارند. این امر مایه حسابدگی کار های شان شده و آنهایی را مطلع میگردانند که حقوق شان نقض شده و نیز وضعیت حقوق بشری را در کشور برملا می سازد. چنین گزارشها را میتوان به جامعه مدنی، سازمانهای منطوقی و بین المللی و ادارات ملل متحد نیز ارسال نمود. همچنان این گزارشها باید بطور منظم در اختیار ارگانهای نظارت و مقامهای تخصصی مانند گزارشگر خاص ملل متحد و گروه های کار گذاشته شود.

این گزارشها همچنان برای برجسته ساختن ساحه هایی که ایجاب اصلاحات قانونی را مینمایند، بهترین میکانیزم هایی تلقی شده میتواند تا وضعیت حقوق بشری بهبود پیدا کند، و خصوصاً در تعدیل قوانینی که ادارات سمع شکایات بر اساس آن ساخته شده کمک مینمایند. به چنین تعدیلات وقتاً فوقتاً ضرورت است تا صلاحیتهای ادارات سمع شکایات را در رابطه با بخش امنیت تقویه نمود.

نمایید که بر اساس آن تأسیسات بخش امنیت میتوانند حقوق بشری را تأمین و حفاظت کرده و از نقض آنها جلوگیری کنند.

ادارات سمع شکایات با داشتن سیستم های ثبت کمپیوتری میتوانند با استفاده از اطلاعات اساسی (Databases) به سهولت محاسبه کنند که کدام اداره یا ارگان حقوق بشری را بیشتر نقض کرده است، و نیز رقم بالایی شکایات از ناحیه آنها را تعیین نمایند. این اطلاعات اساسی تهداب تحلیل در رابطه با ارگانهایی میباشد که از آنها بیشتر شکایت صورت گرفته است. اطلاعات اساسی ایکه به بهترین شکل ترتیب یافته باشند همچنان در این قسمت کمک می کند تا بلندترین رقم شکایات دارای دلایل موجه تشخیص شود. دلیل اینکه شکایات از بعضی ادارات کمتر مدلل اند شاید این باشد که مردم عامه از آنها در طرز برداشت مشکلات دارند.

ارقام و اعداد، علامه یا نشانه ابتدایی مشکلات مینمایند. آنها لزوم به تحلیل دارند. بعضی اوقات اداراتی که دارای رقم بلند تماس و تعامل با مردم اند، فیصدی شکایات نیز از ناحیه آنها بیشتر است. بعضی اوقات مردم عام، اگر بدانند که چانس های موفقیت شان بیشتر است، آنها بیشتر به شکایت دست میزنند. بالمقابل شاید از ناحیه ارگانهایی بیشتر بیمناک و ترس آور کمتر شکایت صورت گیرد، زیرا مردم عامه باور ندارند که درد و رنج آنها مورد توجه قرار گیرد و به شکایات آنها رسیدگی شود. البته ریسرچ های دقیقتر مانند سروی نظریات شکایت کنندگان، احتمالاً کمک کنند تا دریافت که چرا ادارات به تناسب های مختلف شکایات دریافت میدارند.

۳۶ اقداماتی را تشخیص نمایید که ارگانهای امینتی از آنها برای حفاظت حقوق بشری افشار بیشتر صدمه پذیر جامعه استفاده نمایند، مانند اقلیتها، مهاجرین یا بیجا شده گان داخلی، زنان، اطفال، غیر اتباع و معلولین.

این امر فرصت دیگری را برای تقدیر از عملکرد های خوب مساعد میسازد، زیرا با تحلیل از آنها عملکرد های خوب تشخیص داده

قانونمندی به حکومت و بعد از معرفی آن به پارلمان سفارشات لازم را جهت رشد و حفاظت حقوق بشری و تأمین صلاحیتهای ادارات سمع شکایات ارائه دارید.²

ادارات سمع شکایات با داشتن صلاحیتهای حقوق بشری حق دارند تا طرح ریزی قانونمندی را نظارت نمایند و به حکومت و پارلمان مشوره بدهند که چگونه میتوان قوانین را با نورمهای بین المللی برای رشد و حفاظت حقوق بشری وفق داد. نظارت کردن قانونمندی ایکه به بخش امنیت ارتباط میگیرد زمینه را برای مراعات نمودن نورمهای بین المللی مساعد میسازد.

۴۰ قوانین جدید را طرح ریزی نموده و یا در طرح ریزی آن ها سهم بگیرید تا وضعیت حقوق بشری در بخش امنیت بهبود یافته و از آن حفاظت صورت گیرد و نیز اطمینان حاصل کنید که آیا قوانین جدید با میثاق ها و ستندرد های بین المللی همنوایی دارند. در بحث، توضیح و تطبیق اصلاحات در رابطه با بخش امنیت سهم داشته باشید.

ادارات سمع شکایات راجع به اینکه در بخش امنیت چه مشکلاتی وجود دارد، بر اساس شکایاتی که به آنها ارایه شده است، اطلاعات کافی دارند. با استفاده از این اطلاعات میتوان به تلاش های قانون سازی برای آوردن اصلاحات در بخش امنیت کمک کرد.

۴۱ تصویب میثاق های منطوقی و بین المللی حقوق بشری را که کشور های شما تا هنوز تصویب نکرده اند، بدون ارائه ملاحظات تشویق نمایید. از الحاق میثاق های تصویب شده در قوانین ملی نظارت نمایید.

پیشنهاد برای تصویب میثاق هاییکه کشور ها تا هنوز تصویب نکرده اند در بهبودی و حفاظت حقوق بشری کمک می نماید. اکثر میثاق های حقوق بشری، مخصوصاً آنهایکه به حقوق

۳۸ در طرح و رشد پلانهای ملی حقوق بشری که در پهلوی مسائل دیگر دارای بخش حقوق بشری و سکتور امنیت میباشند، سهم بگیرید. در گزارش سالانه پیشرفتی که در پلانها صورت گرفته یاد آوری نموده و تطبیق آنها نظارت نمائید. برای کاهش نقض های حقوق بشری و نظارت بر بخش امنیت در صدد میتود های سازنده شوید.

کنفرانس جهانی پیرامون حقوق بشری که در اعلامیه ویانا و پروگرام عمل سفارش شده است،¹ در جون ۱۹۹۳ فیصله نمود که دولتها به منظور بهبودی و حفاظت حقوق بشری باید یک پلان عمل ملی را طرح ریزی کنند.

لتوانیا و مولداوی چنین پلانها را طرح ریزی نمودند و ادارات سمع شکایات در این کشورها منحیث شریکان یا اجراءکنندگان در آن سهم گرفتند. این پلانها برای حفاظت و رشد حقوق بشری از روشهای همجانبه کار گرفتند. قزاقستان همین حالا در صدد طرح ریزی پلان عمل ملی میباشد و ارمنستان آنها مدنظر دارد. در صورتیکه کشورها در صدد ساختن چنین پلانی باشند، ادارات سمع شکایات باید در پروسه طرح ریزی آن سهم بگیرند و باید اطمینان حاصل کنند که چنین پلانها مسائلی را تحت پوشش قرار دهند که طی آن به نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای امنیتی اشاره شده باشد.

نظارت و معرفی قانونمندی

۳۹ قانونمندی پیشنهادی برای بخش امنیت را تحت غور قرار دهید تا اطمینان حاصل نمود که آنها با قوانینی که ادارات سمع شکایات را ایجاد نموده اند همنوایی دارند و نیز نورمهای بین المللی برای رشد و حفاظت حقوق بشری را مراعات می نمایند. قبل از معرفی این

¹ - کنفرانس جهانی پیرامون حقوق بشری که در اعلامیه ویانا سفارش شده است، و پروگرام عمل کنفرانس جهانی پیرامون حقوق بشری منعقد ویانا مورخ ۲۵ جون ۱۹۹۳ را می توانید در صفحه انترنتی ذیل بیابید:

<http://www.ohchr.org/english/law/pdf/vienna.pdf>

نمایندگان ادارت سمع شکایات برنامه ایرا ایجاد کنید.

تعلیم و آموزش برای پرسونل فعلی و جدید بخش امنیت راجع به ادارات سمع شکایات یکی از مؤثرترین راه ها برای اصلاح روابط بوده و امکانات تطبیق سفارشات آن ادارات و همکاری با آنها را بیشتر میسازد.

به هر اندازه ای که زودتر این آموزش برای پرسونل مذکور صورت گیرد، به همان اندازه بهتر می باشد. بهترین وقت برای مطلع ساختن پرسونل راجع به نقش، وظایف و صلاحیت های اداره سمع شکایات همانا قبل از آن می باشد که پرسونل مذکور مورد هدف شکایت قرار گیرد. اداره سمع شکایات میتواند که با آن ارگانه های بخش امنیت که مسوولیت آموزش را عهده دارند، مانند اکادمی های پولیس و نظامی، همکاری نمایند تا معلومات لازم راجع به آن اداره را در نصاب تعلیمی بگنجانند.

۴۵ برای آموزش دادن پرسونل بخش امنیت جهت حفظ حقوق بشری آنها، یک برنامه بازداشت شده اند و آنها، یک پرسونل بخش امنیت با آنها سر و کار دارند، برنامه هایی را ایجاد کنید و یا در برنامه فعلی شرکت کنید.

اکثر ادارات سمع شکایات آموزش پرسونل بخش امنیت را منحیث یکی از برنامه های مؤثر برای ارتقاء سطح مراعات حقوق بشری در یک کشور و منحیث یک میکانیزم برای جلوگیری از نقض های بشری، در اولویت های کاری قرار میدهد. مانند سفارش قبلی، این یکی از دست آورد های بزرگی خواهد بود که اگر این امر در برنامه های نصاب تعلیمی پرسونل استخدام شده جدید قرار داده شوند. برای پرسونلی که آنها منظمآ مسوولیت بازداشت شدگان را عهده دار اند، بشمول پولیس، پولیس نظامی و افسران نظامی، چنین آموزش حتمی و ضروری پنداشته میشود.

۴۶ مقامات و مسوولین حکومتی را راجع به مسوولیت های شان که بر اساس قرارداد های

مدنی و سیاسی تعلق میگیرند، به بخش امنیت مستقیماً ارتباط دارند.

در بعض سیستم های قانونی، ابزار های تصویب شده بین المللی بطور اتوماتیک در قانون ملی ملحق شده اند. جاییکه چنین کاری صورت نگرفته باشد، ادارات سمع شکایات باید مراقب باشند که همه این میثاقها در داخل کشور قانونیت پیدا کنند و از طرف قوانین موجود چنان تعدیل یابند که مکلفیت های آنکشور با میثاق مربوطه همنوایی داشته باشند.

۴۲ برای ایجاد اصلاحات در ارگانه های بخش امنیت و به منظور اینکه آنها حقوق بشری را در کشور مراعات کنند قانونمندی را پیشکش نمایید، البته در بعضی کشورها ممکن است که ادارات سمع شکایات بر اساس قانون صلاحیت آنها داشته باشند.

ادارات سمع شکایات که دارای صلاحیت ابتکار قانونمندی اند، با معرفی نمودن قوانین جدید برای بهبودی در بخش امنیت آنها، کمک مینمکنند که از قوانین قبلی متضرر شده باشند. همچنان این امر به ادارات سمع شکایات اجازه میدهد تا تجارب و تخصص شانرا مبنی بر بهبودی وضع حقوق بشری در بخش امنیت در خدمت گذارند.

۴۳ زمینه را برای دسترسی به اطلاعات اساسی (Databases) ملی، منطقوی و بین المللی مساعد سازید.

از اینکه ادارات سمع شکایات در تحلیلهای حقایق به قوانین و دیگر اسناد قانونی اشاره مینمایند، آنها باید به اطلاعات اساسی دسترسی داشته باشند.

آموزش و تعلیم

۴۴ برای آموزش دادن پرسونل بخش امنیت راجع به نقش، وظایف و صلاحیت های

۴۸ با همکاری یا بصورت مشترک با سازمانهای جامعه مدنی، تأسیسات اکادمیک، پوهنتون ها، سازمانهای تحقیقاتی و علمی، اعانه دهندگان و سازمانهای فی مابین حکومتی و بین المللی به تلاشهای تعلیمی و آموزشی بپردازید.

مشارکت با تأسیسات دیگر، در صورتیکه عامل تصادم صلاحیت ها، منافع و اهداف نشوند، یکی از راه هایی است برای گسترده ساختن تلاشهای اداره سمع شکایات.

همکاری و سهمگیری بین المللی

۴۹ با ادارات سمع شکایات در کشورهای دیگر بر اساس روابط دو جانبه، منطقوی و بین المللی همکاری نمایید تا بتوانید معلومات و عملکرد های خوب را در باره نقش ادارات سمع شکایات در بخش امنیت تبادل کنید.

همکاری و مفاهمه بین ادارات سمع شکایات در گسترش مفکوره هایی که ارزش تطبیق آن در کشورها گمان می رود، کمک میکند. این همکاری از طریق میکانیزم هایی مانند نشست های دوجانبه، منطقوی و بین المللی بین ادارات سمع شکایات و همچنان از طریق نشرات، وب سایت ها و غیره امکانات، صورت گرفته میتواند.

۵۰ با سازمانهای بین المللی و مؤسسات کمکی دو جانبه از طریق پیشنهاد های پروژه بی تماس قائم نمایید تا نقش اداره سمع شکایات در نظارت بخش امنیت تقویه گردد. چنین تماس هایی بیانگر آنست که اداره سمع شکایات به کمک های مالی بین المللی نیاز دارد.

مؤسسات کمکی ایکه منابع مالی تهیه میکنند، یا پروژه هایی را در بخش امنیت راه اندازی میکنند به ندرت به ادارات سمع شکایات فرصت سهمگیری را میدهند. علاوتاً ادارات سمع شکایات غالباً از بودجه ملی کمتر امکانات

بین المللی و دیگر مکلفیتها عهده دار اند، آموزش دهید تا حقوق بشری آنها را مراعات کنند که با ایشان سروکار دارند.

به عین ترتیب ادارات سمع شکایات در آموزش مقامات و مسوولین حکومتی راجع به مسوولیتهای حقوق بشری ملت شان نقش محوری دارند.

۴۷ مردم عامه را راجع به حقوق شان، وقتی با پرسونل بخش امنیت سروکار دارند، هم بر اساس قوانین ملی و هم بر اساس قرارداد های بین المللی و دیگر مکلفیت ها آموزش دهید. برای براه اندازی چنین آموزش در صدد میتود های سازنده و غیر قیمتی شوید.

مردم عامه اکثر از حقوق شان و از میکانیزم ها برای حفاظت حقوق شان بی خبر اند و نیز در باره اینکه ادارات سمع شکایات چه وظایفی داشته و چه نقشی در جلوگیری از نقض های حقوق بشری توسط پرسونل بخش امنیت دارند، بی اطلاع اند. ادارات سمع شکایات باید با استفاده از یک سلسله میتود ها مردم عامه را در این رابطه آگاهی دهند. نوشتن مقالات در روزنامه ها، ویدیوهای خدمات عامه و آموزش به سازماندهندگان جامعه مدنی از جمله میتود ها و راه هایی اند که ادارات سمع شکایات برای بلند بردن سطح آگاهی مردم بکار میبرند.

یک اداره سمع شکایات در برازیل با اجراء نمایش های عروسک بازی برای اطفال در مکاتب برای آگاهی از حقوق بشری تبلیغ میکند. دفتر ملی حقوق بشری لاتویا در آغاز تاریخ ایجاد خود فهرستی از حقوق فردی را که در وقت بازپرسی پولیسی به آن ضرورت دیده میشود، در یک کارت به بزرگی کارت هویت به چاپ رساند که هر شخص آنرا با خود داشته باشد. در صورتیکه شخصی مورد باز پرسى پولیس قرار میگيرد و دیده میشود که حقوقش نقض میگردد، آنرا به پولیس نشان دهد. دفتر مذکور به تعداد خیلی زیادی ولی با مصرف خیلی کم این کارت ها را به چاپ رساند.

- ❖ آموزش دادن به کارمندان و مستنطقین ادارهٔ سمع شکایات تا برای نظارت بخش امنیت از مهارت های لازم برخوردار شوند؛
- ❖ جلسات منطقی پرسونل ادارات سمع شکایات تا برای تبادلهٔ تجارب زمینه فراهم شود.

مالی بدست می آورند.¹ ادارات سمع شکایات باید به اقدامات ماتقدم دست زنند تا برای کارشان کمک های مالی ملی و بین المللی را بدست آورند.

بعض پروژه ها در حمایت از ادارات سمع شکایات در گذشته برنامه هایی را تمویل نموده

اند که در بخش امنیت مفید بوده اند و آنها عبارت اند از:

- ❖ آموزش دادن به مردم عامه، مقامات بخش امنیت، مقامات و مسولین حکومتی؛
- ❖ استخدام کارشناسان مستقل؛

---

¹ سفارش شماره ۶: Cp.

منابع

اصول مربوط به موقف تأسيسات
ملی
(اصول پاریس)

مجمع عمومی ملل متحد

صلاحیت ها و مسوولیتها

۱- یک تأسیس ملی باید از صلاحیت هایی برخوردار باشد تا بتواند حقوق بشری را رشد و حفاظت کند،

۲- به یک تأسیس ملی تا حدی که ممکن است باید اختیار داده شود. چنین یک اختیاری باید در متن قانون اساسی یا قوانین دیگر صراحت داشته باشد، و ترکیب و حدود صلاحیت های آن مشخص شود.

۳- یک تأسیس ملی مسوولیت های ذیل را نیز باید داشته باشد:

(الف) تقدیم کردن نظریات، سفارشات، پیشنهادهای و گزارشها راجع به موضوعات رشد و حفاظت حقوق بشری به حکومت، پارلمان و یا هر مرجع مسوول دیگر. بنابر مشوره، بر اساس خواست مراجع مسوول مربوط و یا بنابر صلاحیت خود بدون هدایت مقامات بالاتر؛ تأسیس ملی می تواند تصمیم بگیرد که آنها را به نشر بسپارد؛ این نظریات، سفارشات، پیشنهادهای و گزارشها و دیگر امتیازات یک تأسیس ملی به ساحه های ذیل مربوط میباشد:

(i) هدف هر نوع حکم قانونی اداری و همچنان احکام مربوط به ارگانهای قضائی این است تا حقوق بشری را محفوظ و حفاظت آنرا گسترده سازد؛ در این رابطه تأسیس ملی احکام قانونی و اداری نافذ و همچنان لوایح و پیشنهادهای را مورد غور قرار داده و می تواند چنان سفارشات را ارائه کند که با احکام اساسی اصول حقوق بشری همخوان باشد؛ در صورت ضرورت، تأسیس ملی میتواند تدوین قانونمندی جدید، تعدیل در قانون نافذ و تدوین یا تعدیل اقدامات اداری را سفارش نماید؛

(ii) هر نوع حالت نقض حقوق بشری ای که روی آن یک تأسیس ملی تصمیم میگیرد، ثبت میشود؛

(iii) آمادگی گزارشها راجع به حالت ملی با در نظر داشت حقوق بشری در مجموع و راجع به موضوعات خاص؛

(iv) جلب توجه حکومت به وضعیت حقوق بشری در مناطق مختلف کشور، خصوصاً جاییکه نقض آن حقوق صورت میگیرد و پیشنهاد برای پایان دادن به این نقض ها، و نیز در صورت ضرورت اظهار نظر در برابر موقف و واکنشهای حکومت؛

(ب) رشد و تأمین همخوانی قوانین، مقررات و عملکردها با ابزار های حقوق بشری بین المللی که دولت یک عضو آن میباشد و تطبیق مؤثر؛

(ج) تشویق تصویب ابزار های مذکور یا دسترسی به آن ابزار ها و تأمین تطبیق آنها؛

(دال) سهمگیری در گزارشهایی که از دولتها در آن تقاضاء میشود تا آنها به ارگانها و کمیته های ملل متحد و تأسیسات منطقی، مطابق به مکلفیتهای قرارداد، تقدیم نمایند. و در جاییکه لازم است با در نظر داشت احترام به استقلال آنها اظهار نظر در موضوع.

- (ه) همکاری با ملل متحد و هر سازمان دیگری که در سیستم ملل متحد، تأسیسات منطوقی و تأسیسات ملی کشورهایی که در ساحه های حفاظت و رشد حقوق بشری فعال اند؛
- (و) کمک در فورمولبندی برنامه ها برای آموزش و تحقیق حقوق بشری و سهمگیری در اجراء آنها در مکاتب، پوهنتونها و حلقه های مسلکی؛
- (ز) تشهیر حقوق بشری و تلاش برای مبارزه بر ضد هر نوع تبعیض، خصوصاً تبعیض نژادی، از طریق افزایش آگاهی عامه، مخصوصاً از طریق معلومات و تعلیم و از طریق ارگانهای مطبوعاتی.

ترکیب و ضمانت ها برای عدم وابستگی و کثرتگرایی (پلورالیزم)

۱ - ترکیب یک تأسیس ملی و تقرر اعضای آن چه از طریق انتخاب و یا چه از طریق دیگری، باید مطابق به یک پروسیجری باشد که تمام شرایط لازم را ضمانت کند و به عنوان تأمین کثرتگرایی از همه اقشار جامعه (جامعه مدنی) که در حفظ حقوق بشری سهم دارند، نمایندگی کند، خصوصاً از طریق اعمال صلاحیت که عملیات مؤثر را سبب شده و یا از طریق موجودیت نمایندگان تأسیسات ذیل براه می افتد:

(الف) - سازمانهای غیر حکومتی مسوول برای حقوق بشری و تلاش برای مبارزه بر ضد تبعیض نژادی؛ اتحادیه های صنفی، سازمانهای اجتماعی و مسلکی، بطور مثال: انجمنهای وکیلان مدافع، طبیبان، خبرنگاران و دانشمندان مشهور؛

(ب) گرایشها در طرز تفکر فلسفی و مذهبی

(ج) دانشگاه ها (پوهنتونها) و کارشناسان واجد شرایط

(دال) پارلمان؛

(ه) ادارات حکومتی (در صورتیکه این ادارات سهم باشند، نمایندگان آنها باید در هیأت کاری تنها در سطح مشاوره شرکت داشته باشند، نه در سطح تصمیم گیری).

۲ - یک تأسیس ملی باید دارای ساختار بنیادی ای باشد که بدون ممانعت زمینه را برای فعالیتهای آن مساعد سازد، مخصوصاً داشتن بنیاد مالی کافی بیش از همه قابل اهمیت میباشد. هدف از داشتن بنیاد مالی این است تا یک تأسیس ملی، کارمندان و دفاتر کار خودش را داشته باشد و مستقل از حکومت عمل نماید، نه اینکه تحت کنترل مالی حکومت باشد که از این راه میتواند استقلالش را متأثر و محدود سازد.

۳ - اطمینان باید حاصل کرد که برای منسوبین یک تأسیس ملی صلاحیت و اختیار پایدار تأمین شده است، زیرا بدون آن استقلال واقعی تحقق یافته نمیتواند. تقرر آنها باید بر اساس مصوبه رسمی ای صورت گیرد که طی آن مدت زمان اختیارات آنها تعیین میشود. البته این مدت زمان قابل تمدید نیز میباشد، به شرط آنکه کثرتگرایی در انتخاب اعضاء مدنظر گرفته شود.

میتوذهای عملیاتی:

یک تأسیس ملی در چوکات کاری خود باید دارای صلاحیت های ذیل باشد:

- (الف) مسائلی که در حدود صلاحیت آن قرار میگیرند، بطور آزادانه آنرا تحت غور قرار میدهد، چه این مسائل از طرف حکومت تقدیم شده باشد یا اینکه خودش بدون ارجاع به مقامات بالاتر بر اساس پیشنهاد اعضای خود و یا کدام عارض دریافت نموده باشد؛
- (ب) برای غور و بررسی اوضاع در حدود صلاحیتش به هر کس گوش فرا میدهد یا هر نوع معلومات یا سند لازم را دریافت میدارد؛
- (ج) به نظریات عامه بطور مستقیم یا از طریق ارگانهای مطبوعاتی، تماس میگیرد، مخصوصاً به این منظور هم تا نظریات و سفارشات خودش را تشهیر نماید؛
- (دال) بطور منظم تشکیل جلسه میدهد و در صورت لزوم در حضور همه اعضای خود در وقت مناسب؛
- (هـ) در بین اعضای خود، طوریکه ایجاب میکند گروههای کاری ایجاد می نماید و به تأسیس بخشهای منطوقی و محلی می پردازد تا آنرا در انجام امور یاری نمایند؛
- (و) با ارگانهای دیگر مشوره مینماید، چه قضایی چه ارگانهای دیگریکه برای رشد و حفاظت حقوق بشری مسوول اند (بطور خاص ادارات سمع شکایات، تأسیسات میانجیگر و مانند آنها)؛
- (ز) با در نظر داشت نقش اساسی ایکه توسط سازمانهای غیر حکومتی در توسعه کار تأسیسات ملی بازی میشود، با این سازمانها روابط را تحکیم می بخشد، خصوصاً سازمانهاییکه برای رشد و حفاظت حقوق بشری وسازمانهاییکه برای رفاه اجتماعی و پیشرفت، مبارزه بر ضد تبعیض، حفاظت گروههای صدمه پذیر جامعه (مانند اطفال، کارگران مهاجر، پناه جویان، معلولین جسمی و روحی) فعالیت می نمایند.

علاوه بر این، اصول دیگری هم وجود دارند که به موقف اوامر دارای صلاحیت نیمه قضایی تعلق می گیرند.

یک تأسیس ملی احتمالاً از این صلاحیت هم برخوردار باشد که به شکایات و عرایض مربوط با اشخاص انفرادی گوش فرا دهد و آنرا تحت غور قرار دهد. چنین قضایای انفرادی میتوانند توسط خود اشخاص، وکیلان آنها، اشخاص سومی، سازمانهای غیر حکومتی، اتحادیه های صنفی و یا هر سازمان نماینده دیگر پیشکش شود.

در چنین شرایط و بدون قضاوت قبلی راجع به اصولی که در فوق در رابطه با صلاحیت های تأسیسات از آن تذکر بعمل آمد، وظایف دیگری را نیز بر مبنای اصول ذیل میتوان به این تأسیسات اعتماد نمود:

- (الف) تلاش برای حل دوستانه از طریق آشتی یا در حدود قانون تصریح شده، یا از طریق تصامیم الزامی یا درجاییکه لازم است بر اساس اعتماد متقابل؛
- (ب) اطلاع دهی به طرفی که برای اعاده حقوق خود عارض شده است، مخصوصاً در صورتیکه امکانات تلافی آن وجود داشته باشد و زمینه سازی جهت دسترسی به این امکانات؛
- (ج) استماع هر شکایت یا عرضی که به آنها و یا به مراجع مسوول دیگر دارای صلاحیت قانونی موصلت می کند؛

(دال) ارائه سفارشات به مراجع با صلاحیت، مخصوصاً برای تعدیل یا اصلاحات قوانین، مقررات و طرز العمل اداری، خصوصاً در حالاتی که آنها در برابر شکایت کننده یا عارض در راه دسترسی برای اعاده حقوق اش، مشکلات ایجاد می نمایند.

پروتوکول اختیاری ضمیمه منشور
ضد شکنجه و دیگر سلوک
بیرحمانه، غیر انسانی، تحقیر آمیز
یا جزاء

مجمع عمومی ملل متحد

مقدمه

دولتهای عضو پرتوکول فعلی،

تصدیق میکنند که شکنجه و دیگر سلوک های بیرحمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء منع بوده و منحیث تخطی شدید از حقوق بشری شناخته میشوند،

میپذیرند که به اقدامات فراتر ضرورت است تا اهداف منشور ضد شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء (که در سطر های بعدی تنها به نام منشور یاد شده) تحقق یافته و از اشخاصیکه از آزادی شان در برابر شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء محروم اند، حفاظت صورت گیرد،

یادآور میشوند که ماده های دوم و شانزدهم این منشور، هر دولت عضو را مکلف میسازد تا برای جلوگیری از اعمال شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء در سرزمین هاییکه تحت حاکمیت قانونی آنها قرار دارند، اقدام می نمایند،

اعتراف می نمایند که در قدم اول دولتها برای تطبیق آن ماده های منشور مسوولیت دارند که بر حفاظت اشخاص محروم شده از آزادی های شان تأکید نموده و احترام به حقوق بشری آنها را یک مسوولیت مشترک همه دولتها می خوانند، و نیز اینکه ارگانهای تطبیق کننده بین المللی اقدامات ملی را تکمیل و تقویه میکنند،

یادآور میشوند که جلوگیری مؤثر از شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء ایجاب آموزش و ترکیبی از اقدامات قانونی، اداری، قضائی و دیگر اقدامات را مینماید،

یادآور میشوند که کنفرانس جهانی پیرامون حقوق بشری صریحاً اعلام کرده است که تلاش برای از بین بردن شکنجه باید در قدم اول و از همه بیشتر بر اقدامات وقایوی متمرکز شوند، و طرح یک پرتوکول اختیاری ضمیمه این منشور را خواستار شده است تا یک سیستم وقایوی ایجاد شده و زمینه برای بازدید منظم از محلهای بازداشت مساعد گردد،

می پذیرند که حفاظت اشخاص محروم ساخته شده از آزادی شان در برابر شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء را میتوان توسط امکانات غیر قضائی تقویه کرد، امکاناتی که از خصوصیت جلوگیری برخوردار بوده و بر مبنای بازدید منظم از محل های بازداشت استوار میباشد. دولتهای عضو بادر نظر داشت این مقدمه روی مواد ذیل موافقه نمودند:

بخش اول

اصول عمومی

ماده اول

هدف از این پروتوکول ایجاد سیستمی میباشد که بر اساس آن ارگانهای بین المللی و ملی بطور منظم از محلهایی بازدید بعمل آورند که در آن اشخاص محروم شده از آزادی های شان محبوس اند، تا بتوان باین دیدارها از شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء جلوگیری کرد.

ماده دوم

- ۱- یک کمیته فرعی پیرامون شکنجه و یگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء در رابطه با کمیته ضد شکنجه (که بعد از این در این متن بنام **کمیته فرعی جلوگیری** یاد شده است) ایجاد گردد، تا وظایفی را که در این پروتوکول از آنان ذکر بعمل آمده است، اجراء کند.
- ۲- کمیته فرعی جلوگیری در چوکات کاری منشور ملل متحد انجام وظیفه مینماید و از طریق اهداف و اصول آن و همچنان نورمهای ملل متحد مبنی بر سلوک با اشخاص محروم شده از آزادی شان راهنمایی میشود.
- ۳- به عین سویه کمیته فرعی جلوگیری از طریق اصولی رهبری میشود که بر منبای اعتماد، بیطرفی، جهانی و واقعیت نگری استوار اند.
- ۴- کمیته فرعی جلوگیری و دولتهای عضو در تطبیق این پروتوکول باهم همکاری مینمایند.

ماده سوم

هر دولت عضو در سطح داخلی یک یا چندین ارگان مراقب کننده را برای جلوگیری از شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء (که بعد از این در این متن بنام **میکانیزم ملی برای جلوگیری** یاد میشود) ایجاد و موظف می نماید.

ماده چهارم

- ۱- هر دولت عضو مطابق به این پروتوکول بادر نظر داشت میکانیزمهایی که از آنها در ماده های دوم و سوم یاد آوری شده است، بازدید از محلهایی را اجازه می دهد که تحت حاکمیت قانون او قرار دارند و در آن اشخاصی نگهداری میشوند که از آزادی شان محروم اند، چنین یک اجازه ای یا بنا بر امر یک مرجع عامه یا بر اساس توصیه این مرجع و یا بر اساس موافقه آن (که بعد از این در این متن بنام **محلهای بازداشت** یاد شده اند) داده میشود.
- ۲- بر اساس تعریف این پروتوکول، محرومیت از آزادی عبارت از همه انواع و اشکال بازداشت و زندانی نمودن و یا قرار دادن یک شخص در یک توقیف عامه یا شخصی می باشد، طوریکه وی اجازه نداشته باشد آنرا به میل خود ترک گوید، مگر اینکه امر از طرف قضاء، یک اداره رسمی یا مقام رسمی صادر شود.

بخش دوم

کمیته فرعی جلوگیری

ماده پنجم

- ۱- کمیته فرعی جلوگیری متشکل از ده عضو میباشد. بعد از پنجاهمین تصویب یا پذیرش این پروتوکول، تعداد اعضای کمیته فرعی جلوگیری به بیست و پنج تن افزایش می یابد.

- ۲- اعضای کمیته فرعی جلوگیری از جمله اشخاصی انتخاب میشوند که دارای اخلاق و کرامت عالی بوده و در ساحت مختلف مربوطه دیگری که به روش و سلوک با اشخاص محروم شده از آزادی های شان ارتباط میگیرد، از تجربه مسلکی برخوردار باشند.
- ۳- در ترکیب کمیته فرعی جلوگیری تساوی جغرافیایی و تساوی نمایندگی از کلتورها، تمدنهای مختلف و همچنان نظامهای قضایی دولتهای عضو مدنظر گرفته میشوند.
- ۴- در این ترکیب همچنان بر اساس اصول حقوق مساوی و عدم تبعیض تساوی نمایندگی جنسیت نیز مدنظر گرفته میشود.
- ۵- در کمیته فرعی جلوگیری هر دولت میتواند تنها یک نماینده داشته باشد.
- ۷- اعضای کمیته فرعی جلوگیری، بر اساس کفایت و ظرفیت فردی خود خدمت می نمایند، آنها مستقل و غیروابسته اند و برای مؤثریت کمیته فرعی جلوگیری همیشه در خدمت قرار دارند.

ماده ششم

- ۱- هر دولت عضو میتواند مطابق به پاراگراف (۲) این ماده، دو تنی را که دارای اهلیت و کفایت باشند و شرایط تعیین شده در ماده پنجم را برآورده سازند، نامزد کند، و به اینترتیب با داشتن چنین شرایط، معلومات تفصیلی راجع به لیاقت نامزدها تهیه میدارد.
- ۲- (الف) نامزد، تابعیت آن دولتی را دارد که عضو این پروتوکول میباشد؛
(ب) حل اقل دو تن از نامزدها دارای تابعیت دولت عضو می باشند؛
(ج) یک دولت نمیتواند بیشتر از دو تن از اتباع اش را نامزد کند؛
(دال) قبل از اینکه یک دولت عضو یک تبعه دولت دیگری را نامزد کند، موافقت دولت مربوطه را جستجو نموده و آنرا بدست می آورد.
- ۳- حد اقل پنج ماه قبل از تاریخ نشست دولتهای عضو که طی آن انتخابات صورت میگیرد، منشی عمومی ملل متحد عنوانی دولتها مکتوبی ارسال مینماید و از آنها دعوت میکند که نامزدهای شانرا در بین سه ماه معرفی دارند. منشی عمومی بر اساس الفباء، فهرستی از همه نامزدانی را که توسط دولتهای عضو معرفی شده اند تهیه نموده و تقدیم می دارد.

ماده هفتم

- ۱- اعضای کمیته فرعی جلوگیری مطابق به طرز العمل ذیل انتخاب میشوند:
(الف) ارجحیت نخست به کسانی داده میشود که معیارهای ماده پنج این پروتوکول را برآورده سازند؛

(ب) بعد از انفاذ این پروتوکول، انتخابات اولی از شش ماه دیرتر برگزار نمیشود؛

(ج) دولتهای عضو اعضای کمیته فرعی جلوگیری را بر اساس رأی دهی مخفی انتخاب می کنند؛

(دال) انتخاب اعضای کمیته فرعی جلوگیری در نشستهای دولتهای عضو، که بعد از هر دو سال توسط منشی عمومی ملل متحد دایر میشود، صورت میگیرد. در این نشست ها که شرکت حد اقل دو ثلث دولتهای عضو نصاب رسمیت جلسه میباشد، آن اشخاصی در کمیته فرعی جلوگیری انتخاب میشوند که بیشترین آراء را دریافت داشته و اکثریت مطلق آرای نمایندگان دولتهای عضو حاضر در نشست را تشکیل میدهند.

۲- اگر در جریان پروسه انتخابات دو تبعه یک دولت عضو واجد شرایط برای خدمت در کمیته فرعی جلوگیری باشند، آن نامزدیکه بیشترین آراء را بدست آورده است، انتخاب میشود. اگر هر دو یا سه یا بیشتر از اتباع نامزد دولتها، آرای مساوی را دریافت نموده باشند، در این صورت مطابق طرز العمل ذیل انتخاب صورت میگیرد:

(الف) در صورتیکه یک دولت عضو تنها یک نامزد معرفی نموده باشد، همان شخص معرفی شده به عضویت کمیته فرعی جلوگیری، انتخاب میشود؛

(ب) اگر هر دو نامزد معرفی شده یک دولت آرای مساوی دریافت داشتند، یک بار دیگر در باره آنها بر اساس رأی دهی مخفی انتخابات صورت میگیرد تا دریافت که کدام یکی از نامزدها به کمیته فرعی جلوگیری انتخاب شود؛

(ج) اگر هیچ یکی از اتباع دارای آراء مساوی از طرف دولت متبوع نامزد نشده باشد، باز هم در باره آنها بر اساس رأی دهی مخفی انتخابات صورت میگیرد تا دریافت که کدام یکی از نامزدها به کمیته فرعی جلوگیری انتخاب شود.

ماده هشتم

در صورتیکه یک عضو کمیته فرعی جلوگیری فوت یا استعفا نماید، یا بنابر کدام دلیل دیگر نتواند به وظیفه اش ادامه دهد، دولت عضو مربوطه شخص دیگری را بادر نظر داشت اینکه در ساحه های قبلاً تشریح شده از لیاقت و کفایت برخوردار باشد و شرایط ماده پنجم را برآورده سازد، نامزد میکند. او تا جلسه آینده دولتهای عضو به این خدمت گماشته شده و برای دوام به مأموریت باید از طرف اکثریت اعضای جلسه تأیید شود. درین صورت عضویتش رسمی میشود، مگر اینکه بعد از اطلاعدهی منشی عمومی ملل متحد به دولتهای عضو، در ظرف شش هفته جواب منفی در مورد عضو پیشنهادی داده شود.

ماده نهم

اعضای کمیته فرعی جلوگیری برای یک دوره چهارساله انتخاب میگردند. در صورت نامزدی دوباره، آنها حق انتخاب دوباره را پیدا میکنند. دوره خدمت نیمه اعضائی که در اولین انتخابات، گزیده شده بودند، در پایان دو سال خاتمه پیدا میکند؛ بعد از انتخابات اولی فوراً اسمای آن اعضاء بر اساس قرعه، توسط رئیس مجلسی که در ماده هفتم، پارگراف (۱) بند (دال) به آن اشاره شد، برگزیده میشوند.

ماده دهم

- ۱- کمیته فرعی جلوگیری، مأمورینش را برای یک دوره دو ساله میگزینند. آنها میتوانند دوباره گزیده شوند.
- ۲- کمیته فرعی جلوگیری مقررات عملکرد خود را خودش تعیین میکند. این مقررات در پهلوی دیگر مسائل، حکم میکنند که:
  - (الف) نیم اعضاء جمع یک، نصاب رسمی را می سازند؛
  - (ب) تصامیم کمیته فرعی جلوگیری در نتیجه اکثریت آراء حاضر در مجلس اخذ میشوند.
  - (ج) کمیته فرعی جلوگیری در اتاق خاص خود تشکیل جلسه میدهد.
- ۳- منشی عمومی ملل متحد اولین جلسه کمیته فرعی جلوگیری را دایر مینماید. بعد از جلسه اولی کمیته فرعی جلوگیری در اوقاتی تشکیل جلسه میدهد که مقررات طرز العملش حکم میکند. کمیته فرعی جلوگیری و کمیته ضد شکنجه حد اقل یک بار در سال همزمان دایر میگردد.

بخش سوم

اختیارات کمیته فرعی جلوگیری

ماده یازدهم

- ۱- کمیته فرعی جلوگیری:
  - (الف) از محلهاییکه در ماده چهارم به آن اشاره شده، بازدید بعمل می آورد و در رابطه با حفاظت اشخاص محروم شده از آزادی شان بر ضد شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء به دولتهای عضو، سفارشاتى ارائه میدارد؛
  - (ب) در رابطه با میکانیزمهای جلوگیری ملی:
    - (i) در صورت ضرورت به دولتهای عضو مشوره داده و در ایجاد آنها کمک میکند؛
    - (ii) با میکانیزمهای جلوگیری ملی رابطه مستقیم و در صورت ضرورت، رابطه بر مبنای اعتماد قایم میسازد و به آنها به خاطر تقویة ظرفیت کاری برنامه های آموزشی و کمک های تخنیکى تقدیم مینماید؛
    - (iii) به آنها در ارزیابی ضرورتهای و وسایلی که برای تقویة حفاظت اشخاص محروم شده از آزادی شان بر ضد شکنجه و دیگر سلوک های غیر انسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء ضروری پنداشته میشوند، مشوره داده و کمک می نماید؛

(iv) به دولتهای عضو به این هدف که ظرفیت و صلاحیت میکانیزمهای جلوگیری شانرا برای حفاظت از شکنجه و دیگر سلوک های غیرانسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء تقویه مینمایند، سفارشات و ملاحظاتی ارائه میدارد؛

(ج) برای جلوگیری از شکنجه در مجموع، با ارگانها و میکانیزمهای مربوطه ملل متحد و همچنان تأسیسات بین المللی و ملی و سازمان هاییکه در جهت تقویه حفاظت تمام انسانها بر ضد شکنجه و دیگر سلوک های غیرانسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء کار میکنند، همکاری می نماید.

ماده دوازدهم

برای اینکه کمیته فرعی جلوگیری را قادر به پابندی به اختیارات تصریح شده در ماده یازدهم نمود، دولتهای عضو به اقدامات ذیل دست می زنند:

(الف) پذیرایی از کمیته فرعی جلوگیری در کشور شان و تأمین دسترسی به محلهای بازداشت، طوریکه در ماده چهارم این پروتوکول تعریف شده است؛

(ب) تهیه همه معلومات لازم به کمیته فرعی جلوگیری تا آن ضرورت ها و اقداماتی را ارزیابی نماید که باید برای تقویه حفاظت از اشخاص محروم شده از آزادی شان بر ضد شکنجه و دیگر سلوک های غیرانسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء، طرح و تدوین شود؛

(ج) تشویق و زمینه سازی برای تحکیم تماس ها بین کمیته فرعی جلوگیری و میکانیزم های جلوگیری ملی.

(دال) تحت غور و بررسی قرار دادن سفارشات کمیته فرعی جلوگیری و براه اندازی دیالوگی پیرامون اقدامات تطبیقی ممکنه.

ماده سیزدهم

۱- کمیته فرعی جلوگیری در قدم اول برنامه بازدید از دولتهای عضو را بر اساس قرعه تهیه می دارد تا مسوولیتهایی را که در ماده یازدهم تصریح شده است، انجام دهد؛

۲- بعد از مشوره کمیته فرعی جلوگیری دولتهای عضو را از برنامه اش مطلع میسازد تا آنها بدون ضیاع وقت ترتیبات لازم را برای بازدید آن کمیته مساعد سازند.

۳- این بازدید ها حد اقل توسط دو عضو کمیته فرعی جلوگیری صورت می گیرد. این هیأت دونفری در صورت ضرورت توسط کارشنان مسلکی مجرب و دارای معلومات در ساحه های مربوطه همراهی میشوند. این کارشناسان را میتوان از فهرستی که بر اساس پیشنهاد های دولت های عضو، دفتر کمیساری ملل متحد برای حقوق بشری و اداره ملل متحد برای جلوگیری از جرایم بین المللی تهیه شده، انتخاب کرد. برای تهیه این فهرست دولتهای عضو بیشتر از پنج کارشناس تبعه کشور خود را معرفی نمیکنند. دولت عضو مربوطه میتواند در

هیأت بازدید با یک کارشناس خاص مخالفت ورزد، در آنصورت کمیته فرعی جلوگیری شخص دیگری را معرفی میکند.

۴ اگر کمیته فرعی جلوگیری لازم بداند میتواند به تعقیب یک بازدید منظم، بازدید کوتاهی از هیأت کارشناسان را مدنظر بگیرد.

ماده چهاردهم

۱- برای اینکه کمیته فرعی جلوگیری بتواند مسوولیت های خود را اداء نماید، دولتهای عضو این پروتوکول، برای تأمین این امر به اقدامات ذیل دست میزنند:

(الف) مساعد ساختن زمینه جهت دسترسی غیر محدود به تمام معلومات راجع به شمار اشخاصیکه در محل های بازداشت، طوریکه در ماده چهارم تصریح شده است، نگهداری شده و از آزادی شان محروم اند و همچنان معلومات راجع به شمار محل های بازداشت و موقعیت آنها؛

(ب) مساعد ساختن زمینه جهت دسترسی غیر محدود به تمام معلوماتی که به سلوک و طرز برخورد با اشخاص مذکور و نیز راجع به شرایط بازداشت شان ارتباط می گیرد؛

(ج) مطابق به پاراگراف دوم بعدی، دسترسی غیر محدود به تمام محلهای بازداشت و تأسیسات و تسهیلات آنها؛

(دال) داشتن فرصت برای مصاحبه ها با اشخاصی که بدون شاهد از آزادی شان محروم شده اند، یا شخصاً یا در صورت ضرورت به کمک ترجمان، یا با هر شخص دیگری که کمیته فرعی جلوگیری مصاحبه با آنرا جهت کسب معلومات لازم بداند؛

(هـ) داشتن آزادی مبنی بر اینکه از کدام محل بازدید صورت میگیرد و یا با کدام شخص مصاحبه میشود.

۲- اعتراض در برابر بازدید از محل های بازداشت تنها در حالات سخت و عاجل بنا بر ملحوظات منافع دفاع ملی، مصونیت عامه، مصیبت طبیعی یا بی نظمی جدی در محلی که برای بازدید مدنظر گرفته شده، صورت گرفته میتواند، آنهم به صورت موقتی نه دایمی. ولی دولت عضو نمیتواند اعلان حالت اضطرار را منحیث دلیل جلوگیری از این بازدید ارائه کند.

ماده پانزدهم

هیچ مرجع یا مقامی بر ضد یک شخص یا سازمانی که با کمیته فرعی جلوگیری یا با هیأت آن داخل مفاهمه شده است و برای جلوگیری از شکنجه معلومات ارائه نموده، چه راست چه دروغ، تحریمی را وضع نمی نماید و نه به آن اجازه میدهد و نه آنرا تحمل میکند. این شخص و یا سازمان به هیچ صورت دیگر نیز مورد تبعیض یا پیش قضاوتی قرار نمیگیرد.

ماده شانزدهم

- ۱- کمیته فرعی جلوگیری، سفارشات و ملاحظاتش را به دولت های عضو و در صورت لزوم به میکانیزمهای جلوگیری بطور محرم انتقال میدهد.
- ۲- کمیته فرعی جلوگیری گزارشش را، در صورتیکه دولت عضو تقاضا کند، به دولت مربوطه همراه با تبصره های خودش به نشر میسپارد. در صورتیکه دولت عضو این گزارش را قسماً به مردم عامه به نشر بسپارد، کمیته فرعی جلوگیری میتواند آنرا کلاً و یا قسماً به نشر بسپارد. ولی هیچ اطلاعات شخصی بدون موافقه شخص مربوطه به نشر سپرده نمیشود.
- ۳- کمیته فرعی جلوگیری گزارش سالانه ایرا راجع به فعالیتهايش بر ضد شکنجه به نشر میسپارد.
- ۴- اگر دولت عضو با کمیته فرعی جلوگیری مطابق به ماده های دوازدهم و چهاردهم از همکاری و یا در روشنایی سفارشات کمیته فرعی جلوگیری از اصلاح وضعیت انکار ورزد، کمیته ضد شکنجه به درخواست کمیته فرعی جلوگیری با اکثریت آراء اعضای خود (البته بعد از آنکه دولت عضو مربوطه فرصتی برای اظهار نظر داشت) تصمیم میگیرد تا راجع به این موضوع اعلامیه عام صادر کند و یا گزارش کمیته فرعی جلوگیری را به نشر بسپارد.

بخش چهارم

میکانیزم های جلوگیری ملی

ماده هفدهم

هر دولت عضو حد اقل یک سال بعد از انفاذ این پروتوکول یا تصویب و یا پذیرش آن به حفظ، طرح و یا ایجاد یک یا چندین میکانیزم جلوگیری برای ممانعت از شکنجه در سطح داخلی دست میزند. میکانیزمهایی که توسط واحد های غیر مرکزی شده ایجاد گردیده اند میتوانند مطابق به اهداف این پروتوکول، به شرط آنکه با مواد آن مطابقت داشته باشند، بحیث میکانیزمهای جلوگیری ملی مطرح شوند.

ماده هژدهم

- ۱- دولتهای عضو استقلال میکانیزمهای جلوگیری ملی و همچنان استقلال پرسونل آنها را ضمانت میکنند.
- ۲- دولتهای عضو برای تأمین اینکه کارشناسان میکانیزم جلوگیری ملی از ظرفیتهای و دانش مسلکی لازم برخوردار شوند، به اقدامات لازم دست میزنند. آنها در کشورهای شان برای تعادل جنسیت و نمایندگی مساوی گروه های قومی و اقلیت ها تلاش می ورزند.
- ۳- دولتهای عضو برای در دسترس قرار دادن منابع لازم مقصد کارکرد میکانیزمهای جلوگیری ملی به اقدامات دست می زنند.

۴- وقتی به ایجاد میکانیسم های جلوگیری ملی اقدام میشود، دولتهای عضو اصول مربوط به موقف تأسیسات ملی برای رشد و حفاظت حقوق بشری را نیز مدنظر میگیرند.

ماده نهم

میکانیسم های جلوگیری ملی حد اقل از صلاحیت های ذیل برخوردار اند:

(الف) بطور منظم تفتیش سلوک با اشخاص محروم شده از آزادی شان در محلهای بازداشت، طوریکه در ماده ۴ تصریح شده، به این هدف تا حفاظت آنها از شکنجه و دیگر سلوک های غیرانسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء، در صورت ضرورت، تقویت یابد؛

(ب) ارائه سفارشات به مراجع مسوول به مقصد اصلاحات در روش با اشخاص محروم شده از آزادی شان و نیز بهبودی وضعیت ایشان و همچنان حفاظت آنها بر از شکنجه و دیگر سلوک های غیرانسانی یا تحقیر آمیز یا جزاء، در این رابطه البته نورمهای ملل متحد نیز باید مدنظر گرفته شوند؛

(دال) ارائه پیشنهادها و ملاحظات در رابطه با قانونمندی فعلی یا مسوده آنها.

ماده بیستم

برای اینکه میکانیسم های جلوگیری ملی قادر به انجام اختیارات شان شوند، دولتهای عضو این پروتوکول به اقدامات ذیل دست میزنند:

(الف) مساعد ساختن زمینه جهت دسترسی به تمام معلومات راجع به شمار اشخاصیکه در محل های بازداشت، طوریکه در ماده چهارم تصریح شده، نگهداری شده و از آزادی شان محروم اند و همچنان معلومات راجع به شمار محلهای بازداشت و موقعیت آنها؛

(ب) مساعد ساختن زمینه جهت دسترسی به تمام معلوماتی که به طرز برخورد با اشخاص مذکور و نیز راجع به شرایط بازداشت شان ارتباط می گیرد؛

(ج) مطابق به پاراگراف دوم بعدی، دسترسی غیر محدود به تمام محلهای بازداشت و تأسیسات و تسهیلات آنها؛

(دال) داشتن فرصت برای مصاحبه ها با اشخاصی که بدون شاهد از آزادی شان محروم شده اند، یا شخصاً یا در صورت ضرورت به کمک ترجمان، یا با هر شخص دیگریکه کمیته فرعی جلوگیری مصاحبه با وی را جهت کسب معلومات لازم بدانند؛

(هـ) داشتن آزادی برای اینکه از کدام محل بازدید صورت میگیرد و یا با کدام شخص مصاحبه میشود.

(و) داشتن حق برای تماس با کمیته فرعی جلوگیری تا به آنها معلومات ارسال گردد و ملاقات با آن.

ماده بیست و یکم

- ۱- هیچ مرجع یا مقامی بر ضد یک شخص یا سازمانی که با میکانیزم جلوگیری ملی داخل مفاهمه شده است و برای جلوگیری از شکنجه معلومات ارائه نموده است، چه راست چه دروغ تحریمی را وضع نمیکند و نه به آن اجازه میدهد و نه آنرا تحمل میکند. این شخص و یا سازمان به هیچ صورت دیگر نیز مورد تبعیض یا پیش قضاوتی قرار نمیگیرد.
- ۲- معلومات سری ای که توسط میکانیزم جلوگیری ملی جمع آوری میگردد، بطور امانت نگهداری میشود. هیچ نوع اطلاعات شخصی بدون موافقه صریح شخص مربوطه به نشر نمیرسد.

ماده بیست و دوم

مراجع با صلاحیت دولت عضو، سفارشات میکانیزم جلوگیری ملی را مورد غور قرار داده و روی تطبیق اقدامات ممکنه با آن داخل مفاهمه میشود.

ماده بیست و سوم

دولتهای عضو این پروتوکول برای نشر و توزیع گزارش های سالانه میکانیزم های جلوگیری ملی دست به اقدامات میزنند.

بخش پنجم

اعلامیه

ماده بیست و چهارم

- ۱- بعد از تصویب، دولتهای عضو میتوانند اعلامیه ای مبنی بر به تعویق انداختن تطبیق مکلفیت های شان که در بخش های سوم و چهارم این پروتوکول تصریح شده است، صادر نمایند.
- ۲- این تعویق بطور اعظمی الی سه سال قابل اعتبار میباشد. بعد از صدور چنین اعلامیه ای توسط دولت عضو و بعد از مشوره با کمیته فرعی جلوگیری، کمیته ضد شکنجه میتواند این مدت را برای دو سال دیگر تمدید نماید.

بخش ششم

احکام مالی

ماده بیست و پنجم

- ۱- مصارفی که توسط کمیته فرعی جلوگیری برای تطبیق این پروتوکول صورت می گیرد، از طرف ملل متحد پرداخته میشود.

- ۲- منشی عمومی ملل متحد برای مؤثریت اجراءات کمیته فرعی جلوگیری، طوریکه در این پروتوکول توضیح داده شده است، پرسونل و تسهیلات لازم را مهیا میسازد.

ماده بیست و ششم

- ۱- یک صندوق مالی خاصی مطابق طرز العمل های مجمع عمومی ایجاد میگردد و بر اساس مقررات و لوایح مالی ملل متحد اداره میشود. هدف از این بنیه مالی کمک به تطبیق سفارشات میباشند که توسط کمیته فرعی جلوگیری بعد از بازدید از دولت عضو مربوطه ارائه میشود، و نیز تمویل برنامه های تعلیمی میکانیزم های جلوگیری ملی میباشند.
- ۲- این صندوق مالی خاص را میتوان از طریق اعانه های داوطلبانه حکومتها، سازمانهای حکومتی و غیر حکومتی و نهاد های شخصی و عامه تمویل کرد.

بخش هفتم

احکام نهایی

ماده بیست و هفتم

- ۱- این پروتوکول برای توشیح هر دولتی که منشور ضد شکنجه را مضاء کرده است، باز میباشند.
- ۲- این پروتوکول به تصویب هر دولتی که منشور ضد شکنجه را تصویب نموده یا پذیرفته است وابسته میباشند. ابزار های تصویب در اختیار منشی عمومی ملل متحد قرار داده میشوند.
- ۳- این پروتوکول برای دسترسی و پذیرش هر دولتی باز میباشند که منشور ضد شکنجه را تصویب و یا پذیرفته است.
- ۴- دسترسی به این پروتوکول با در اختیار گذاشتن ابزار دسترسی نزد منشی ملل متحد صورت میگیرد.
- ۵- منشی عمومی ملل متحد به همه دولتهای عضوی که این پروتوکول را امضاء کرده یا پذیرفته اند، از ابزار های تصویب یا پذیرش اطلاع میدهد.

ماده بیست و هشتم

- ۱- این پروتوکول سی روز بعد از آنکه بیستمین ابزار تصویب یا دسترسی در اختیار منشی عمومی ملل متحد قرار داده شد، نافذ میشود.
- ۲- برای هر دولتی که این پروتوکول را تصویب کرده یا پذیرفته است، بعد از آنکه بیستمین ابزار تصویب یا دسترسی را در اختیار منشی عمومی ملل متحد قرار داد، این پروتوکول سی روز بعد از آنکه ابزار تصویب یا پذیرش خودش را در اختیار قرار داد، نافذ میشود.

ماده بیست ونهم

احکام این پروتوکول در همه بخش های دولت های فدرالی بدون محدودیت و استثناء مورد تطبیق قرار میگیرند.

ماده سی ام

هیچ نوع ملاحظه ای در برابر این پروتوکول ارائه نمیشود.

ماده سی و یکم

احکام این پروتوکول مکلفیتهای دولتهای عضو را بر اساس یک منشور منطقوی مبنی بر ایجاد یک سیستم بازدید از محلهای بازداشت متأثر نمیسازد. کمیته فرعی جلوگیری و ارگانهاییکه بر اساس منشور های منطقوی ایجاد شده است، تشویق میشوند تا به مقصد جلوگیری از کار دوباره بی و به مقصد تطبیق مؤثر اهداف این پروتوکول مشوره کرده و همکاری نمایند.

ماده سی و دوم

احکام این پروتوکول مکلفیت های دولتهای عضو نسبت به منشور جینوا مورخ دوازدهم اگست سال ۱۹۴۹ و پروتوکول های ضمیمه بی مورخ هشتم جون ۱۹۷۷ و همچنان فرصت هاییکه در دسترس هر دولت عضو برای اجازه دادن به کمیته بین المللی صلیب سرخ قرار دارند تا از محلهای بازداشت در حالاتی که بر اساس قانون حقوق بشری بین المللی تصریح نشده، متأثر میسازند.

ماده سی و سوم

- ۱- هر دولت میتواند این پروتوکول را در هر وقت و زمان طی اطلاعیه تحریری ای عنوانی سر منشی ملل متحد فسخ نماید، به دنبال آن سرمنشی ملل متحد به دیگر دولت های عضو این پروتوکول و منشور ضد شکنجه اطلاع میدهد. این فسخ فقط یک سال بعد از آن تاریخی که اطلاعیه به سرمنشی ملل متحد مواصلت میورزد، رسمیت پیدا میکند.
- ۲- چنین یک فسخ، دولت عضو مربوطه را از مکلفیتهای این پروتوکول با در نظر داشت هر عملکرد یا حالتی که به دوره قبل از تاریخ انفاذ فسخ ارتباط میگیرد، سبکدوش نمیسازد، و نیز آن را از تطبیق تصامیمی که قبل از آن تاریخ توسط کمیته فرعی جلوگیری قبل از انفاذ فسخ کمیته فرعی جلوگیری مدنظر گرفته است، مبراء نمیسازد.
- ۳- به تعقیب آن تاریخی که فسخ، رسمیت پیدا میکند، کمیته فرعی جلوگیری در رابطه با دولت مربوطه هیچ مسأله جدید را رویدست نمیگیرد.

ماده سی و چهارم

- ۱- هر دولت عضو این پروتوکول میتواند تعدیلی در آن پیشنهاد نماید و آنرا به منشی عمومی ملل متحد تقدیم نماید. به دنبال آن منشی عمومی این تعدیل پیشنهادی را به دولتهای عضو این پروتوکول ارسال کرده و از آنها تقاضا می کند که آیا ایجاب مینماید که برای این تعدیل پیشنهادی کنفرانس جهت رأی گیری رویدست گرفته شود یا خیر. در ظرف چهار ماه بعد از ارسال این تعدیل پیشنهادی به دولتهای عضو، در صورت توافق یک بر سه (ثلث) کنفرانس به

این منظور تحت سرپرستی ملل متحد دایر میشود. هر تعدیلی که با دوی بر سه (دو ثلث) از آرای اعضای حاضر تصویب شد، توسط منشی ملل متحد به همه دولتهای عضو به منظور پذیرش آن اطلاع داده میشود.

۲- هر تعدیلی که مطابق به پاراگراف (۱) پرتوکول این ماده تصویب شد، وقتی توسط دوی بر سه از دولت های عضو این پرتوکول مطابق به قوانین اساسی آنها مورد پذیرش قرار گرفت، این تعدیل نافذ خوانده میشود.

۳- وقتی تعدیلات نافذ شد، برای دولت های عضوی که آنرا پذیرفته اند، الزامی میگردند. دولتهای دیگری که عضو این پرتوکول اند و تعدیلات را نپذیرفته اند، تنها نسبت به مواد فعلی این پرتوکول و یا تعدیلی ای که آنها از قبل پذیرفته اند، ملزم می باشند.

ماده سی و پنجم

اعضای کمیته فرعی جلوگیری و میکانیزم های جلوگیری ملی از امتیازات و مصونیت های لازمی برخوردار اند که آنها برای انجام وظایف شان بطور مستقل به آن نیاز دارند. اعضای کمیته فرعی جلوگیری از امتیازات و مصونیت هایی برخوردار اند که در بخش ۲۲ منشور امتیازات و مصونیت های ملل متحد مورخ ۱۳ فبروری ۱۹۴۶ مشخص شده اند و به احکام بخش ۲۳ آن منشور وابسته میباشند.

ماده سی و ششم

وقتی اعضای کمیته فرعی جلوگیری از یک دولت عضو دیدار بعمل می آورد، در حالیکه از چنین امتیازات برخوردار اند، مطابق به احکام و اهداف این پرتوکول، مسائل ذیل را مدنظر می گیرند:

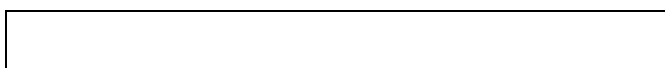
(الف) احترام به قوانین و مقررات کشوری که از آن دیدار بعمل می آید؛

(ب) خود داری از هر عمل یا فعالیتی که با بیطرفی و خصوصیت بین المللی وظایف آنها مطابقت نداشته باشد.

ماده سی و هفتم

۱- این پرتوکول که متن های عربی، چینیایی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و هسپانوی آن کاملاً اصلی اند، نزد منشی عمومی ملل متحد قرار داده شده است.

۲- منشی عمومی ملل متحد نسخه های معتبر این پرتوکول را به تمام دولت های عضو پرتوکول ارسال میدارد.

ابزار ارزیابی

UNDP / DCAF

پرسشنامه: ادارات سمع شکایات و نظارت بر بخش امنیت پیشگفتار

این پرسشنامه به مقصد تقویت کمک به روابط بین ادارات سمع شکایات و ارگانهای بخش امنیت مدنظر گرفته شده است. ارگانهای بخش امنیت مسوولیت دارند تا جلو تخطی ها از حقوق بشری را بگیرند، ولی در عین حال، تاجاییکه دیده شد است، آنها خود در ارتکاب چنین تخطی هایی دخیل اند. ادارات سمع شکایات میتوانند با توجه به نقضهای فعلی و جلو گیری نقضهای آینده در راستای افزایش نظارت بر بخش امنیت نقش کلیدی داشته باشند.

هدایات برای پاسخدهی سوالات پرسشنامه:

- ❖ از جواب دهندگان خواسته شده است تا پرسشنامه را توسط کامپیوتر یا با نوشتن حروف بزرگ (مترجم: در اینجا مقصد حروف لاتین است) تکمیل نمایند.
- ❖ جواب دهندگان میتوانند مستقیماً در جای خاکستری رنگ پرسشنامه جواب سوال مربوط را تایپ کنند، یا در خانه خالی به مقصد جواب (بلی) یا (نخیر) فشار دهند (کلیک کنند). اگر جواب دهندگان میخواهند جواب شانرا تغییر دهند، دوباره در «خانه گک» فشار دهند تا جواب قبلی را پاک کرده و دوباره در «خانه گک» مورد نظر کلیک کنند.
- ❖ هر اداره سمع شکایت باید یک پرسشنامه را تقدیم دارد نه چندین پرسشنامه را.
- ❖ اگر سوالی به اداره شما مناسبت ندارد، لطفاً واضح ساخته و دلیل آنرا ارائه دارید (مثلاً، ضعف در اختیارات)
- ❖ اگر معلومات خواسته شده در دسترس نباشد، لطفاً بنوسید که در دسترس نیست، نه اینکه آنرا بدون جواب بگذارید. همچنان اگر جواب دهنده نمیداند که چه جوابی دهد، لطفاً بنوسید: «نمیدانم».
- ❖ لطفاً هیچ سوالی را بی جواب نگذارید.
- ❖ جواب دهندگان میتوانند معلومات اضافی علاوه نمایند، این کار مفید است و در صورت ضرورت جواب تفصیلی، از اوراق اضافی استفاده کنند.

تعاریفات 1

ارگانهای بخش امنیتی: عبارت از همهء خدمات و ادارات دولتی ای اند که صلاحیت دارند تا از قوه استفاده کنند، به استفاده از قوه امر کنند و به استفاده از قوه تهدید کنند. معمولاً در ارگانهای بخش امنیت اردو، پولیس، شبه نظامیان، محافظین سرحدی و دیگر خدمات مجری قانون شامل اند. لطفاً به خاطر داشته باشید که امنیت را باید منحیث پدیده ای شناخت که هدفش امنیت دولت نه بلکه امنیت عامه یعنی امنیت شهروندان یا اتباع میباشد.

طرح حکومتداری بخش امنیت عبارت از طرحی میباشد که در آن بخش امنیت نه تنها تحت کنترل مستقیم حکومتهای منتخب و قانونی ملکی حسابده بوده، که در داخل آن هر قسمت نقش مشخص قانونی خود را دارد، بلکه در آن همه ابزار های بخش امنیت دارای محور مردمی، منصفانه، حسابده، شفاف، تابع حاکمیت قانون، باز در برابر اصلاحات قانونی و در پلانگذاری و تصمیمگیری از طریق منجمنت

¹ - همهء تعاریفات از موادیکه در فهرست معانی مندرجات سند شماره ۴ DCAF قید اند، اشتقاق شده اند و در صفحه انترنتی ذیل موجود است:
http://dcaf.ch/docs/dcaf_doc4.pdf

مؤثر بخش عامه، همنوایی با نورمهای بین المللی و سهمگیری جامعه مدنی و رسانه ها در موضوعات امنیت، هم در برابر کارشناسان و هم سهمگیری و مشوره عامه آغوش باز دارند، میباشند.

لطفاً بنویسید:

نام کشور شما: .....

نام اداره شما: .....

تحلیل اوضاع: ارگانهای بخش امنیت و ادارات سمع شکایات

۱- (الف) بطور تقریبی مجموعه همه قضایای تحت غور اداره سمع شکایات شما به چه اندازه است، به این مفهوم که چند قضیه را (بشمول شکایات، تماس ها و غیره) سالانه شما تعقیب نموده و روی آن غور میکنید؟ لطفاً در طول پنج سال اخیر بطور اوسط نشان دهید:

.....

(ب) از مجموع قضایای تحت غور شما در چند قضیه ارگانهای بخش امنیت و پرسونل آنها دخیل اند، چه متهم یا چه ثابت شده؟

.....

۲- کدام ارگانهای بخش امنیت بیشتر مسوول آن قضایایی اند، که توسط اداره شما تحت غور قرار گرفته اند؟ در صورتیکه شما بر ارگانهای ذیل صلاحیت نداشته باشید، لطفاً در جدول در پهلوی هر ارگانی که بر آن شما نظر به قانون صلاحیت ندارید، حروف (NA) بنویسید، که مخفف اصطلاح انگلیسی "no authorization" یعنی «عدم صلاحیت» میباشد. لطفاً ارگانها را نظر به فیصدی اعظمی شکایات از ناحیه آن درجه بندی کرده یعنی از بالا بطرف پایین و فیصدی شکایات رسیده را نیز نشان دهید:

درجه	فیصدی مجموع شکایات	تأسیسات
		پولیس
		مراکز بازداشت قبل از محاکمه
		تأسیسات اصلاحی، بشمول زندان ها
		محافظین سرحدی
		اردو
		نیروهای شبه نظامی
		ارگانهای دیگر بخش امنیت (لطفاً هر کدام را در ذیل بطور جداگانه مشخص سازید.)

۳- در حال حاضر از متداولترین نقض های حقوق بشری که بخش امنیت کشور شما مرتکب شده است و به اداره سمع شکایات شما گزارش داده شده است، کدام ها اند؟ لطفاً آنرا مشخص ساخته و تا جاییکه به اداره شما ارتباط میگیرد، واضح ساخته و نظر به فیصدی آنرا درجه بندی کنید. این درجه را از «یک» الی «ده» نشان دهید، طوریکه «یک» کمترین و «ده» بلندترین رقم فیصدی شکایات را نشان میدهد:

درجه	نوع تخطی یا نقض

شکایات در باره سلوک نادرست در مراکز بازداشت قبل از محاکمه	
شکایات در باره سلوک نادرست در تأسیسات اصلاحی بشمول زندان ها	
سلوک نادرست در جریان تحقیقات پولیس	
شکایات در باره استفاده از تشدید قوه توسط ارگانهای بخش امنیت در جریان عملیات برای کنترل اجتماع مردم	
شکایات در باره شرایط زندان	
خشونت علیه مجلوبین در اردو	
خشونت های دیگر	

۴- بین اداره سمع شکایات و تأسیسات مختلف امنیتی درجه همکاری چگونه است؟ (برای هر یکی از تأسیساتی که در ذیل فهرست شده است، لطفاً درجه «یک» الی «ده» را نشان دهید، طوریکه «یک» پایین ترین درجه و «ده» بلند ترین سطح همکاری را نشان میدهد.)

_____ پولیس
 _____ مراکز بازداشت قبل از محاکمه
 _____ تأسیسات اصلاحی بشمول زندان ها
 _____ اردو
 _____ محافظین سرحدی
 _____ نیروهای شبه نظامی
 _____ دیگر ادارات بخش امنیت

۵- برای افزایش همکاری بین ادارات سمع شکایات و تأسیسات بخش امنیت شما چه سفارش می دهید؟ .....

تحقیقات شکایات در باره نقض های حقوق بشری ایکه بخش امنیت مرتکب آن شده است.

۶- وقتی اداره سمع شکایات در باره نقض های حقوق بشری ایکه یک ارگان بخش امنیت مرتکب شده، به تحقیقات شروع میکند، با چه نوعی از مشکلات روبرو میشود؟ آیا این مشکلات خاصاً به این بخش ارتباط میگیرد و در بخش های دیگر عامه سراغ نمیشود؟ .....

۷- (الف) آیا شما به تأسیسات جزائی دسترسی دارید؟

به مراکز بازداشت قبل از محاکمه: بلی/نخیر
 به زندان ها: بلی/نخیر
 به تأسیسات اصلاحی: بلی/نخیر
 به مراکز بازداشت قبل از محاکمه نظامی: بلی/نخیر
 به زندان های نظامی: بلی/نخیر
 به تأسیسات جزائی دیگر: بلی/نخیر

(لطفاً تأسیسات جزائی دیگر را مشخص سازید): .....

(ب) اگر جواب «بلی» است، لطفاً مشخص بسازید:

مراکز بازداشت قبل از محاکمه	زندانها	تاسیسات اصلاحی	زندانهای نظامی	مراکز بازداشت قبل از محاکمه نظامی	تاسیسات جزایی دیگر (در طوریکه در فوق مشخص شدند)
بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر
بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر
بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر
بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر	بلی/ نخیر

تبصره شما: .....

۸- در کدام قضیه برای شما مشکل است که به تحقیق بپردازید؟ لطفاً از قضایای نهایت مشکل نام ببرید:

- در قضایایی که تخطی حقوق بشری در داخل یک ارگان امنیتی صورت گرفته و مأمورین یا منسوبین خود آن ارگان از آن متأثر شده اند (بطور مثال، خشونت علیه مجلوبین در قوای نظامی).
- در قضایایی که تخطی از حقوق بشری، ملکی ها را متأثر ساخته است، ولی توسط مأمورین اداره بخش امنیت صورت گرفته است.
- مشکلات مختلفی که شما در این قضایا به آن روبرو میشوید، کدام ها اند؟

۹- وقتی شما در قضایایی که مربوط به تخطی های بخش امنیت میشود، به تحقیقات میپردازید، معلومات را چگونه بدست می آورید؟ بصورت مشخص آنرا توضیح دارید:

- چند مرتبه اداره سمع شکایات به اقداماتی متوسل میشود، که در ذیل از آن تذکر بعمل آمده است،
- و تا کدام اندازه این اقدامات در ساحة عمل مؤثر بوده اند؟

I (الف) از ارگانهای امنیتی مبنی بر مهیا ساختن اسناد برای تحقیقات درخواست میشود:

_____ غالباً _____ تا حدی غالباً _____ معمولاً _____ به ندرت _____ هرگز

(ب) این اقدامات تا کدام اندازه مؤثر است؟

_____ بسیار مؤثر _____ مؤثر _____ تا اندازه ای مؤثر

_____ کمتر مؤثر _____ بسیار غیر مؤثر

II (الف) از ارگان امنیتی برای توضیحات درخواست میشود:

_____ غالباً _____ تا حدی غالباً _____ معمولاً _____ به ندرت _____ هرگز

(ب) این اقدامات تا کدام اندازه مؤثر است؟

_____ بسیار مؤثر _____ مؤثر _____ تا حدی مؤثر

_____ کمتر مؤثر _____ بسیار غیر مؤثر

III (الف) بازدید از ارگان امنیتی بعد از آنکه هدف بازدید پلان شده به آن ارگان اطلاع داده شد. یعنی براه اندازی مصاحبه ها یا استماعیه ها و شخصاً بازدید از مقر آن ارگان.

_____ غالباً _____ تا حدی غالباً _____ معمولاً _____ به ندرت _____ هرگز

(ب) این اقدامات تا کدام اندازه مؤثر است؟

_____ بسیار مؤثر _____ مؤثر _____ تا حدی مؤثر

_____ کمتر مؤثر _____ بسیار غیر مؤثر

IV (الف) بازدید از ارگان امنیتی بدون اطلاع قبلی، براه اندازی مصاحبه ها یا استماعیه ها و شخصاً بازدید از مقر آن ارگان.

_____ غالباً _____ تا حدی غالباً _____ معمولاً _____ به ندرت _____ هرگز

(ب) این اقدامات تا کدام اندازه مؤثر است؟

_____ بسیار مؤثر _____ مؤثر _____ تا حدی مؤثر

_____ کمتر مؤثر _____ بسیار غیر مؤثر

تبصره شما: .....

۱۰- شما به معلومات محرم دسترسی دارید؟

بلی / نه

۱۱- آیا شما به مقررات داخلی/ قوانین فرعی ایکه برای سلوک و راهنمایی پرسونل ارگان امنیتی معیار ها را تعیین می کنند، میتوانید دسترسی داشته باشید؟

بلی / نه

۱۲- آیا ارگان های بخش امنیت اقدامات انضباطی داخلی را بر مبنای سفارشات شما رویدست میگیرند تا نقض های حقوق بشری را تلافی کنند و جلو چنین نقض ها را بگیرند؟

بلی / نه

ا گر جواب شما بلی است، لطفاً مثال بدهید: .....

۱۳- آیا شما گاهی هم از نقض های حقوق بشری ایکه بخش امنیت مرتکب شده است، گزارش داده اید؟ لطفاً بگویید که با کی آنرا در میان گذاشته اید و واکنشی که شما دریافت داشته اید، چه بوده است:

چه نوع واکنش دریافت کرده اید؟	آیا شما بر اساس درخواست، یا به ابتکار خود گزارش می‌دهید؟	مشخصات	
	___ بر اساس ابتکار خود ___ بر اساس درخواست	بلی / نخیر اگر جواب شما بلی است، آیا شما گزارش داده اید: ___ به پارلمان ___ به کمیته حقوق بشری پارلمان ___ به کمیته امنیتی پارلمان ___ به اعضای پارلمانی ___ به دیگر کمیته های پارلمان لطفاً مشخص سازید _____	به پارلمان
	___ بر اساس ابتکار خود ___ بر اساس درخواست	بلی / نخیر	به رئیس جمهور
	___ بر اساس ابتکار خود ___ بر اساس درخواست	بلی / نخیر اگر بلی، به کدام وزارتتها _____	به وزارتت‌های مخصوص ^۱
	___ بر اساس ابتکار خود ___ بر اساس درخواست	بلی / نخیر	به رسانه های گروهی ^۲
	___ بر اساس ابتکار خود ___ بر اساس درخواست	بلی / نخیر اگر بلی، لطفاً مشخص سازید که شما به کی گزارش داده اید _____	به عامه (بشمول سازمان های جامعه مدنی) ^۳

۱۴- آیا شما گاهی هم برای مشوره راجع به حقوق بشری درخواستی از کدام ارگان بخش امنیت دریافت داشته اید؟

بلی / نخیر

اگر جواب شما بلی است، چه درخواستی بوده و از مشوره شما چگونه استقبال شده است: _____

۱- اگر شما صلاحیت داشته باشید.

۲- اگر شما صلاحیت داشته باشید که این امر را انجام دهید یا اینکه شما این طرز العمل را ایجاد نموده باشید.

۳- اگر شما صلاحیت داشته باشید که این امر را انجام دهید یا اینکه شما این طرز العمل را ایجاد نموده باشید.

اقدامات و قایوی

۱۵- به نظر شما نقش اداره سمع شکایات در جلوگیری از نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت چگونه میباشد؟

۱۶- آیا اداره سمع شکایات شما در بحث، طرح و یا تطبیق اصلاحات بخش امنیت در کشور شما دخیل میباشد؟

بلی / نخیر

اگر بلی، لطفاً نوع مداخله را توضیح دارید. به نظر شما مؤثریت آن چگونه بوده است: _____

۱۷- آیا اداره سمع شکایات شما حق دارد تا پروسه تدوین قانون را براه اندازد و در رابطه با موضوعات امنیتی ابزار جدید قانونی را سفارش دهد؟

بلی / نخیر

الف - اگر بلی:

در کدام ساحه ها این کار صورت گرفته است؟ آیا اقدامی که اداره شما در آن دخیل بوده، به قانون مبدل شده است؟ _____

ب - اگر شما این امر را انجام نداده اید، آیا تصمیم دارید که در ساحه امنیت عامه به اصلاحات قانونی یا ابتکار قانون جدید بپردازید؟ _____

۱۸- آیا اداره سمع شکایات شما راجع به مسوده قوانینی که به موضوعات امنیتی ارتباط می گیرند، تبصره مینماید؟

بلی / نخیر

الف - اگر بلی:

در کدام ساحه ها تا کنون این کار صورت گرفته است؟ _____
ب - آیا پارلمان تبصره ها / تذکرات شما را در مورد قوانین تطبیق نموده است؟ لطفاً مشخص سازید:

۱۹- در صورت کشف قوانین تبعیضی یا قوانینی که بشکلی از اشکال با تعهدات کشور در برابر قانون حقوق بشری بین المللی در رابطه با موضوعات امنیتی در تناقض قرار میگیرد، آیا اداره سمع شکایات حق دارد که به محکمه قانون اساسی عارض شود؟

بلی / نخیر

اگر بلی، آیا شما قبلاً در رابطه با کدام موضوع امنیتی به محکمه قانون اساسی مراجعه کرده اید؟

(لطفاً از تجربه تان حکایت کنید!)

۲۰- آیا شما گاهی برای کارمندان ارگانهای مختلف بخش امنیت راجع به حقوق بشری کورس های آموزشی دایر کرده اید؟

بلی/نخیر

اگر بلی، برای کدام ساحة بخش امنیت شما چنین کورسهای آموزشی را براه انداخته اید؟ (لطفاً واضح سازید مأمورینی که این کورسها برای شان دایر شده است، در کدام رتبه ها کار میکنند: پایین، متوسط و یا رتبه عالی)

_____ برای پولیس _____ سطح _____

_____ برای کارمندان مراکز بازداشت قبل از محاکمه _____ سطح _____

_____ برای کارمندان تأسیسات اصلاحی _____ سطح _____

_____ برای کارمندان زندان ها _____ سطح _____

_____ برای محافظین امنیت _____ سطح _____

_____ برای منسوبین اردو _____ سطح _____

ب - طرز استقبال از این آموزشها چگونه بوده است؟

ج - نظر به تجربه: یکی از خلاء های مهم ظرفیت کاری که منتج به نقض های حقوق بشری توسط ارگانهای بخش امنیت میشوند، کدام است؟ _____

۲۱- آیا اداره سمع شکایات شما برای ارگانهای بخش امنیت راجع به حقوق بشری برنامه های آموزشی دیگری را نیز انکشاف داده و دایر کرده است؟

بلی / نخیر

اگر حواب بلی است، مشخص سازید: _____

۲۲- آیا کمک کنندگان بین المللی در پروژه هایی که به اصلاحات موضوعات بخش امنیت تعلق میگیرند، با اداره سمع شکایات مشوره مینمایند یا به شکلی از اشکال آن اداره را سهیم میسازند؟

بلی / نخیر

اگر بلی، لطفاً نوعیت پروژه و طرز مداخله آنها را توضیح کنید. _____

